

תקנות נגד מותרות בקהילות צפון אפריקה ותימן

דוד ויסקוט

משה קפלן

יוצא לאור בסיוע משרד החינוך
מינהל התרבות

בהוצאת מורשת המשפט בישראל

ירושלים 2005

תוכן

	מרוקו
3	מכנאס
24	פאס
37	צפרו
	תוניסיה
48	תוניס
	תימן
69	צנעא

מכנאס, לפני תק"י – תרנ"ח (1750-1898)

עמאר, מ': תקנות חכמי מכנאס, ירושלים התשנ"ו, עמ' עגעד, עז, פהפו, צגצה, קסח. תצלומים של חלק מכתבי היד בעמ' תס, תסב, תסו, תסח, תפד.

תקנה סד

טופס תקנה¹ העוסק בנושאים הבאים:

- ב. איסור מלבושי ראווה אשר כנראה היו רגילים אצל הנוצרים שהיו נמצאים בו בזמן במכנאס.
- ג. צמצום מעשי שמחות בחתונה: במלבושים, ובכלי נגון.
- ה. איסור מלבושים עשויים מאריגים יקרים.

הסכמת הקהל בהסכמת הנגיד כ"ה² ובהסכמת ב"ד וכ"ו וראשי ומנהיגי קהל קדוש מכנאס יע"א³, הסכימו הסכמה גמורה...

גם הסכימו שהאלבורנוזיס⁴, כל החוטים האדומים שבהם שיצבעו אותם. וכל מי שילבש מהיום הזה והלאה שום גלימא⁵ שיהיה בה שום כתם אדום, שהגלימא היא יוליכוהו הקהל בקנס. גם הסכימו ששום איש בן ברית לא ילבש קישאקה⁶, וכל אשר תמצא חגורה עליו מעכשיו, רשות ביד ממונה הקהל להסירה מעליו ויוליכוהו הקהל בקנס. גם הסכימו שהכלה לא תלבש הכיאמר בעודה בבית אביה גם שנכנסה לחופה, זולת הנשים המנגדות⁷.

¹ טופס תקנה זה מועתק מספר עט סופר לר' חיים טולידאנו (נפטר בשנת התק"י) בלי שנת התקנה ובלי החותמים. כנראה הועתק מתקנות שהיו קיימות בזמנו או לפניו, תקנות אלו עמדו על סדר היום כמה פעמים משום איסור ללכת בחוקות הגוים (שולחן ערוך יורה דעה סי' קעח סעיף א) כגון לגדל בלורית וללבוש מלבושים אדומים (מור"ם). בשנות מלכותו של מולאי אסמאעיל (תל"ב-תפ"ז) התחילה בניית עיר מלכותית במכנאס, עם רובע יהודי חדש (המללאח). בניה זו העסיקה סביב לחמשת אלפים שבויים נוצרים. מכנאס היתה אז בירתה של מארוקו, בה היו גרים מוסלמים יהודים ונוצרים. קונסולים וסוחרים נוצרים מארצות אירופה היו עוברים דרכה וגרים לפעמים אצל יהודים עשירים של המללאח, בדרך כלל בני משפחת טולידאנו ומאיימראן. יחסים אלו היו מעוררים אצל היהודים תאות חיקוי מלבושי ואפנתי, שכנגדו עמדו בעלי התקנות.

² כבודו הרם.

³ יכוננה עליון אמן.

⁴ מעיל הערבים.

⁵ נ"א: סגוס.

⁶ חגורה מהודרת ממשי וחוטי זהב.

⁷ נשות משפחת הנגידים.

גם הסכימו שבכל שבעת הימים שקודם החופה, גם ליל יום א' שנותנים המתקאל בכלל, שאינם רשאים לנגן בכלי הנגון, זולת בעת לכת הבחורים לבית הכלה בלבד, וכשיחזור החתן לביתו שוב אינם רשאים לנגן בכלי הנגון כל הז' ימים.

...

גם הסכמנו, ששום איש בו ברית לא ילבש לא בגדי דידי ולא עקרי ולא שקרנאט" זולת התינוקות שאינם בכלל. ולראית האמת ח"פ ביום פ' וקיים

תקנה סה

תקנה משנת התקכ"ט⁸ בעד צמצום הוצאות לשמחות⁹

תצלום כתב היד בעמ' תפד

המקור בערבית יהודית מרוקאית

בהסכמתנו אנחנו ב"ד החתומים ובהסכמת החכמים הרשומים ראינו לאשר ולחזק בדק התקנה אשר תקנו חכמי קאסטילייה נ"נ¹⁰, חדשוה ותקנוה רבותנו נ"נ, ואנחנו לא הלכנו בתקנתם ולא קיימנוה ועבירה היא בידנו שעברנו על תקנתם. ובכך אמרנו לתקן את המעוות ולהלוך בעקבות הראשונים, וגוזרים אנחנו בגזרת התורה שמהיום הזה והלאה מא יעמלושי לחתנים למתקאל¹¹ כלל וכלל, ולא ימשי למתקאל לא לחתן ולא גירו לדאר לכלה באש יעמל למתקאל, גיר כלל כלל מא יתעמאלשי למתקאל. וכן אתקיייל¹² ותסחם¹³, מא ימשיווילשי להודיאת גיר אם החתן וקרובותיו די פסולים עליה פלעדות הומא דוקא די ימשויו גיר לקרובות הנז', וגירהום מא ימשישי כלל, וכן לחנא דתסייר¹⁴ ולחנא דלמלאך מא ימשיווילהום גיר לקרובות די פסולים לעדות עלא מוואלין לפרח, לא זולתם. ואפילו האד לקרובות די ימשויו מא ימשויו אניר בבגדי חול שעליהם. ודי ייכון עובר על אחת מאלה הרי הוא בכלל ארוך אשר לא יקים את דברי התורה הזאת, לאיין יקידנא האד ימים ושנים די תגאוונא עלא תקנת חכמי קאסטילייה נ"נ ועל תקנת רבותינו הבאים אחריהם די תקנו תקנה זו באלה ובשבועה בכל אלות הברית, ואנחנו עברנו עליה, ודאבא העיר ה' אותנו לחזור בתשובה וליילך בעקבותיהם ולחזור לתקן התקנה הזאת כאשר היתה לפנים בישראל. ולכן כל העובר על זה הרי הוא בכלל ארוך שיש בו חרם ונדוי ושמטא, ועוד דינו נטויה להענישו בגופו וממונו כאשר יראה בעינינו, והא חנא כא נעלמוכום בהאדשי כדי שלא תכשלו בעונש האמור. ועלא קיד שמענו באיין כא יצפרו שי בני אדם אדזאו לשבות, עליהא הא חנא כא נגדווכום

⁸ לא נתברר לנו בדיוק שנת התקנה, כי לא פורש אם שנת התקנה לדר"ש היא לפרט קטן או ליצירה. לפי השערתנו, שנת התקנה היא התקכ"ט (זאת אומרת לדר"ש ליצירה) [תאריך התקנה — כ"ו באדר א', ושנת תקל"ד לפ"ק היתה פשוטה] ומקום החתימה הריק הוא מקום הראב"ד ר' משה טולידאנו שכנראה התנגד לתקנה זו. על הרקע ההיסטורי של תקנה זו ראה תקנה ג הערה 14.

⁹ תקנה זו נמצאת בקובץ בניהו בכתבי יד הרבנים ובחתימתם. תודתי מסורה לו על שהרשני להדפיסה.

¹⁰ נוחי נפש.

¹¹ כנראה מסיבה שהתקיימה במוצאי שבת שלפני החתונה בה הביאו האורחים התנות, בדרך כלל כסף במטבע הנהוג ה'מתקאל'.

¹² לילי נשף לרגל החתונה.

¹³ מסיבה שעושה החתן לחבריו.

¹⁴ מסיבת האירוסין.

תחדיו רוחכם מן אדואז מא יתצאפדושי כלל לשבות, לאיין אתקנה די כאנת עליהום כאנת
בחרם גמור פחאל די עלמנאכום ביהא כמה פעמים, לכך הוו זהירין שלא תכוו בגחלת תקנה
זו.

וכל אשר קנאת ה' צבאות בו, גיר יירא שי יהודייא מאשייא לשי תסחם אוו לשי חנא אוו
לשי תקייל ומא הייאשי מן לקרובות די קולנא, אוו תכון מן לקרובות וכאן עליהא בגדי שבת,
רשאי הווא יפחאא פוואצט אשוק, ויווולהא לחאיך די עליהא, ועליו תבוא ברכת טוב, כי
הוא מקנא קנאת ה' צבאות. ובשכר זאת ירחמנו עושינו, ויקל עול הגלות מעלינו, ויאמר די
לצרותינו כ"ר, והיה זה בששה ועשרים יום לאדר א' ש' ותלך לדר"ש את ה' וקיים.

מקום חתימה ריק המו"ן שלמה טולידאנו סל"ט יקותיאל בירדוגו סל"ט
גם אנחנו החתומים הסכמנו על כל הכתוב לעיל ושומע לנו ישכון בטח ושאנן וקיים.

שלמה הכהן ס"ט שלמה טאפירו ס"ט אברהם חלואה ס"ט
דוד בן חסין סל"ט שמואל ן' וואעיש ס"ט רפאל בירדוגו סל"ט

הותרה התקנה הנז' והחרם הנז' במעמד רוב החכמים החתומים ובהסכמתם כולם, יען ראינו
שלא יכלו לעמוד בה אפי' מיעוט צבור, ולהרים מכשול הסכימו החכמים הנז' והתירוה, זולתי
האלמתקאל הנז' שהסכימו עליו שישאר מהתקנה, וגם הוא בקבלה בעלמא, בלא חרם, וה'
יכפר בעד. וקיים

רפאל (בירדוגו)

[תרגום]

בהסכמתנו אנחנו בית דין החתומים ובהסכמת החכמים הרשומים, ראינו לאשר ולחזק בדקי
התקנה אשר תקנו חכמי קאסטיליא נוחי נפש וחדשוה ותקנוה רבותינו נוחי נפש, ואנחנו לא
הלכנו בתקנתם ולא קיימנוה ועבירה היא בידינו שעברנו על תקנתם. ובכך אמרנו לתקן את
המעוות ולהלוך בעקבות הראשונים, וגזורים אנחנו בגזרת התורה שמהיום הזה והלאה לא
יעשו החתנים אירוע 'למתקאל' כלל וכלל. ולא ילך לאירוע זה לא החתן ולא איש אחר לבית
הכלה כדי לעשות ליל שמחה זה. באופן שאירוע זה לא יעשה כלל. וכן לשמחות 'אתקייל'
ו'תסחם' לא ילכו הנשים היהודיות רק אם החתן וקרובותיו שפסולות להעיד עליו, הן דוקא
יוכלו ללכת לשמחת 'אתקייל' וזולתן לא תלכנה כלל. וכן לשמחת 'תסחם' לא תלכנה רק
הקרובות הנזכרות וזולתן לא תלכנה כלל. וכן לאירוע 'החנא דתסייר והחנא של האירוסין'
לא תלכנה רק הקרובות שפסולות לעדות בשביל בעלי השמחה ולא זולתן. ואפילו הקרובות
הללו לא תלכנה רק בבגדי חול שעליהן, ומי שיעבור על אחת מאלה הרי הוא בכלל ארור
אשר לא יקים את דברי התורה הזאת, היות ומספיק לנו שכבר עברנו במשך כמה שנים על
תקנת חכמי קאסטיליה ועל תקנת רבותינו הבאים אחריהם שתקנו תקנה זו באלה ושבועה
בכל אלות הברית, ואנחנו עברנו עליה. ועכשיו העיר ה' אותנו לחזור בתשובה ולילך
בעקבותיהם ולחזור לתקן התקנה הזאת כאשר היתה לפנינו בישראל. ולכן כל העובר על זה
הוא בכלל ארור שיש בו חרם ונדוי ושמטא, ועוד ידינו נטויה להענישו בגופו וממונו כאשר
יראה בעינינו. והרינו מזהירים אתכם בזה כדי שלא תכשלו בעונש האמור.

והיות ושמענו שיש בני אדם ששלחו עופות לשבתות השמחה, אנו מזהירים עוד אתכם שלא תוסיפו עוד לשלחם בשבתות השמחה, היות והתקנה שנתקנה על זה היתה בחרם גמור כמו שהודענו אתכם מזה כמה פעמים. לכן היו זהירים שלא תכוו בגחלת תקנה זו. וכל אשר קנאת ה' צבאות בו, כשיראה אשה יהודית הולכת לארועי 'תסחם' או 'חנא' או 'תקיל' ואינה מקרובות החתן, או אם היא מקרובות החתן אבל היא לובשת בגדי שבת רשאי הוא להגיד בפומבי באמצע הרחוב שעוברת על התקנה ולהסיר בגד 'לחאיך' מעליה, ועליו תבא ברכת טוב כי הוא מקנא קנאת ה' צבאות ובשכר זאת ירחמנו עושינו ויקל עול הגלות מעלינו ויאמר די לצרותינו כי"ר והיה זה המעשה בששה ועשרים יום לאדר א' שנת ותלך לדר"ש (התק"ט) את ה' וקיים.

מקום חתימה ריק המו"ן שלמה טולידאנו סל"ט יקותיאל בירדוגו סל"ט
גם אנחנו החתומים הסכמנו על כל הכתוב לעיל ושומע לנו ישכון בטח ושאנן וקיים.

שלמה הכהן ס"ט שלמה טאפירו ס"ט אברהם חלואה סל"ט
דוד בן חסין סל"ט שמואל נ' וואעיש סל"ט רפאל בירדוגו סל"ט

הותרה התקנה הנז' והחרם הנז' במעמד רוב החכמים החתומים ובהסכמתם כולם, יען ראינו שלא יכלו לעמוד בה אפי' מיעוט צבור, ולהרים מכשול הסכימו החכמים הנז' והתירוה, זולתי האלמתקאל הנז' שהסכימו עליו שישאר מהתקנה, וגם הוא בקבלה בעלמא בלא חרם, וה' יכפר בעד. וקיים

רפאל (בירדוגו)

תקנה כא

תקנה משנת תק"ס דנה בשלשה נושאים
תצלום כתב היד בעמ' תס

א. הגבלת סכום הכתובה

א. בהסכמתנו אנחנו ב"ד החו"פ¹⁵, שמהיום הזה והלאה, כל מי שישא אשה, אם היא בתולה יכתוב לה כתובה עזה¹⁶: והוא, שיכתוב תחילה עי' כתו¹⁷ לבתולה מאתים ולא¹⁸ וגרושה מנה, ואח"ך יוסיף לה תוס'¹⁹ לבתולה עד תשלום סך מאה מתקאלים מכ"ט²⁰ ממטבע המלך מו' סלימאן, ולא¹⁸ ולגרושה יוסיף לה תוס' ע"ת חמישים מתקאלים מהמט' הנז'. ואח"ך יכתוב לה מתנה לכבוד ולתפארת ותהיה המתנה כנגד עיקר ותוס' וכנגד הנדונייא שתכניס לו. באופן שתהיה המתנה כפל מעי' ותוס' ונדונייא. במשל אם הכניסה לו נדונייא מסך מאה

¹⁵ בית דין החותמים פה.

¹⁶ על זה הדרך.

¹⁷ עיקר כתובה.

¹⁸ ולאמנה.

¹⁹ תוספת.

²⁰ מכסף טהור.

מכנאס, לפני תק"י – תרנ"ח

מתקאלים תהיה המתנה מאתים מאה כנגד עי' ותוס' ומאה כנגד הנדונייא, ונמצא ס"ה עיקר ותוס' ומתנה ונדונייא ארבע מאות וכן עזה"ד. ואח"ך יכתוב הנדונייא בשומתה כפי העת והזמן.

ובכלל התקנה הנז', שלעולם אין האשה גובה בגירושיה אלא עיקר כתובה ותוס' ונדונייא. ואף שיוסיף לה החתן סך גדול בתורת מתנה הכל יכתבנו הסופר לכבוד ולתפארת. ולעולם בעת הגבייה לא תגבה כ"א הסך הא' של כתובה ותוס' והנדונייא כולה שתכניס, וכל התוס' ע"ז אנו מפקירין אותו בכח הפקר ב"ד הפקר. כי ידענו נאמנה שהכל נכתב מפני הכבוד ומפני הבושה. וח"פ בטבת מש' עם זו קנית לפ"ק וקיים.

יקותיאל בירדוגו רפאל בירדוגו ברוך טולידאנו

לטפוי גברא קאטינא, נאם החותם ביהודה ועוד לקרא. יהודא טולידאנו מימון בירדוגו

תקנה יט

תקנות נגד מותרות משנת תקס"ו

א. צמצום הוצאות לסעודת המילה וזבד הבת

ב. צמצום הוצאות לשבתות של שמחה

ג. צמצום חלוקת בשר לכליע²¹

ד. צמצום הוצאות לסעודת חתונה

א. מנהג היה פשוט שבסעודת מילה וזבד הבת מחלקים לאנשים המצויים מיני מתיקה, ובטלנו זה ביטול גמור, כי הוא צער גדול לבעלי בתים ויוצא מזה מחלוקת בין איש לאשתו, ובפרט כשהם צריכים ומתביישים, ות"ל²² נתקיים הדבר זה כמה שנים, וקיים.

רפאל בירדוגו

ב. עוד נהג היה מכמה וכמה שנים שהיו שולחים בשבתות של שמחה בשר וביצים יש שולח כ"ד ביצים, ויש שולח יותר, ובעלי השמחה שולחים מעקודא²³ ביצים ובשר, והכרזנו וביטלנו זה שלא ישלחו כי אם חמשה ביצים דוקא, ושמחו כל הבעלי בתים וכל הבעלי השמחה היה להם נחת לזה ולזה. וכל העובר וכ"ו וקיים.

רפאל בירדוגו

ג. מנהג פשוט מכמה שנים שכל עושה כליע, שישלח לכל קרוביו ומיודעיו מנות מהבשר, וכמעט היה כל השור שזובח הולך לאבדון, וכל שנה מתרבים המנות והיה צער לשולחים ולמשתלחים. ובטלנו זה והכרזנו שכל זובח זבח משפחה הנק' לכליע, לא ישלח לשום אדם קרוב או רחוק, לא בשר ולא כליע רק דוקא לעניים קרוביו שיודע ברור שלא יחזירו אליו.

²¹ בשר בקר מטוגן ומצומק יפה בשמן זית ועושים ממנו כמות מספיקה לעונת החורף שיש מחסור בבשר טרי.

²² ותהילה לאל.

²³ חביתה.

והכרזנו זה בכל בתי כנסיות ונתקיים הדבר ש"ל זה כמה שנים רק שיש עבריינין ה' ימחול להם ות"ל שהכל אמרו טוב הדבר מאוד וקיים.

רפאל בירדוגו

הכל כתבתי בכסלו ש' תקס"ו וקיים

רפאל בירדוגו

וחדשנו זה בש' תקס"ח ונתקיים הדבר עד מאד ש"ל²⁴ וקיים

רפאל בירדוגו

ד. גם מנהג היה ביום א' של חתונה, עושין כסכסו²⁵ בחמאה, והמיודעים מביאים פטוראת²⁶. ובטלנו זה ביטול גמור, שלא יעשו כלל כסכסו ולא יביאו פטוראת, והיה נחת גדול לבני אדם בחורף תקס"ט, וקיים.

רפאל בירדוגו

תקנה כג

תקנה משנת תקס"ז דנה בשני נושאים

תצלום כתב היד בעמ' תסב

ב. צמצום הוצאות למלבושים

המקור בערבית יהודית מרוקאית

עם הקדש ברוכי ה', ראכום כא תראווי האד צער פאס חנא, די בעוה"ר²⁷ לגלות קוואת, מן כול נהאר מתחדשים גזירות קשות, וכא נחדאזו נרדו באלנא נעמלו באס נסלכו מעא לגלות פאס חנא.

...

כתאר תעלמו עלא סבאת לכלאכיל די כבר ברחנא עליהום, בשנים שעברו באיין מא ימסיוסי נשים פשוק בלכלאכיל כלל, ולא בזלטיטא די פיהא רכנא דסקלי, ודאבא חנא גוזרים בכח נדוי ללמרא די תנזבאד בלכלאכיל ברא מן באב צאר ודי יראהא וויפדהא פאוסט שוק ויזוולהומלהא וויעביהום לעניים.

כתאר האדיך לקסווא למטרוזא די כא יעמלו ללחתן מא יעמלהא חאד מהיום הזה והלאה, מא יעמלו אגיר קמזא דלחריסא מטלוקא אווי דלקריאה, כל אחד לפי כחו ומא למטרוזא מא תתעמאלסי כלל ולמעלמא די תכדמהא הייא בנדוי, ושומע לנו ישכון בטח, ולקיים כל דבר ח"פ²⁸ באב ש' תקס"ז לפ"ק וש"ב²⁹ וקיים ע"כ נמ"ך וחתו'.

²⁴ שבח לאל.

²⁵ כוסכוס.

²⁶ מנחות בצורת תבשילים ומעדנים לכבוד החתן והכלה כדי להשתתף בארוחה.

²⁷ בעוונות הרבים.

²⁸ חתמנו פה.

²⁹ והכל שריר ובריר.

מכנאס, לפני תק"י — תרנ"ח

וכמוהר"ר ברוך טולידאנו זלה"ה
וכמוהר"ר פתחיה בירדוגו זלה"ה

הרב כמוהר"ר רפאל בירדוגו זלה"ה
וכמוהר"ר שמואל ן' ואעיש זלה"ה

[התרגום]

עם הקדש ברוכי ה', הנכם רואים את הצער הזה שבו אנו נמצאים, כי בעוה"ר הגלות קשתה, ובכל יום מתחדשים גזרות קשות, ואנו צריכים לשים לב למצב ולעשות ויתורים כדי להתקיים עם הגלות בה אנו נמצאים.

...

ויותר מזה, אנו מודיעים אתכם על אודות האצעדות, אשר כבר הכרזנו עליהן בשנים שעברו, שהנשים לא תלכנה ברחוב באצעדות ברגליהן כלל ולא בחצאית בעלת כנף וקומה חוטי זהב, ועכשיו אנו גוזרים בכח נדוי לאשה אשר תצא באצעדות חוץ לפתח ביתה, שכל מי שיראנה יכריז עליה ויפרסמה בתוך הרחוב והוא רשאי להוציא אותן ממנה וליתן אותן לעניים. ויותר מזה אותה כסות הרקומה שעושים לחתן, אין רשות לשום אחד לעשותה מהיום הזה והלאה, ומותר לעשות לו רק כתונת בד פשוטה, או של אריג קנבוס, כל אחד כפי יכולתו, ואילו הכסות הרקומה חוטי זהב, אל תעשה כלל. והחייטת אשר תתפרנה הרי היא בנדוי, ושומע לנו ישכון בטח ולקיים כל דבר ח"פ וכ"ו.

תקנה כו

תקנה משנת תקע"ו בעד צמצום ההוצאות בחגיגות החתונה התפילין והמילה.

המקור בערבית יהודית מרוקאית

בגזירת עיריין פתגמא, אנו גוזרין באיין מהיום הזה והלאה, מא יכנוסי יפרקו טעים די כא יציפרו לדייאר, לא צאר לחתן ולא צאר לכלה מא יכנונו יציפרו חתא מציפדא כלל, לא ראווז ולא סכינא, ולא חתא סי כלל, גיר סעודה די יעמלו ללקרובים דייאלהום ות"ח דוקא, וסי מציפדא אוכרא מא תכון כלל. לאיין האדסי הווא דראר ללעניים די מא פידיהומסי, וכא יבקאו מחסמין.

וכן האד טייאפר דלכליע, כמה פעמים וחנא כא נברחו עליהום, חתא וואחד מה יציפד חתא טיפור, לא דלחאם ולא דלכליע, וכל מי שנגעה יראת ה' בלבו הווא מקיים דברי חכמים, ודי הווא קביח פורץ גדר. עליהא הא חנא כא נעלמוכום באיין האדסי די פאת מחול לו, ומהיום הזה והלאה כל מן יציפד סי טיפור דלכליע, אוו דלחאם, אוו סי מציפדא, אוו סי טעים, לא צאר לחתן ולא צאר לכלה, ולא פתפילין ולא פלמילה ולא משפחה הווא בנדוי, ושומע לנו ישכון בטח ושאנן מפחד רעה. אכי"ר, ולשומעים ינעם ועליהם תב"ט ע"ד החו"פ עשרה ימים לאלול המרוצה ש' בצדק תעננו (תקע"ו) לפ"ק וקיים וחתו'

רפאל בירדוגו	ברוך טולידאנו	שמואל ן' ואעיש
יוסף בירדוגו	מימון בירדוגו	משה אלבאז
שלמה טולידאנו	שמואל ן' מלכא	יחייא ן' גנו
מרדכי בירדוגו	יעקב בירדוגו	חביב טולידאנו
מרדכי משאש	חיים טולידאנו	שאוול טולידאנו
	אליעזר טולידאנו	

קודם לתקנה הנ"ל תקננו בכח נדוי, די יצאפד סי עסא לילת לחנא, ולילת רבטא, גיר דוקא, תפילין ופס"ת, יקדרו יציפדו. בניסן עשור והכרזנו זה בכל בתי כנסיות ביום שב"ק וקבלו כל העם וקיים ע"כ וחתום.

רפאל בירדוגו

[התרגום]

בגזירת מלאכים פקודה אנו גוזרים, כי מהיום והלאה לא יחלקו אוכל שהם רגילים לשלוח לבתים, לא לבית החתן ולא לבית הכלה ולא יהיו שולחים שום משלוח כלל, לא אורז, ולא טמון ולא שום דבר כלל, ואינם רשאים רק לעשות סעודה לקרוביהם ולת"ח. ושום משלוח מזונות אחר לא יהיה כלל, כי זה גורם נזק לעניים שאין ידם משגת לעשותו והם נשארם מבוששים.

וכן צלחות אלו של בשר מטוגן, זה כבר כמה פעמים שאנו מכריזים עליהן, שום אחד אין לו רשות לשלוח שום צלחת לא של בשר מבושל ולא מטוגן, וכל מי שנגעה יראת ה' בלבו הוא מקיים דברי חכמים, ומי שהוא רע פורץ גדר. לכן הרינו מודיעים אתכם כי מה שעבר הרי הוא מחול לו, ומהיום הזה והלאה כל מי שישלח איזו צלחת בשר מטוגן או בשר מבושל, או איזה משלוח, או מטעם, בין לבית החתן או לבית הכלה, בין לרגל חגיגת בר-מצוה, מילה, או שמחה אחרת הריהו בנדוי. ושומע לנו ישכון בטח ושאנן מפחד רעה ולשומעים ינעם ועליהם תב"ט. ע"ד החו"פ עשרה ימים לאלול המרוצה ש' בצדק תעננו תקע"ו לפ"ק וקיים וחתו'

רפאל בירדוגו	ברוך טולידאנו	שמואל ן' ואעיש
יוסף בירדוגו	מימון בירדוגו	משה אלבאז
שלמה טולידאנו	שמואל ן' מלכא	יחייא ן' גנו
מרדכי בירדוגו	יעקב בירדוגו	חביב טולידאנו
מרדכי משאש	חיים טולידאנו	שאול טולידאנו
	אליעזר טולידאנו	

קודם לתקנה הנ"ל תקננו בכח נדוי, כל מי שישלח איזו ארוחה ליל 'החנא'³⁰ ובליל הקשר, רק דוקא בסעודת בר מצוה או ספר תורה הם יכולים לשלוח מנות אוכל, בניסן עשור נעשתה תקנה זו והכרזנו אותה בכל בתי כנסיות ביום שב"ק, וקבלוה כל העם וקיים.

רפאל בירדוגו

תקנה כח

תקנה משנת תקפ"א אוסרת קבורת נשים בתכריכין מוזהבים³¹

³⁰ צבע אדום מעלי כופר.

³¹ ראה מועד קטן כז, ב; רמב"ם הלכ' אבל פרק ד הל' ב, וברדב"ז שם, ובשלחן ערוך יורה דעה שנוב סעיף א. בספר שופריה דיעקב לר' יעקב בירדוגו (דף יט ע"ב) מובאה תשובה משנת תקצ"ב (זאת אומרת אחת עשרה שנים אחרי תקנה זו), הדנה במעשה בו הבעל מתלונן שהפסידוהו קרובי האשה בתכריכין קרוב למאה מתקאלים שהוא היה סכום עצום שווה לעיקר ותוספת הכתובה, והדיינים ר' שלמה טולידאנו ר' מרדכי בירדוגו ור' יעקב בירדוגו, פוסקים שהןצאות התכריכין ינוכו לאב ממה שצריך ליטול מנדוניית בתו, היות ומה שאבד בתכריכין שלא כדין ושלא כשורה לתת למתים כלי כסף וכלי זהב שהוא מעשה אדום. וכמ"ש

תצלום כתב היד בעמ' תסו
המקור בערבית יהודית מרוקאית

עם הקדש ברוכי ה', הא נתום כא תראווי, האד למנהג רע ומר שנתפשט בינינו, שלא כרצונו
ושלא כרצון יראיו, פהאד תכריכים דנשים, די כא יכוננו מאבדים ממונם של ישראל, יכפנו
נשים בתייאב סקלי, ותייאב לחריר, והאדסי הווא איסור גדול והפסד ממון חנם. פחאל מא
קאלו סייאדנא לחכמים ע"ה, והאדא כלאם הרמב"ם ע"ה: 'ואסור לקבור בתכריכין של משי
ובגדים המוזהבין ומרוקמים אפי' לנשיא שבישראל שזהו גסות הרוח והשחתה ומעשה גויים³²
עכ"ל³³. סראח כלאמו, באיין חראם יכפנו למיית בכפיין לחריר, וכיט סקלי, בעדמן לצולטן
ישראל, לאיין האדי גאוה כבירה ופסאד למאל ועמאל נצארא ומא יכפנו למיית, גיר בתייאב
לכתאן מכיוטין בכיט לכתאן.

עליהא חנא גוזרים בגזירת עירין פתגמא באיין מהיום הזה והלאה, מא יכפנו לא מרא כבירא,
ולא מרא סגירא, ואפי' ערוסא ב"מ³⁴, גיר בתייאב לכתאן דוקא. בלחאק, רשות נתונה יכפנו
אפי' בתייאב רפיע, כגון חריסא³⁵ וראוין³⁶ וכיוצא. וואלאכין דוקא בייד ומא יכון פיה סקלי.
ודי יכפיין סי מרא, בסי חאזא די פיהא אפי' כיט דסקלי, הומא בנדוי, ואידא סי חד גבר
באלמות ובזרוע, ולא חש לדברי חכמים, וכפיין סי מרא בסקלי, חנא כא נכוננו מפקירין
ומפקיעין דאך סקלי די פלכפיין הפקר גמור, ומתירין אותו לכל. וכל די פיה קנאת ה' צבאות,
יהדם דאך לחד ויזבד דיך לחאזא די פיהא סקלי ויעביהא לעצמו בהיתר גמור. ואידא מא
קדיר פנהאר יהדמו פליל ועליו תב"ט³⁷. ולשומעם לדברי חכמים ינעם ועליהם תב"ט נאם
החותמים בניסן אשפר (תקפ"א) לפ"ק וקיים.

רפאל בירדוגו מימון בירדוגו משה טובי
גם אני הצעיר מסכים ע"ז אחר שאין תועלת למתים בזה ויש חשש איסור לחיים
שלמה טולידאנו

שמואל ן' מלכא
חיים טולידאנו
פינחס הכהן
מרדכי משאש
מרדכי בירדוגו
שלמה מאימראן

[התרגום]

רבינו הגדול אבי התעודה הרמב"ם ז"ל וז"ל: ואסור לקבור בתכריכין של משי ובגדים המוזהבים ומרוקמים
ואפי' לנשיא שבישראל שזהו גסות הרוח והשחתה ומעשה עכו"ם עכ"ל. ומן הידוע שאלמלא נשאר הדבר
לרצון הבעל לא היה נותן. אלא שחברו עליו חמיו וחמותו כי יחס לבבם ובפרט בראותם שהניחה (בתם
שנפטרה) בת ואין להם כלום בנכסיו חשבו מזימות להשחית ולהתעבי ולשרש אחר הבעל להומו ולאבדו.
ובפרט במה שבידו קיים מנדוניית האשה לבל יראו זרים אוכלים כוחם, ולכן כל מה שנאבד בתכריכין
מהנדונייא אבד לאב' אנו למדים שתקנה זו של שנת תקפ"א לא פשטה, ושהמשיכו העם לקבור את מתיהם
בתכריכין מוזהבים ומרוקמים.

³² משנה תורה ספר שופטיוס הלכות אבל פרק ד הלכה ב.

³³ עד כאן לשונו.

³⁴ בר מינן.

³⁵ אריג דק.

³⁶ בגדי ארגמן.

³⁷ תבא ברכת טוב.

עם הקדש ברוכי ה', הא נתום כא תראווי, האד למנהג רע ומר שנתפשט בינינו, שלא כרצונו ושלא כרצון יראיו, בתכריכי הנשים, אשר מאבדים בהם ממונם של ישראל, שהם כורכים את הנשים באריגים מוזהבים ואריגי משי. וזהו אסור גדול והפסד ממון חנם, כמו שאמרו רבותינו עליהם השלום, וזה לשון הרמב"ם ע"ה: 'ואסור לקבור בתכריכין של משי ובגדים המוזהבין ומרוקמים אפילו לנשיא שבישראל שזהו גסות הרוח והשחתה ומעשה גויים' עכ"ל. פירוש דבריו, שאסור לקבור המת בתכריך משי וחוטי זהב, אפילו למלך בישראל, שזוהי גאוה גדולה, והפסד ממון ומעשה הנוצרים, ולא יכרכו המת, רק באריגי כותנא תפורים בחוטי כותנא.

לכן אנו גוזרים בגזירת מלאכים, שמהיום הזה והלאה, לא יכרכו לא אשה זקנה ולא אשה צעירה, ואפילו כלה בר מינן, רק באריגי פשתן דוקא, אולם רשות נתונה לכרוך אפילו באריגים חשובים כגון 'חרסא' ו'רוואן' וכיוצא בהם אבל דוקא בצבע לבן, ולא יהיה בו שום חוט זהב. ומי שיכרוך איזו אשה באריג שיש בו חוט זהב, הרי הוא בנידוי וחרם. ואפילו הרוחצות, אם הלבישו את האשה באריג שיש בו אפי' חוט זהב, הריהן בנידוי. ואם מי שהוא גבר באלמות ובזרוע, ולא חש לדברי חכמים, וכרך איזו אשה באריג מוזהב, הרינו מפקירין ומפקיעין אותו אריג מוזהב שהשתמשו בו לתכריכין, הפקר גמור, ומתירין אותו לכל. ומי שנגעה בו קנאת ה' צבאות, יהרוס אותו קבר, ויוציא האריג שיש בו חוט זהב, ויקחהו לעצמו, בהיתר גמור. ואם לא יוכל להרוס אותו ביום, יהרוס אותו בלילה, ועליו תבא ברכת טוב.

תקנה לג

תקנה משנת תקפ"ה מגבילה חגיגת מוצאי פסח (מימונה) ואסרו חג³⁸
תצלום כתב היד בעמ' תסח

עוד תקננו באותה שנה עצמה בערב ז' של פסח, שלא יכנס שום אדם בין עשיר בין עני בין גדול בין קטן בערב של מוצאי פסח לבית החכמים לברך אותם כמנהג, כי ראינו כמה תקלות יוצאים מן המנהג, רק כל ש"ץ של בה"ך יברך את בני קהלו בבית הכנסת אחר תפילת ערבית, וגם למחר מן הבקר עד הערב לא יעשו אגודות אגודות לאכול לעאדא, רק ישלחו לעאדא זה לזה ולא יתחברו לאכול בבית אדם א', והוכרזה בכל הבתי כנסיות, וקבלוה עליהם וה' יתקננו בעצה טובה מלפניו וקיים וחתום.

מימון בירדוגו שלמה טולידאנו

תקנה נג

תקנה בענין צמצום חלוקת בשר לכליע

טיוטת תקנה נמצאת בכתב ידו של ר' שמואל עמאר כעין קול קורא לבתי כנסיות בענין צמצום חלוקת בשר לכליע (ראה לעיל תקנה יט)
המקור בערבית יהודית מרוקאית

³⁸ הערת המהדיר 19 (בעמ' קע): תקנה זו [שתי אחרות שעמה] היו נחוצות למצב הכלכלי החמור בו נקלעה מארוקו. בשנת תקפ"ה עלה מחיר התבואה במארוקו כמעט פי ארבעים מהמחיר הרגיל. ויהי מספר חללי רעב, לפי ר' חביב טולידאנו בהקדמתו לספר פה ישרים, בערך שלשת אלפים וחמש מאות נפש מהיהודים בלבד, ובשנת תקפ"ו הגיע מספר המתים בפאס לבדה לאלף ושמונה מאות נפש יהודים (נר המערב דף 180).

ע"ק ב"ה, הלא תדעו באיין האד למנהג די נהגו בני אדם יפרקו לכליע ולחאם לקרוביהם ומיודעיהם פזמן די כא יעמלו לכליע, כבר צווחו עליו קמאי ובתראי והרה"ג כמוהר"ר רפאל ביר' זלה"ה ביטל האד למנהג פעמים שלש וגזר אומר שלא יזכר ולא יפקד עוד, וכן בדור שאחריו חין ראוו נאש רזעו להאד למנהג עמדו וביטלוהו, וליום רינא פשתה המספחת הזאת ברבת בני עמינו, כמעט לכליע כלהום מא כא ימסיוו לאבדון, ויידא רבותינו זקה"ה חששו לזה די כאן כולטי בזול, אנן מה נענה אבתרייהו די כולטי ביוקר גדול וחסרון כיס קשה מכולם, ומא כא ילחק בנאדם למסאלא גיר בצער וכיף יעמל וואחד לעני די יבקא יזרי חתא ילחקהום ויפרקהום ברגע קטון, אשע"כ קמנו ונתעודד והסכמנו שמהיום הזה והלאה כל זובח זבח משפחה הנק' לכליע, מא יפרק מנהום לא לחאם ולא כליע לשום אדם קרוב או רחוק, ודי מסא חתא פרק אף שי מן לכליע לא לחאם ולא כליע, ראה בכלל עבריינן ושומע לנו ישכון בטח ושאנן וכ"ו.

[תרגום]

עם הקדש ברוכי ה' הלא תדעו שהמנהג הזה שנהגו בני אדם לחלק לקרוביהם ולמיודעים בשר חי או בשר מטוגן ומצומק בזמן שמכינים אותו כבר צווחו עליו ראשונים ואחרונים והרב הגדול ר' רפאל בירדוגו זלה"ה ביטל מנהג זה שלשה פעמים וגזר שלא יזכר ולא יפקד עוד, וכן בדור שאחריו כשראו שהאנשים חזרו למנהג זה עמדו ובטלוהו. והיום ראינו שפשה הנגע הזה אצל עמינו, כמעט כל הבשר המטוגן כולו הולך לאבדון בחלוק. ואם רבותינו חששו לזה בזמן שהכל היה בזול, מה נענה אנחנו שחיים בזמן שהכל ביוקר גדול וחסרון כיס קשה מכולם, ואין אדם זוכה לכדי מחיתו רק בצער, ואיך יעשה העני שעובד קשה עד שזוכה לבשר זה ויחלקו ברגע קטון, אשר על כן קמנו ונתעודד והסכמנו שמהיום הזה והלאה כל זובח זבח משפחה הנקרא 'לכליע', לא יחלק מהם לא בשר חי ולא בשר מצומק לשום אדם קרוב או רחוק, ומי שעבר על דברינו וחלק בשר חי או מצומק, הנהו בכלל העבריינים ושומע לנו ישכון בטח ושאנן אכ"ר.

תקנה נה

תקנות משנת תר"ן

ב. נגד מותרות

מקור בערכית יהודית מרוקאית

בהיותינו מקובצים לשאת ולתת בתיקון בקיעי עירנו עלתה הסכמתנו ותיקננו תקנות אלו להיות נוהגים בינינו עד ביאת משיח צדקנו שיגלה במהרה בימינו אכ"ר. ג. האד למסיפדא די רגיל יציפד לארוס לארוסתו וכן דאר לכלה לחתן שנה ראשונה דנישואין פפורים וט"ב וכפור ובכלל למסיפדא דלמלאך רינא די מרבים העם להביא גוזמא, כי כן הסכמנו די למסיפדא דלמלאך יכון פיהא גיר לחננא ולפאכייא ומאחייה דוקא. פפורים יעטיווי פורים לארוסה או לכלה, וויספדו לעאדא ולא יותר ואוקת סעודה יציפדו גיר דזאזא ולמעקודא ולקעאך ולפאכייא. פט"ב יציפדו גיר לגראפ ולעאדא, ולחלווא די עאדתו לחלווא. פכפור גיר טאייר ודזאזא ולחננא ולפאכייא דוקא.

ד. דכאלי די כא יעמל אבי הכלה לכלה, דכלא לוליאי וטארנאבורה ודכלא דלכגרות שעושים סעודות גדולות ומרבים להביא הקרואים איש את רעהו וכו' ונמשך מזה הוצאה לאבי הכלה, והוא עיף ויגע מן להוצאות דלעורס די רבו כמו רבו כי כן עמלנא יערר פיהום גיר לקרוביו וקרובי הכלה, קרובי העצם, וכן פלערדא דלחתן די מנאיין כא תזי לערוסה מן דאר בוהא בזמנים אלו יערד גיר לקרוביו וקרוביה קרובי העצם לא פלוג וכו'.

ה. האד לקעאך דלוחאם די חדשי העיבור סגאר וגם כן שבות סגאר די מזה כמה הסכמנום ובטלנום, ליום רינא די חזרו לקלולם הראשון כי כן חזרנו עוד והסמנו שלא יזכרו ולא יפקדו עוד.

ו. לקעאך דלוחאם לקבאר די פיהום הוצאה מרובה ללא צורך יא טבאיין יא דזאז וכו' יא מיני מתיקה ולא זו בלבד על זה כא יחדאז לחתן יעמל סעודה גדולה, וויזיב הקרובים והרחוקים, כי כן עלתה הסכמתנו מא יציפדו פיהום גיר, לחוויזאז דתרבייא ולחאיין דתקתיע דוקא, מעא למתנה די רגיל יעטי אבי הכלה, ולערדא דלחתן על זה יכוננו פיהא גיר קרובי העצם כנז' לא זולתי.

ז. האד לקביעות דאתאי די רועו יעמלו פשמחות בכל סעודה רינא די חתא הווא פיה הוצאה מרובה, כי כן גזרנו שלא יזכר ולא יפקד בשום סעודה פשמחה, זולת נהאר די סבאח ארוחאן דלעורס דוקא, וכן פזמנים די מא פיהום לא אכילה וכו' כגון לפאניו וכו'.

...

יהרמ"י שלא ישמע קול בכי וכו' ויקויים מקרא שכתוב בלע המות לנצח וכו' זהו מה שראינו לתקן וכו' הטוב יתקננו בעצה טובה מלפניו ולשומעים ינעם ועליהם תב"ט היה זה בר"ח אלול המרוצה שנת כ"ל מעשה ה' טוב היא שנת התר"ן ליצירה והכל שריר ובריר ויציב וקיים הדיינים שחותמים בתקנה זו:

ה"ה והכולל הדיין ומצויין כמוהר"ר רפאל אבן צור יצ"ו

החה"ש והכולל הדיין המצויין כמוהר"ר יעקב בירדוגו יוש"ע

החה"ש הדו"מ כמוהר"ר משה בירדוגו יצ"ו

החה"ש הדו"מ שמואל טולידאנו

החה"ש הדו"מ כמוהרר אברהם בן חסין

החה"ש הדו"מ כמוהר"ר רפאל דוד בירדוגו

השם ישמרם ויחיים בימיהם ובימינו תושע יהודה וישראל ישכון לבטח ובא לציון גואל וכן יהי רצון ונאמר אמן.

[תרגום]

ג. משלוח מנות שרגיל לשלוח הארוס לארוסתו וכן משפחת הכלה לחתן בשנה ראשונה של הנשואין בפורים ותשעה באב וכפור ובכלל משלוח מנות של האירוסין ראינו שמרבים העם להביא מתנות, לכן הסכמנו שמשלוח מנות של האירוסין לא תכלול אלא התנה ופרות יבשים ויין שרף דוקא. בפורים יתנו כסף פורים לארוסה או לכלה, וישלחו העוגות הנהוגות שהיו רגילים לשלוח³⁹ ולא יותר ובשעת הסעודה ישלחו התרנגולת החביתה והכעכים, ופרות יבשים. בתשעה באב ישלחו רק כד החרס והמנה הנהוגה, ועוגה בשביל מי שמנהגו לשלוח עוגות. בכיפור ישלחו רק תרנגול ותרנגולת והתנה ופרות יבשים דוקא

³⁹ כמו שבכאכאיייה, אל כיווי, ובוכות בני המן.

ד. ההזמנות שעושה אבי הכלה לכלה, הכניסה הראשונה⁴⁰ והכניסה שלאחר הנישואין⁴¹ והכניסה בעת הגיעה לבגרות שעושים סעודות גדולות ומרכיבים להביא הקרואים איש את רעהו וכו' ונמשך מזה הואה לאבי הכלה, והוא עיף ויגע מהוצאות החתונה, שרבו מאד. על כן תקננו שיומין בהם רק קרוביו וקרובי הכלה זאת אומרת קרובי העצם. וכן בהזמנות החתן כשבאה הכלה מאת בית אביה בזמנים אלו יומין רק קרוביו וקרוביה קרובי העצם באין הבדל. ה. כעכי היחום שעושים בחדשי העיבור הקטנים⁴², וגם כן מתנות כסף ומשלוח מאכלים בשבתות של תחילת התקופת ההריון, שזה כמה הסכמנו עליהם וביטלנו, ראינו היום שחזרו לקלוקלם הראשון על כן חזרנו עוד והסכמנו שלא יזכרו ולא יפקדו עוד. ו. כעכי היחום הגדולים⁴³ שיש בהם הוצאה מרובה ללא צורך בין תבשילים בין עופות בין מיני מתיקה ולא זו בלבד החתן צריך לעשות סעודה גדולה ויביא הקרובים והרחוקים, על כן עלתה הסכמתנו שלא ישלחו רק מלבושי תנוק וסמיכות דוקא עם המתנה שרגיל לתת אבי הכלה, והזמנת החתן על ענין זה יהיו בה רק קרובי העצם. ז. המנהג הזה להגיש תה בכל הסעודות של השמחות ראינו שיש בזה הוצאה מרובה, על כן גזרנו אומר שלא יזכר ולא יפקד בשום סעודה של שמחה, זולת יום מחרת החתונה דוקא. וכן בזמנים שלא אוכלים בהם שום מיני אכילה כגון לפאניו.

...

יהי רצון מלפני ה' שלא ישמע קול בכי וכו' ויקויים מקרא שכתוב בלע המות לנצח.

תקנה נט

תקנה משנת תרנ"ז, בעד צמצום הוצאות לשמחות

המקור בערבית יהודית מרוקאית

עה"ק ברוכי ה', תעארפו באיין האד זמן רע ומר, ומא כתיר פיה גיר למסרופ וחסרון כיס הקשה, אוקת מא כא יזי כתר מן לאכור, עליה ראינו לתקן מהיום הזה והלאה סי תקנה די פיהום תיקון לעשירים ולעניים.

א. האד לערדא דלמלאך, די רזעו יעמלו ליום נסא ורזאל, ובפרט לערדא דנסא די כא יעמלו פיהא הפסד גדול בזאף, רינא די פיהא הפסד גדול לאבי החתן ואבי הכלה, כמעט כא יקבדו לפלוס וויסיבוהום לים המלח, ובפרט לעניים, די מא ענדהום סי כא יבקאו יתקטעו באס יעמלו פחאל לעשירים. ואפי' כא יכוננו ענדו סי פליסאת מהדיין באס יבדא לעורס, כא ידפעהום פדיך לערדא די מא פיהא חתא מנפע וייגלס פחאלו. ולכן ראינו לתקן די מליום ללקדאם, מא יעמל חתא חד האד לערדא כלל, סווא עשיר סווא עני, לא נסא וולא רזאל, גיר יספדו לחננא ולפאכייא ומאחייא מעא יהודייה קבירא, ולחווזא באס ירסמוהא דוקא, ומן גיר האדסי, מא יספדו חתא חאזא, ומא תמסי חתא אוחדא מן ליהודייתא כלל.

⁴⁰ חדש או חדשיים אחרי האירוסין ערכו הורי הכלה לארוס קבלת פנים.

⁴¹ חמשה עשר יום אחר ביתוק הבתולים הלכה הכלה לבית הוריה ונשארה ז' ימים. אחר כך הלכה למקוה וליל ראשון שלאחר הטבילה עבר כמו ליל כלולות.

⁴² כנראה מדובר במתנות כסף וביחוד משלוח מאכלים מיוחדים לאשה כדי להעביר התשוקות המיוחדות שיש לה. — "אסהוות".

⁴³ מדובר בהכנת צרכי התינוק ביחוד מלבושים ששולחים בחדשים 'הגדולים' זאת אומרת האחרונים של הריון. ההורים מנצלים הזדמנות זו כדי לעשות מסיבה בה מוצגים המתנות.

ב. האד לקוואליב דסוקאר די כא יזיבו נהאר ארוחאן, אבי הכלה מעא לקרובים דייאלו, כעני כעשיר, די ברא מן להפסד דייאלו, עוד נמשך מזה חסומא לעניים, די מא כא יסיבוס די ימסי מעאהום וכא יתחסמו מעא דאר לחתן. ראינו לתקן די מליום לקדאם מא יכון יזיב לקאלב גיר אבי הכלה דוקא, וכוואן לערוסא יזיבו סבנייא פחאל די כאן זמן, ומן גיר האדו מא יעבי חתא חד לא לקאלב ולא סבנייא, אפי' יכון קרוב העצם.

ג. האד לקוואליב די כא יעטיוו למול תפילין, די כא יחדאזו לקרובים כלהום יתקטעו פיהום וויזידו על לגראיים, ולעסא, ונדבה. מן ליום לקדאם לא יזכר ולא יפקד, לא לקאלב ולא לפלוס, גיר ימסי מול תפילין יבוס בייד לקרובים וויכרו, פחאל די כאן זמן, ודי יקבד סי ראה חראם עליה פחאל נבילה

ד. האד לכעאך לוחאם סגאר, די כבר ברחנא עליהום זה כמה רינא די נאס פורצים גדר פיהום, כמעט קרבו ידרוהום קד לכבאר, עליהא כא נוגדוכום באיין מליום לקדאם מא יעטיה לא עני ולא עשיר, וייקדוה לפלוס די כא יעטיווי פדכאלי ולכעאך לוחאם לכבאר.

ה. האד אשבות סגאר די כבר ברוחנא עליהום חתא הומא, וליום פרצו גדר פיהום מליום לקדאם לא יזכרו ולא יפקדו.

ו. האד למסיפדא די כפור, לא דלמאלך ולא די מנור לעורס, ריינא די הומא מאסיין וויזידו פיהום. לכן ראינו לתקן מן ליום לקדאם פלמלאך יספידו לחננא לפאכייא ודזאדא וטאייר דוקא. והאדסי פלעאם לולי דזואז, ומן תמא לקדאם מא יסיפדו חתא סי אפי' דזואז וטאייר. ז. האד לערדא דתסייר, די כא יעמל לחתן, ראינו שהיא יתירה וטפילה ומא פיהא חתא מצוה כלל מן ליום לקדאם. מא יכון פיה חתא ערדא דלקרובים כלל, אפי' קרוב העצם. ואפי' אבי הכלה מא יפטרסי פדאר לכלה גיר לחתן יערד לבחורים דוקא ותו לא מידי.

ח. האד אתאי, די כא יעמלו דאר לכלה ודאר לחתן נהאר שבת, ליהודייאת שבאיתן ועל הרוב כא יזי למא כארד, וכא ימסי סקאר ואתאי כתייא, מליום לקדאם לא יזכר ולא יפקד לא פשבת דלכלה ולא דלחתן כלל.

ט. האד סמאייע די כא יעמל לחתן נהאר ארוחאן, וכא יזידהום לעני על תדייקא דייאלו ראינו לתקן באיין פכול סלא יעמלו זוו סמאייע כבאר יקדיווי ביהום לחתנים די יכוננו פסלא וגיר יתקאראוי יעאוודו אוכרין.

יוד. האד אתכאל [די כא יעמלו אבי הכלה]⁴⁴ די כבר ברחנא עליהום, וליום רזעו יקולו תקנה מא כאינא גיר פנהאר, ורזעו יעמלו לערדא פליל, והאדסי הווא מעשה של שטות, לאיין האדסי עמלנה גיר באס נופרו בעל השמחה ומה לי פנהאר מה לי פליל. עליהא מליום לקדאם, מא תכון פיהום חתא ערדא דלקרובים כלל, לא נסא ולא רזאל, לא פנהאר ולא פליל, כע' די לחתן באקי פדכלא. והאד תקנה לא פדכלה לולייא ולא פטארנאבודא ולא בהגיעה לפרקה, ומא יזי גיר לחתן ובוה וכוואנו דווקא ונהאר די תזי לערוסא פהאד אתלאתא דכאלי די קולנא, מא יערד אבי החתן גיר לאבי הכלה וכוואן לערוסא דוקא. ודי עמל מן גיר האדסי הרי אסור עליו כחלב הנקרב ע"ג המזבח.

...

כז ראינו לתקן בשביל לעניים ומא גם חתא לעשירים ענדהום איבוד ממון ועוברים על כל תשחית, וכל מי שעובר על דברינו זה מלבד די הווא כא יתסמא עבריין ועובר על דברי

⁴⁴ [ראה להלן הערה 47. תרגום התיבות המוקפות כאן בחצאי לבניה נראה שהוא "שבהן אבי הכלה עורך", וכנגד כל יתר התרגום המוקף בחצאי לבניה אצל ציון הערה 47 אין הקבלה במקור.]

חכמים, עוד זאת ראוי לקונסו ולעונשו כפי ראות עיני הדיין ולעון דלעניים עליה. ושומע לנו ישכון בטח ושאנן מפחד רעה אכ"ר.

[תרגום]

תקנות שתקנו חכמי מקנאס בש' התרנ"ז וז"ן: עה"ק ברוכי ה', אתם יודעים כי הזמו הזה הוא רע ומר, ואין מרובה בו כי אם ההוצאות וחסרון כיס הקשה, וכל יום קללתו מרובה מחברו, לכן ראינו לתקן מהיום הזה והלאה איזה תקנות שיש בהן משום תיקון לעשירים ולעניים.

א. ההזמנה לסעודת האירוסין שהתחילו לעשות בימים האלה לנשים ואנשים, ובפרט הזמנת הנשים העולה בהפסד גדול רואים אנו שיש בה בזבוז ממון גדול לאבי החתן ולאבי הכלה, כמעט לוקחים כסף וזורקים אותו לים המלח, ובפרט העניים חסרי האמצעים נשארים מתלבטים במצוקתם ועושים הוצאות יותר מכפי יכלתם כדי לחקות העשירים, ולפעמים אפי' הכסף שחסכו והועידו להוצאות החתונה, הריהם מוציאים אותם לסעודה זו שאין בה שום הנאה ולא תועלת, ונשארים נקיים מכל נכסיהם. ולכן ראינו לתקן מהיום והלאה אין לשום אחד לעשות סעודה זו כלל. בין עשיר בין עני, לא לנשים ולא חאנשים, ויסתפקו רק בזה שישלחו חֲנָה ופרות יבשים ויין שרף ביד אשה באה בימים, ותכשיטים הנתנים לארוסה דוקא. וחזן מזה אין להם לשלוח שום דבר, ושום אשה אחרת לא תלווה את המנחה כלל.

ב. ככרי הסוכר שמביאים כמתנה ביום כניסת הכלה לחופה, אביה עם קרוביו, כעני כעשיר, שמלבד הפסד ממון הנגרם מזה, עוד נמשך מזה בושה לעניים שאינם מוציאים מי שילֹוה עמם, ובאים לידי כלימה עם משפחת החתן. לכן ראינו לתקן מן היום והלאה לא יביא כשי ככר הסוכר רק אבי הכלה דוקא, ואשר לאחיה יביאו לה כדורון סודר⁴⁵ כפי מה שהיה נהוג מלפנים, וחזן מאלה לא יוליך בידו שום אחד לא ככר סוכר ולא סודר אפי' יהיה קרוב העצם. ג. ככרי סוכר אלה שנותנין כמתנה לבר מצוה, שגורמים לכל הקרובים כמה צרות כדי לקנותם, נוסף על המתנות הנתנות כאות לחבה, ועריכת סעודות ומשתאות, ונדבות בביה"כ לרגל עליות לספר תורה, מן היום ולהבא לא יזכר ולא יפקד לא ככר הסוכר ולא מתנות הכסף, רק הבר מצוה יבקר בבית קרוביו וינשק את ידם, ויצא כאשר היה המנהג מלפנים, ומי שיקבל משהו הריהו אסור עליו כנבלה.

ד. כעכי היחום הקטנים, שזה מכבר הכרזנו עליהם וישנם עוד אנשים הפורצים גדר בהם, כמעט הולכים וקרבים לעשותם כגדולים, לכן אנו מזהירים אתכם כי מהיום והלאה לא יתנום לא עני ולא עשיר, ויספיק להם הכסף שהם נותנים בכניסות של הכלה וחתנה לבית אביה, וכעכי היחום הגדולים.

ה. מתנות הכסף להורי הכלה מקרוביהם⁴⁶ כבר הכרזנו עליהן גם הן, ובימים האלה פרצו האנשים גדר בהן, לכן מהיום והלאה לא יזכרו ולא יפקדו עוד.

ו. משלוח המנות והמנחות של כפור הן אלו של אירוסין והן שלאחר הנישואין, אנו רואים שהיא הולך ונפוץ מיום אל יום ומרבים האנשים בזה, לכן ראינו צורך לתקן מהיום והלאה באירוסין ישלחו חֲנָה ופרות יבשים ותרגולת ותרגול דוקא, ואחר הנישואין גם כן רק החנה

⁴⁵ משי לכסוי ראשה.

⁴⁶ הנקראים 'שבתות קטנות'.

הפרות היבשים ותרנגולת ותרנגול דוקא. וזה דוקא בשנה הראשונה של הנישואין. ומשם ולהבא לא ישלחו שום דבר כלל אפי' תרנגולת ותרנגול.

ז. משתה זה שעושה החתן, ראינו שזה מיותר וטפל ואין בו שום מצוה כלל, לכן מהיום והלאה לא יהיה בו שום משתה לקרובים כלל, אפי' למי שהוא קרוב העצם, ואפי' אבי הכלה לא יאכל ארוחת הצהרים בבית הכלה, אך החתן יזמין למשתה זה הבחורים דוקא ותו לא מידי.

ח. התה שרגילים לעשות בבית הורי הכלה ובבית החתן ביום שבת לנשים השוכות ועל פי רוב המים אינם רותחים וגם הסוכר והתה הולכים לאבוד, מהיום והלאה לא יזכר ולא יפקד לא בשבת הכלה ולא בזו של החתן.

ט. נרות השעוה שעושים לחתן ביום כניסתו לחופה, ומוסיפים בזה על מצוקת העני, ראינו לתקן שבכל בית כנסת יהיו שני נרות גדולים ישתמשו בהם החתנים העורכים חופתם בבית הכנסת, וכאשר יכלו יקנו עוד אחרים במקומם.

יוד. הכניסות הללו [של הכלה לבית הוריהם בזמנים מסוימים אחר שבעת ימי החופה, שבהן אבי הכלה עורך ארוחה לקרובים]⁴⁷ שכבר הכרזנו עליהן לבטל והיום חזרו לומר שהתקנה לא נתקנה [א]לא להזמנת (!) לארוחת הצהרים, והתחילו לעשותה בלילה וזהו מעשה של שטות, שהרי עיקר התקנה היה רק כדי לחשוך בעל השמחה מהוצאות מיותרות, ומטעם זה מה לי אם הארוחה תתקיים ביום או בלילה, לכן מהיום והלאה לא תתקיים בהן שום ארוחה לקרובים כלל, לא לנשים ולא לאנשים בין ביום בין בלילה. כל עוד שהחתן עומד בפרק זמן הכניסות, ותקנה זו כחה יפה בין בכניסה הראשונה ובין בזו שלאחר החופה ובין בהגיע נכלה לפרקה, ואין להזמין אלא החתן ואביו ואחיו דוקא, וביום שתבוא הכלה באחת משלש הכניסות שאמרנו, אין לאביו החתן להזמין רק לאבי הכלה ואחריה דוקא, ומי שיעשה חוץ מזה, הרי זה אסור עליו כחלב הנקרב ע"ג המזבח.

...

כז ראינו לתקן בשביל העניים ומה גם העשירים שיש להם איבוד ממון ועוברים על כל תשחית, וכל מי שעובר על דברינו זה מלבד שהוא נקרא עבריין ועובר על דברי חכמים, עוד זאת ראנו לקנסו ולענשו כפי ראות עיני הדיין, ועון העניים ישא עליו, ושומע לנו ישכון בטח ושאנן מפחד רעה אכי"ר.

תקנה ס

תקנות משנת תרנ"ח דנה בשלשה נושאים

ג. צמצום הוצאות לשמחות

המקור בערבית יהודית מרוקאית

ג. הסכמנו באיין למסיפדא דלמלאך מא יכון פיה גיר לחננא ולפאכייא וקרעה די מאחייא דוקא וויסיפדוהא מעא יהודייא קבירא ומאתמסי מעאהא אפי' ערוסא א' כלל ועיקר. וליהודייא לקבירא די קולנא תגייר ספרא גיר בסי כאס די אתאי ולבידא דוקא וכלליה די כבר ברחנא עלא האדסי מן זמן ריינא סי נאס די פרצו גדר וכא יערדו לנשא בטבאיין בזאף עליהא כא נרעו נוגדוכום באיין מליום לקדאם מא תכון פיהא חתא ערדא כלל, וכן למסיפדא

⁴⁷ [ראה לעיל הערה 44.]

די פורים מא יכון פיה גיר לקעאך ודזאזא א' וזוו דלמעאקד ותקמיל דוקא ופחנוכה מא יספרו גיר סקסו דוקא בלא ספנו, ופת"ב מא יספרו גיר לגרראף ולחלווא די עאדתו ולעאדא דוקא ותול"מ.

ד. האד לערדא די נהאר תסייר ריינא די בדאווי סי נאס די כא יכונו מזולזלים פיהא וכא יערדו לקרובים ולמזווזין לכן הסכמנו די מליום לקדאם מא תכון פיהא חתא ערדא אפי' לקרובים ואפי' די הווא מזווזי מא יסבסי לחתן יערדלו ומא יערד גיר לבחורים דוקא.

ה. האד לכעיבאט והד אריח די כא יעמלו דאר לעורס ודאר לערוסא ריינא די פיהום הפסד גדול וטירחה גדולה ללא צורך ובפרט לוואחד די מא ענדו סי באס יעמלהום כא יבקא יתקטע באס יעמל פחאל לעשירים ולכן הסכמנו באיין מליום לקדאם לא יזכרו ולא יפקדו כלל לא פדאר לערוס ולא פדאר לערוסא ומא יפרקומסי לא לרזאל ולא לנסא כלל ועיקר, זולת נהאר לכמיס די סבאח ארוחאן הווא די יבקא כנהוג די עזבו מא יעמל יעמלו.

ו. האד אסבות אסגאר די כבר ברחנא עליהום פעם א' ושנייה וג"כ סבאח סגיר די כא יספרו דאר לערוסא נהאר לכמיס וסבאח לקביר די כא יספרו פיה לפחות עסרין דסוואני הפסד ממון ללא צורך הסכמנו באיין מליום לקדאם סבות סגאר וסבאח סגיר מא יבקא סי חסהום כלל וסבאח לקביר מא יעביווי פיה גיר ה' דסוואני דוקא, לבד מן סוואני דלחוואיז וסבאח וזולת זה מא תכון חתא סנייא אוכרא זולת לקרעא די מאחייא.

ז. האד סדראן לבית די לילת ארוחאן ולילת לחאד דלמביתא, ריינא די כא ימסי פיהום לבו לערוס קמת נץ דלעורס, ומא פיהום גיר הפסד ממון והפסד הגוף די נאס כא יכונו סבעאנין וסכראנין מלפטור דנהאר ומא כא יקד עלא מט יעמלו ודאיך סי דתוויד כללו כא ימסי כטייא, ולכן הסכמנו באיין מליום לקדאם לא יזכרו ולא יפקדו כלל מן גיר אתאי אירא חב יעמלו ללקרובים דלכלה, ולחתן ולכלה יגלסו מעא לבנאט ינסרחו בזאף פחאל סאייר לייאלי דלחופה וזר לא יקרב אליהם.

ח. [דכלא וטרנאבודא⁴⁸] ודי הגיעה לפרקה הסכמנו די מליום לקדאם מא תמסי לערוסא לדכלא גיר חתא לנהאר ארבע ולילת אסבת הר' תמסי לדאר ראזלהא ולא יעבור ומן חית תמסי מא יסיפרו מעאהא גיר לכיבו ודזאזא אוחדא וזוו דלמעאקאד וטפאייא אוו ראווו ולפאכייא וקרעה די מאחייא ותקמיל דווקא ומן גיר האד סי מא יסיפרו חתא חאזא דלחלאווה כלל ועיקר.

ט. האד לקעאך דלוחאם סגאר ריינא די סי נאס בדאווי יכונו פורצים גדר וג"כ לקעאך דלוחאם לכבאר בדאווי סי נאס יזידו פיהום כתר מלקאנון, לכן הסכמנו באיין מליום לקדאם לקעאך סגאר לא יזכרו ולא יפקדו כלל לא קליל לא כתיר ולקבאר מא יכון פיהום גיר לחוואיז דתרבייא ולחאיין דתקטיע ותכבירא כל א' כפי כבודו ולחננא ולקרעא די מאחייא.

יוד. ג"כ הסכמנו באיין טליב לעורס ותכמיל לכלמה מה יכון פיה גיר קרובי העצם וחכם וואחד מעאהום ומה יכונו פיה לא קוואגט ולא חלאווי כלל ועיקר זולת למעוזן ואתאי דוקא. יא. בענין תפילין לבדייאן ולקבוד די כא תמסי פיהום הוצאה מרובה ומה פיהום סי חתא ריח מצוה ואדרבא יש בהם משום בל תשחית, ראינו לתקן די מליום לקדאם מא יכון לא בדייאן ולא קבוד דרראס ומן גיר נהאר תפילין בדקדוק יעמלו סעודה ולא יותר ועי"כ תכרו הנאה מזייאנה לר' דליסיר מן די יירא ראסו מופאר מן האד להוצאות יעטיה מתנה טובה בשובע שמחות.

⁴⁸ [ראה להלן הערה 52.]

ג"כ לקוואליב ולפלוס די רזעו ליום כא יעטיווי למול תפילין כלליה די כבר בררחנא (!) עליהום מן זמן ריינא סי נאס די בדאווי יכוננו פורצים גדר אפי' פלקוואליב לכן הסכמנו באיין מליום לקדאם לא יזכרו ולא יפקדו כלל לא לקוואלב ולא לפלוס ומן די ימסי מול תפילין לדייאר מא יעטיווי גיר לחלאווי דוקא.

ג"כ כא נוגדוכום באיין מהיום הזה והלאה חתא סי חד מא ימסי יזיב למא מן ענד לבוואב נהאר אסבת לאיין הווא עון חמור מאד, ג"כ ראינו לתקן באיין מליום לקדאם נהאר לכמיס דתפילין מא יעטיוו לכמאל די יזיווי יכמלו גיר לחלאווי דוקא לאיין ריינא די כא יתעדבו נאס גיר פלעקיד דייאלהא ולפעמים כא תפסדלהום וכא יבאווי ליל כלו סמארין עליהא וכא יחתאזו יזיבו למעלם די יעקדוהא, ובפרט אידא מא כא יסיבוי נוא הווא צער כפול ומכופל, ולכן להקל מעליהם תקננו באיין מהיום הזה והלאה מה יכוננו יעטיווי לכמאל גיר לחליוואת דוקא ותול"מ ושומע לנו ישכון בטח ושאנן מפחד רעה, כל זה ראינו לתקן בשביל לעניינים די מא ענדהום סי באס יעמלו פחאל לעשירים, ומה גם חתא לגבי לעשירים יש בזה משום בל תשחית. ולכן מי שעבר על דברינו אלה מלבד שהוא עובר על דברי חכמים עוד זאת ראוי לעונשו ולקונסו כפי ראות עיני בדי"ץ ועוון דלעניינים עליה, הכ"ד ב"ד הח"פ בכסלו ש' חיי"ם כלכם היום לפמ"ה היא ש' התרס"ח וקיי"ם.

רפאל דוד בירדוגו	שמואל טולידאנו
רחמים דוד בירדוגו	שלמה בן שטרית
יעקב טולידאנו בר משה	יעקב טולידאנו בר יוסף
אברהם עמאר	יהושע בירדוגו

גם אנחנו חכמי ורשומי העיר מסכימים והולכים לכל הכתוב לעיל מראש וע"ס ולראיה ח"פ בזמן הנ"ל והשוב וקיי"ם.

פתחיה מרדכי בירדוגו	יצחק בירדוגו
שלמה בר עמאראר	יוסף אלבאג
אברהם טולידאנו	יהושע טולידאנו

גם אנחנו יחידי הקהל מסכימים והולכים לכל הכתוב לעיל מראש ועד סוף ולראיה ח"פ בזמן הנ"ל השו"ב וקיי"ם.

ישועה אסודרי

[תרגום]

עם הקדש ברוכי ה', דעו כי הסכמנו אנחנו הבית דין צדק וחכמי ורשומי העיר ויחידי הקהל החותמים מטה ישמרם צורם, לתקן איזה תקנות שהם טובים וישרים בעיני אלהים ואדם. ג. הסכמנו שמתנת השידוכין תכלול דוקא החנה והפרות היבשים ובקבוק יין שרף, וישלחום עם יהודיה זקנה ולא תלך אתה אפילו כלה אחת כלל ועיקר, והיהודיה הזקנה תאכל ארוחת בקר רק עם כוס של תה וביצה דוקא. ולמרות שכבר הכרזנו על זה, זה כמה זמן, היות וראינו שאנשים פרצו גדר ומזמינים נשים במנות ארוחה רבות, לפיכך אנו חוזרים להזהירכם שנהיום והלאה לא תהיה שום הזמנה כלל. וכן במשלחות מנות של פורים לא יהיה בה כי אם הכעכים ותרנגולת אחת ושתי חביתות,

וקנוח סעודה דוקא ובחנוכה לא ישלחו כי אם כוסכוס בלא לביבות, ובתשעה באב לא ישלחו כי אם כד החרס⁴⁹ והנוגה⁵⁰ מי שמנהגו בכך ותו לא מידי

ד. ההזמנה שעושים בבית החתן לחברי החתן, ראינו שהתחילו איזה אנשים להגדילה, והם מזמינים קרובי החתן ואנשים נשואים, לכן הסכמנו שמהיום הזה והלאה לא יוכל להזמין החתן שום קרובים, ושום אנשים נשואים, והחתן לא יביא אתו לבית הכלה רק בחורים.

ה. העוגות שקורים להם 'קרני צבי' והבשמים שמכינים בית החתן ובית הכלה, ראינו שיש בהם הפסד גדול וטירחה גדולה ללא צורך, ובפרט למי שאין לו כסף כדי לעשותם, הוא מצטער כדי לעשות כמו העשירים. ולכן הסכמנו שמהיום הזה והלאה לא יזכרו ולא יפקדו כלל לא בבית החתן ולא בבית הכלה, ולא יחלקום לא לאנשים ולא לנשים כלל ועיקר, זולת יום חמישי למחרת החתונה הוא שישאר כנהוג, מי שירצה לעשות מה שירצה יעשה.

ו. מתנות כסף להורי הכלה מקרוביהם הנתנים בשבת לפני החתונה הכרונו עליהם פעם אחת ושניה, וגם כן מתנות שנהגו לשלוח משפחת הכלה אל משפחת החתן, וגם כן מתנות ששולחים למשפחת הכלה יום חמישי למחרת החתונה ששולחים בה לפחות עשרים מגשים⁵¹ הם הפסד ממון ללא צורך, לכן הסכמנו שמהיום והלאה שמתנות כסף להורי הכלה בשבת קודם החתונה ומתנות שנהגו לשלוח משפחת הכלה אל משפחת החתן יום חמישי לא יזכרו ולא יפקדו. ומתנות ששולחים אל משפחת הכלה יום חמישי למחרת החתונה לא ישלחו בו כי אם חמשה מגשים דוקא לבד ממגשי החפצים ששולחים אל משפחת הכלה למחרת החתונה וזולת זה לא ישלח שום מגש לבד מבקבוק יין שרף.

ז. סגירת הדלתות של חדר הזוג בליל החתונה והזמנת מוצאי שבת שלאחרי החתונה, ראינו שעולה לו לאבי החתן כדי חצי הוצאות החתונה ואין בהם אלא הפסד ממון והפסד הגוף, היות והאנשים כבר שבעים ושיכורים מארוחת הצהריים, ואין צורך להכין להם ההכנות הללו, והכל הולך לאבדון. לכן הסכמנו שמהיום הזה והלאה לא יזכרו ולא יפקדו כלל לבד מן התה, אם רוצים להגישו לקרובי הכלה והחתן והכלה ישבו עם הבנות המוזמנות כדי שישמחו כמו שאר לילות החופה וזר אל יקרב אליהם.

ח. כניסת הכלה לבית בעלה אחר החתונה ואחר ביתוק הביתולים הכלה חזרה לבית הוריה לכמה ימים עד הטבילה במקוה או חזרה הכלה לבית בעלה⁵² ושמתח בגרות הכלה⁵³, הסכמנו שמהיום הזה והלאה לא תלך הכלה ל"כניסה" רק עד יום רביעי שלאחורי החתונה זאת אומרת שבוע אחר כך, וערב שבת הכלה תלך לבית בעלה ולא יעבור. וכשתלך לא ישלחו איתה אלא חלות ותרנגולת אחת ושתי חביתות ומרק התרנגולת עם ביצים טרופות או אורז

⁴⁹ למי שתיה.

⁵⁰ של שקדים או זרעוניפ שונים.

⁵¹ של עוגות ומיני מתיקה.

⁵² [במקום המוקף בחצאי לבינה יש במקור הערבי רק שתי תיבות, ראה לעיל הערה 48. נניח ש"דכלא" פירושו "כניסת הכלה לבית בעלה אחר החתונה"; או נשאר לפירוש "טרנאבורדא" — "ואחר ביתוק הביתולים הכלה חזרה לבית הוריה לכמה ימים עד הטבילה במקוה או חזרה הכלה לבית בעלה", כעין האמור בהערה 41 אצל תרגום "טארנאבורדה". נראה שזו מלה ספרדית המורכבת מ-boda (חתונה) ו-tomar (להחזיר); המילון הספרדי המודרני מכיר tornaboda כמוכרן של "היום שאחרי החתונה", כשם שיש tornafiesta (היום שאחרי החג, 'איסרו חג' בלשוננו).]

⁵³ כשנשאה קטנה.

ופירות יבשים ובקבוק יין שרף וקנוח סעודה דוקא. וחוף מזה לא ישלחו שום עוגה כלל ועיקר.

ט. כעכי היחום של החדשים הראשונים, ראינו שאיזה אנשים התחילו לפרוץ גדר, וגם כן כעכי היחום של סוף ההריון ראינו שאנשים התחילו להוסיף בהם יותר מן הראוי. לכן הסכמנו שמהיום הזה והלאה לא יעשו כלל כעכי היחום של החדשים הראשונים, וכעכי היחום של סוף ההריון לא יהיה בהם רק בגדים וסמיכה לתינוק, ומתנה כל אחד לפי כבודו והחנה ובקבוק יין שרף.

י. הסכמנו שכשהולכים לשאול בקשת החתונה, וכשנותנים הסכמתם הורי הכלה, לא יהיה באירוע זה רק קרובי המשפחה וחכם אחד אתם, ולא יהיה בו לא עוגות המוגשים בנייר⁵⁴ ולא מיני מתיקה כלל ועיקר זולת מרקחות ותה דוקא.

יא. בענין תפילין אירוע "ההתחלה" וה"מתנה" שיש בהם הוצאה מרובה ואין בהם ריח מצוה ואדרבא יש בהם משום בל תשחית, ראינו לתקן שמהיום הזה והלאה לא יהיה לא אירוע ה"התחלה" ולא "מתנות דרוש הבר מצוה" ולבר מיום התפילין דוקא לא תהיה שום סעודה. ועל ידי כך תצא הנאה למלמד הבר מצוה, כשיראה אביו שהוא פטור מהוצאות הללו יתן למלמד מתנה טובה בשובע שמחות.

גם כן ככרי הסוקר ומתנות כסף שהתחילו היום לנהוג לתת לבר מצוה, לבד שכבר הזהרנו עליהם, היות וראינו ששוב התחילו אנשים לפרוץ גדר אפילו בככרי הסוקר. לכן הסכמנו שמהיום והלאה לא יזכרו ולא יפקדו כלל לא ככרי הסוקר ולא מתנות כסף, וכשילך הבר מצוה אצל הבעלי בתים לא יתנו לו רק מיני מתיקה.

גם כן הננו מזהירים אתכם שמהיום הזה והלאה לא ילך אף אחד להביא מים חמים מאת שומר הפתח של המללאח ביום שבת שזה עוון חמור מאוד. גם כן ראינו לתקן שמהיום והלאה יום חמישי של הבר מצוה לא יתנו לאנשים הנוכחים בבר מצוה בבית הכנסת רק מיני מתיקה דוקא, היות וראינו שהאנשים יגעים בהכנות (הנוגה) ולפעמים היא מתקלקלת ונשארים כל הלילה ערים כדי להכינה, וצריכים הם להביא מומחה לעשייתה, ובפרט אם לא מוצאים שקדים הרי זה צער כפול ומכופל. ולכן כדי להקל מעליהם הטורח תקננו שלא יתנו לאנשים הנוכחים בבית הכנסת רק מיני מתיקה דוקא ותו לא מיד.

ושומע לנו ישכון בטח ושאנן מפחד רעה. כל זה ראינו לתקן בשביל העניים שאין להם היכולת לעשות כמו העשירים. וגם לגבי העשירים יש בזה משום בל תשחית. ולכן מי שעבר על דברינו אלה מלבד שהוא עובר על דברי חכמים עוד זאת ראוי לעונשו ולקונסו כפי ראות עיני הבית דין ועוון העניים עליו. הכ"ד ב"ד הח"פ בכסלו ש' חיים כלכם היום לפמ"ה היא ש' התרס"ח וקיים.

רפאל דוד בירדוגו	שמואל טולידאנו
רחמים דוד בירדוגו	שלמה בן שטרית
יעקב טולידאנו בר משה	יעקב טולידאנו בר יוסף
אברה עמאר	יהושע בירדוגו

גם אנחנו חכמי ורשומי העיר מסכימים והולכים לכל הכתוב לעיל מראש וע"ס ולראיה ח"פ בזמן הנ"ל והשוב וקיים.

⁵⁴ נוגה.

מכנאס, לפני תק"י — תרנ"ח

פתחיה מרדכי בירדוגו
שלמה בר עמאראר
אברהם טולידאנו

יצחק בירדוגו
יוסף אלבאג
יהושע טולידאנו

גם אנחנו יחידים הקהל מסכימים והולכים לכל הכתוב לעיל מראש ועד סוף ולראיה ח"פ בזמן
הנ"ל השו"ב וקיים.

ישועה אסודרי

פאט, שס"ד¹ – ת"צ (1730-1604)

אנקווא, א': כרם חמר, ח"ב, ספר התקנות, ליורנו 1871, דפים ח, יג"ד, יד"ח, כה, כח"ל.
נוסח אחר לסימן קלט: י"מ טולידאנו, נר המערב, ירושלים תרע"א, עמ' 124
מובא גם אצל: בר-אשר, ש': יהודי ספרד ופורטוגל במרוקו (1753-1492), ספר תקנות, ירושלים תשנ"א, עמ'
136-135, 168-165, 179-176, 229-227, 240-238, 306-294

אייר התמ"ח¹

טופס תקנה על רבוי הסעודות שבזה יש הפסד לעניים
מה. מפני שרבו כמו רבו, משאלות לב שכנינו בענייני המסים, ושערי ההשפעה דחוקים. וראינו
שהקהל עם דוחקם ומיעוט השפעתם, מוכרחים להוציא הוצאות יתירות בענייני הסעודות עניים
ועשירים, ולוקחים בריבית כדי לצמצם במותרות, מפני שרואים אחרים מתפארים ומוציאים
שלא בצמצום. לכן גם מי שהוא דחוק לפרנסה, הוא מפסיד ומוציא הוצאות במותרות - כדי
שישווה עצמו במעשיו גם למושפעים.

לכן כדי למעט במותרות לזכות כל הקהל כאחד, ראינו לתקן שכל מי שהוא נוהג לעשות לבניו
קרוב לחג השבועות, סעודות הנקראים אלכתאיים אין לו רשות לעשות כי אם סעודה אחת
בלבד. מי שהוא נוהג לעשותה בערב חג השבועות יעשנה, ומי שהוא נוהג לעשותה קודם
יעשנה קודם. ולא יעשה בה תרנגולים ולא בני יונה וכיוצא בהם כלל. וכן ג"כ בשום סעודה
אחרת לא של חתן וברית מילה או פדיון הבן וכיוצא בזה.

וכן השולחים לקרוביהם ומיודעיהם ארוחות שבת וארוחות ערב² לא ישלחו בהם תרנגולים
ולא בני יונה אבל לצורך מאכל החתן והכלה בלבד, או שום בעל הבית לצורך ביתו או הזמנת
אורחים יעשה מה שירצה.

ותקנה זו תהיה נוהגת בקהלנו יצ"ו מהיום ועד תשלום חמש שנים. ואף לאחר כן אין לה
היתר כי אם ברשות ב"ד וקצת מראשי הקהל. והפורץ גדר לעבור על תקנה זו יש רשות ביד
הנגידים וראשי הקהל לקנסו לפי ראות עיניהם. ולראיה שכך תקננו והסכמנו להנאת הקהל
חתמנו. אחר שהכרזנו ע"ז בעשור אמצעי לחדש איר, שנת 'כי מאהבת ה' אתכם' לפרט קטן
פה פאט. וחתומים החכמים השלמים הלוא המה:

וחתומים החכמים השלמים ה"ה: והכרנו חתימותם ואח"כ חתומים ראשי הקהל ה"ה:
כבוד הרב יהודה בר יוסף עוויאל וכווד הרב ר' שאול אבנאבן דנאן
וכהחשוב, הרב וידאל הצרפתי וכווד החשוב הרב מימון אפאלו
וכבוד מורנו ורבנו הרב ר' מנחם בן כבוד הרב רבי דוד סררו זכרם לחיי העולם הבא.

¹ לפי סדר הסימנים בספר, קודמת התקנה משנת תמ"ח (1688) שסימנה מ"ה לתקנה משנת שס"ד (1604)
שסימנה פא !

² הערת בר-אשר (3): במקור בערבית: 'סבות ועשאווי'.

והכרנו חתימותם, ואח"כ חתומים ראשי הקהל הלוא המה:

מימון בן דנאן	ודוד בן אמוזג
ומשה הכהן	ועובד בן סוסאן
ואברהם בן שמול	ומשה ביבאס
ומשה בן סונבל	ויהודה בן מכלוף בן אדהאן
ויעקב בן אלבו	ושלמה גבאי
	ואברהם בן יהודה קאבליירו

פא. איסטאנדרו ג' ונטוס החכמים השלמים יצ"ו והנגיד המעולה הנכון ה"ר דוד אבן זמירו יצ"ו בעישור אחרון לסיון שנת וירם קרן משיח"ו דיירון אי טומארון אין פרוביג'וס דיל קהל יצ"ו אי ביירון קואנטוס דאנייוס סי שיגין פור קאב'זה דילאש מוג'יריס קי סאלין קון כ'אלכ'אליס אי תאזראש אי עקוד די אלג'ופ'אר ועיני העמים רואות וכלות פור לו קואל פ'ואירון מסכימים החכמי' השלמי' והנגיד המעולה יצ"ו אי פ'ואירון גוזרים שמהיום והלאה נון שי פונגה נינגונה מוג'יר ני קזאדא ני אלעזבה ני פיקינייא כ'לכ'אליס ני תאזרה ני עקאד די אלג'ופ'אר בשום צד בעולם זולת איל אלג'ופ'אר קי איסטוכ'יירי אינלאש אלכ'ורסאס אי דאן ליסניסיא קי פואידאן ויסטיר פרונטאל בתנאי קי נון טינגה שאלוו און תומין די קודו די סידה די אנג'ורה

איל טאנטו מאנדארון שמהיום הזה והלאה נון ראג'ה כ'מאר פארה נינגונה נוב'ייה כי מינוס שי פונגה דלאיל אין לה קארה כלל ועיקר נון די אורו נון די אלג'ופ'אר זולת קי לה ליבר'אן קון פרונטאל היג'ו דילה מאנירה די'גה איל טנטו מאנדארין שמהיום הזה והלאה נון איג'ין אין נינגונה קאמיזה אורו ני לב'ראדו ני איסטאנדרו שאלוו אין איל קאב'יסון אילה ג'ורג'ירה אי קואל קירה קי פשארי אלגו די לו דיג'ו דיירון ליסניסיא אל נגיד המעולה יצ"ו קי לו אינטריגי אל מכ'זאן אי לו לייב'י דיל נצאף לו קי וישטיירי דילו דיג'ו.

שוב ראינו שאין רוב צבור יכולין לעמוד בהסכמת איל פרונטאל מהמדה הנז' ואי אפשר לתת דברינו לשיעורין לכן גמרנו והסכמנו שאין רשות לשום בת ישראל די פוניר פרונטאל כלל אעפ"י שהיה קטן ולקיים כל דבר ח"פ בא"ך טוב לישראל מחדש כסלו משנת ומשפטין כצהרי"ם לפ"ק בפ"אס יע"א והכל ש"וב וקיים זולת אלאש נוב'ייאש פודראן פוניר פרונטאל בשבעת ימי החופה ולראיה חתמנו ע"כ נוסח התקנה הנז'

וחתומים עליה החכם השלם הה"ר סעדיה נ' רבוז ז"ל והחכם השלם הה"ר יצחק אבן צור ז"ל הי"ן והחכם השלם הה"ר שמואל נ' דנאן ז"ל והחכם השלם הה"ר יעקב חאג'יו ז"ל והחכם השלם הה"ר אהרן אבן חיים ז"ל והחכם השלם הה"ר וידאל הצרפתי ז"ל והחכם השלם הה"ר ישעיה בקיש ז"ל והחכם השלם הה"ר יצחק אבן זמרה ז"ל והחכם השלם הה"ר שאול סרירו ז"ל והחכם השלם הה"ר יחייא בירדוגו זלה"ה.

צב. טופס תקנה למעט בתכשיטין ושהאשה לא תקרב אל פתח ביתה כי אם בהצנע לכת. ושהנשבע בשמו יתברך ימשוך הממונה אזנו במלקחיים משום און ששמעה על הר סיני לא תשא את שם ה' אלהיך לשוא.

בהיותינו אנו החתומים מקובצים עם הנגיד המעולה ה"ר יעקב רותי יצ"ו יום רביעי שלשה ימים לחדש אייר שנת אשבע"ה ליצירה פה העירה פ"אס יע"א הסכמנו כולנו בהסכמה אחת שמהיום הזה והלאה ע"ס שלש שנים רצופות.

נון סי פונגה נינגונה מוג'יר קירי פ'ואיסי פיקינייא או גראנדי ני כלכאליס ני קאדינה ני רולייטוס די אורי³ ני אניליוס די אורו ני אניליוס ני אלחאג'א נינגונה די אורו ני עמארה ני ג'ויג'לה⁴ ני אלג'ופ'אר ני נאסיאש ני די פלאטה דוראדה אי רולייטוס די פלאטה שולאמינטי איל טאנטו נון שי פואידין וישטיר נינגונה מלוטה די וג'ה ני נינגון וישטידו די סידה וכל שכן ברוקאדו אפי' פואישטו אלרוב'יז זולת טוקאדו דילה קאביסה קי אישו שולאמינטי שי פואידי פוניר

איל טאנטו נון פואידין פוניר טודו איל טיימפו דיג'ו נינגון סקילי אין נינגון וישטידו ני די ינסו ני די פאניו ני הגאן סילתא⁵. זולת איל וישטידו קי איסטה איג'ו עד היום קון סקולי או לה סילתא היג'ה שי פואידין וישטיר. זולת לה קאמיזה די נואיזיש די אורו קי נון לה פואידין וישטיר אאונקי אישטאבה איג'ה אאון קי קובראן איל קי סקילי קי טייני קון רימינדו נון לה פואידין פוניר. זולת איל וישטידו קי אינפושארון אה איג'אר איניל סקילי לו פואידין קונקלוייר

אי נינגון מאישטרו ני מאישטרה נון פואידי אזיר נינגון וישטידו קון סקילי מהיום הזה והלאה טודו איל טיימפו דיג'ו אפי' פארה לייב'ארלו אה אוטרה טיירה איל טאנטו אלש קריאטוראש נון מוג'אג'או נון מוג'אג'ה נון פואידין פוניר נון אורו נון פלאטה נון וישטידו די סידה ני וישטידו די סקילי. זולת לה מוג'אג'ה דוש ספ'אלי די אורו אי קזאדיר די פלאטה דוראדה. אי איל מוג'אג'ו אונה אלכורסיטה די אורו

אי לה אלעזבה מיינטריש אישטוביירי אין קאזה די שו פאדרי שי פואידי פוניר נאסיאש די פלאטה דוראדה. אי לה נוב'יאי לוס אוג'ו דייאש די שו בודה פואידי פוניר לוקי קיג'ירי.

אי פארה קומפ'ירמאר טודו לו דיג'ו פ'ואימוש גוזרים בקנס ובנדוי ובחרם בעשרה אורורים קי נינגונה פאשי נינגונה קושה די טודו לו דיג'ו. אי איל קי פאשארי אלגו די טודו לו דיג'ו לו אפריגונארין בשוקים וברחובות פור מוחרם ומנודה לשמים ולבריות בתרועה וקול שופר. איל טאנטו פ'ואימוש מסכימים קי נינגונה מוג'יר ני קאשאדה ני פור קאשאר נון שי אשינטי אלה פואירטה די שו קאשה פארה דאר או טומאר ני שאליר אה קאשה דישו ויזינה שאלבי'ו לאחפ'ירה. זולת פרארשי אלה פואירטה דישו קאשה פארה דאר או טומאר איל פאן די מאנו דיל טראח.

איל טאנטו נון פואידי נינגונה ג'וראר פור איל שם יתברך אי איל קיג'ודארי פור איל שם יתברך דאמוש ליסינסייא אל ממונה קי פוזיירימוש קי לי אישטירי לה אוריג'ה קון טינאזאש. ולראיה שכן הסכמנו ח"פ בזמן הנז' לעיל וקיים.

[תרגום]

פא. בהיותינו מקובצים החכמים השלמים יצ"ו והנגיד המעולה הנכון ה"ר דוד אבן זמיר ויצ"ו בעישור אחרון לסיון שנת וירם קרן משיח"ו נשאו ונתנו בתועליות הקהל יצ"ו וראו כמה נזיקין יבואו בסבת הנשים היוצאות מלובשות ומקושטות בתכשיטי זהב ואבנים טובות הנקראים כ'אלכ'אליס או תאזראש או עקוד די אלג'ופ'אר ועיני העמים ראות וכלות ועל זה הסכימו החכמי' השלמי' והנגיד המעולה יצ"ו וגזרו שמהיום והלאה לא תשים שום

³ הערת בר-אשר (3): במקור רולייטוס, אולי מלשון 'רולוס' rollos, גלילים = צמידים.

⁴ הערת בר-אשר (4): מין עדי קטן, מלשון 'ג'וייה' joya; הגימל סומנה בגרש ובוטאה כנראה כמו עין בערבית.

⁵ הערת בר-אשר (5): כנראה מילה ארמית המורה על חומר משורג.

אשה לא נשואה ולא בתולה ולא קטנה תכשיטים הנד' כ'לכ'אליס או תאזראש ולא עקוד דיל ג'ופאר בשום צד שבעולם זולת אלג'ופאר שיהיה עם האלכורסאס ונותנים רשות שיוכלו ללבוש פרונטאל בתנאי שלא יהיה בו כי אם תומון די קודו של משי ברחבו עוד גזרו שמהיום הזה והלאה לא יעשו כ'מא"ר⁶ לשום כלה ולא תשים דלא י"ל בפנים כלל ועיקר לא של זהב ולא מן אלג'ופאר זולת שיוליכו אותה עם פרונטאל עשוי באופן האמור. עוד גזרו שמהיום הזה והלאה לא יארגו בשום כתונת זהב ולא רקמה ולא איסאנטאדו כי אם בבית הצואר אילה ג'ורג'ירה. וכל מי שתעבור על איזה דבר מהאמור נתנו רשות להנגיד המעולה יצ"ו שימסרנו ביד הרשות להענישו ויקחו ממנו מה שלובש מכל האמור.

שוב ראינו שאין רוב צבור יכולים לעמוד בהסכמת הפרונטאל מהמדה הנז"ל ואי אפשר לתת דברנו לשיעורין לכן גמרנו והסכמנו שאין רשות לשום בת ישראל לשום פרונטאל כלל אעפ"י שיהיה קטן. ולקיים כל דבר ח"פ בא"ך טוב לישראל מחדש כסלו משנת ומשפטין כצהריים לפ"ק בפ'אס יע"א והכל ש"וב וקיים. זולת הכלות יוכלו לשים פרונטאל בוד' ימי החופה ולראיה חתמנו. ע"כ נוסח התקנה הנז'

צב. טופס תקנה למעט בתכשיטין, ושהאשה לא תקרב אל פתח ביתה כי אם בהצנע לכת, ושהנשבע בשמו יתברך ימשוך הממונה אוזנו במלקחיים, משום אוזן ששמעה על הר סיני לא תשא את שם ה' אלחיק לשוא.

בהיותנו אנו החתומים מקובצים עם הנגיד המעולה היקר יעקב רותי ישמרו צורו ויחיו, יום רביעי שלושה ימים לחודש איר, שנת 'אשבעה' ליצירה, פה העירה פאס. הסכמנו כולנו בהסכמה אחת, שמהיום הזה והלאה, עד סוף שלוש שנים רצופות

שלא תענוד אף אשה בין שהיא קטנה ובין שהיא בוגרת, לא אצערות ולא שלשות ולא צמידי זהב³ ולא גלילי זהב ולא טבעות זהב ולא שום תכשיט מזהב: לא תרמיל של יולדת ולא ג'ויג'לה⁴, ולא מחרוזות פנינים ולא נזמים, לא בכסף מוזהב. [מותר לענוד] רק גלילים של כסף. ועוד, אין [הנשים] יכולות ללבוש שום בגד מצמר ווג'ה ושום בגד ממשי, וכל שכן רקמות זהב או כסף ואפילו בטנתו לחוץ (במהופך!), זולת כיסוי ראש שרק אותו מותר לה לחבוש.

ועוד, אין יכולות בשום זמן האמור [לענוד] שופ פריפה של משי וגם לא יריעות בד לא מכותנה לא מצמר ולא מסילתא⁵. זולת הבגדים שכבר עשויים עד היום עם חוטי משי או עם סילתא שעשויה כבר, כי אז מותר ללבושם; וזולת כותונת של 'אגוזי זהב' שאינן יכולות ללבושה ואפילו עשויה מכבר, אף על פי שיגבו את [קנס דמי] חוטי המשי שיש לה עם טלאים (= ישן) אינן יכולות ללבושו. זולת הבגד אשר התחילו 'להשליכו' [לפורמם, את חוטי המשי] אותו יכולים לסיים.

ושום אומן או אומנית אינם יכולים לעשות שום בגד עם חוטי משי, מהיום הזה והלאה, כל הזמן האמור, ואפילו בשביל לייצא אותו לארץ אחרת.

ובאשר לילדים ולפעוטות, לא בחור ולא בחורה, אינם יכולים לשים על עצמם לא של זהב, לא של כסף ולא של משי. זולת הבחורות שיכולות ללבוש שני ספאלי של זהב. ולא קזדיר של כסף מוזהב. והבחור יכול ללבוש כורסיטה אחת של זהב.

והנערה כאשר היא בבית אביה יכולה לענוד נזמים של כסף מוזהב. והכלה בשמונה (כך!) ימי חופתה יכולה לשים על עצמה כל אשר תאבה.

ובשביל לאשר את כל מה שנאמר, גזרנו בקנס ובנידוי ובחרם בעשרה ארורים, שאף אחת לא

⁶ ראה להלן סימן קנג: "ועטרות כלות הנקרא אלכמ"ר".

תעבור על אחד מן הדברים כפי שנאמרו כאן. וזה, אם תעבור על משהו בכל זה האמור יכריזו עליו בדשווקים וברחובות כמוחרם ומנודה לשמיים ולבריות, בתרועה ובקול שופר; ועוד הסכמנו ששום אשה, לא נשואה ולא מיועדת להינשא שלא תשב על סף ביתה לשאת ולתת, ולא תצא אל בית שכנתה זולת בשביל החפירה. [גם] מותר לה רק לצאת מדלת ביתה בשביל לתת או לקחת את הלחם מיד הטראח⁷.

וכמו כן אין יכולה אף אחת להישבע בשם יתברך וזאת אם תישבע בשם יתברך, הרינו מרשים לממונה אשר נמנה אותו שימשוך את אוזנה במלקחיים⁸. ולראיה שכך הסכמנו ח"פ בזמן הנז' לעיל וקיים.

צד. טופס תקנה שלא לבזבז ממון בריבוי הסעודות בימי שמחות וגיל, טופס במאמר בית הדין ישצ"ו

בהיותנו מקובצים אנו החתומים לשאת ולתת בתיקון בקיעי עירנו זאת פאס המהוללה, בעצת ורשות רבותינו החכמים השלמים, חכמי העיר ישצ"ו היושבים על כסא דין. ובעצת ורשות גבירנו הנגיד המעולה כה"ר יעקב רותי נר"ו. ראינו שרבים מבני עליה ירדו מנכסיהם ויתר העם מטה ידם וידל לרובי מסים וארנוניות שהועמסו ורבו כמו רבו על הקהלות ישצ"ו. בזמנים כאלו שכל יום קללתו מרובה מחבירו בעונות הרבים מצורף לזה בזבזו ממון שנהגו העם לבזבז בימי שמחות וגיל שיהיו להם יחד עשיר ואביון מרבים בסעודות ובאים הגוים לשלול שלל ולבזבזו בסעודות ההם ואין לאל יד בעל הסעודה לימלט מידם לפעמים שורו טבוח לעיניו ולא יאכל ממנו.

ולכן ראינו לתקן שכל בר ישראל הדר בעירנו זאת בעשותו סעודה לשם שמחה ממיני שמחות וגיל שתהיה לו הן סעודת אירוסין הנעשית בבית הארוסה הן בסעודת נישואין הנעשות בבית החתן הן סעודת מצות ברית מילה או מצות פדיון הבן לא יעשה בעל הסעודה כי אם סעודה ראשונה לשם אותה שמחה ולא יקבע סעודה שנית לאחרים לשם אותה שמחה בתוך ימי משך השמחה בשום זמן וענין לא ביום ולא בלילה כי אם מה שיצטרך לבני החצר דבר יום ביומו ובסעודה הראשונה עצמה לא יזמין כי אם הקרובים לעדות לארוס ולארוסה או לחתן ולכלה או לאבי הבן ואבי הבכור ולאמם אפי' יהיו יותר מעשרה. ואם לא יגיעו הקרובים ההם לכלל עשרה רשאי להוסיף עליהם אנשים מחוץ לתשלום עשרה בלבד.

אכן בסעודה ראשונה שעושים לכבוד הארוס בבית הארוסה הנקראת דיכל"א⁹ מפי ההמון לא יזמינו בה כי אם לארוס ולאביו ולאחיו. ואם אין לארוס אב ולא אחים יזמינוהו לבדו. גם אין רשות לבעלי הסעודות הנז' ובני ביתם לשלוח מאומה מהתבשילים הנעשים לשם הסעודות ההם מחוץ לחצר מקום קבע הסעודה אפי' דרך גגות וחלונות ואפי' לשלוח להם שושבינות.

ובסעודת מיני מגדים ומשקין שנהגו חתנים לעשות ביום שיתגלח החתן לכבוד חופתו לא יזמין בסעודה ההיא כי אם לקרובים לעדות לחתן ולכלה. ואם לא יגיעו לכלל עשרה רשאי

⁷ הערת בר-אשר (6): מילה זו וקודמתה הן בערבית, השנייה אופה בלשון יהודי פאס, על פי אמי, מרת שרה בן-הרוש.

⁸ הערת בר-אשר (7): אין ברור אם ימשוך את אזנה ממש או אולי זה ביטוי בהוראת 'יגנה אותה', 'ישטוף' אותה בדברי לקח.

⁹ בר-אשר תרגם: כניסה.

להוסיף עליהם לתשלום עשרה בלבד. גם אין רשות לחתן ובני ביתו להזמין נשים לעשיית אל עקאד"ה¹⁰ ואל כעאך¹¹ שיעשה מתערוכת הדבש¹² לצורך חופתו כי אם לאמו ואם הכלה ולאחיותיהם ואם לא יגיעו לכלל עשרה רשאי להוסיף עליהן נשים מחוץ לתשלום עשר נשים בלבד. ולא ישלחו מהעקאד"ה מאומה מחוץ לחצר החתן אפי' דרך גגות וחלונות. גם ראינו לתקן שלא לעשות תקי"ל¹³ בשום ענין בשום שמחה ממיני שמחות וגיל שיהיו לבני ברית הדירים בעיר הזאת. גם לא יעשו סעודה ביום השבת שקודם החופה לשם החופה לא בבית הכלה ולא בבית החתן אפילו סעודה שעושה לשוביניו לעת ערב הנקראת קאע"ה כפי ההמון. גם לא יעשה החתן סעודה בתוך ימי החופה לשם הריבט"ה שנהגו לעשות. וכן לא יעשה החתן סעודה מדגים ושאר מיני מאכל אפי' לשוביניו ביום צאתו מחופתו כי אם מה שיצטרך לבני ביתו. גם לא ישלח מנחה הנקראת מירינד"ה לבית הכלה בשבת שקודם החופה גם לא ישלח הארוס מנחה לבית הארוסה ביום תשעה באב ולא בעשרה באב ולא ביום שתקיו דם הארוסה גם לא יזמין ריעיו ואוהביו בבית הארוסה ביום שתקיו דם. גם לא ישלח החתן אלהיני"א לבית הכלה לצורך החופה כי אם על ידי אשה אחת ולא ישלח עמה מנחה ממיני מגדים ומשקים כי אם חמאה ודבש וכל החלוקות שזכרנו בארוס וארוסה יובנו אפי' הם בלא קדושין כי אם בשידוכין.

גם ראינו לתקן שלא ישלחו מנחת מיני מזון ובשר ומגדנות לבית היולדת בשבוע של לידתה בין בחול בין בשבת כי אם הקרובים לעדות לילדת ולבעלה. כל הנזכר קבלנו עלינו בשבועה בהשי"ת לקיים ולהשלים ע"הד הנז' מהיום ועד עשר שנים ומי שיעבור ח"ו על שום פרט מכל הנז' מלבד שיענש בתורת עבריין מלפני ב"ד והנגיד ישצ"ו לפי ראותם ויהי נבדל מעדת ישראל לכל דבר שבקדושה יפרע קנס לזכות הקהל ישצ"ו מאה אוקיות מכ"ט¹⁴ ליד גבאי המס על כל פרט שיעבור עליו בכל פעם שיעבור עליו. ולראיה שכך הסכמנו ונשבענו לקיים עה"ד הנז' ח"פ בהסכמת ורשות רבותינו הנז' וגבירינו הנגיד הנז' ישצ"ו בעישור אחרון לטבת שנת ה' יברך את עמו בשלו"ם לפרט היצירה פה מתא פ'אס אלהים יכוננה עליון אכ"ר וחתומים ע"ז רוב הקהל ישצ"ו ומן הגב חתמו רבותינו הנז' והנגיד גבירנו הנז' ישצ"ו שהסכימו בכל הנז'.

וגם הוסיפו לתקן לכסות שער הכלה בבגד משי אחר שקבלה קידושין ולא תלך לבית החתן אפי' שערה מכוסה עד צאת הכוכבים וקיים.

קלט. בהיותנו¹⁵ מקובצים להמתיק סוד תיקוני בקיעי עירינו פקחנו עינינו על אשר בעונותינו שרבו כמעט שערי ההשפעה ננעלו ורוב האנשים אשר בנות יולדו להם צר ומצוק מצאום

¹⁰ בר-אשר פירש: מין מאפה.

¹¹ בר-אשר פירש: רקיקי עוגות.

¹² בר-אשר העתיק: הדבר.

¹³ בר-אשר פירש: שמחה.

¹⁴ בר-אשר פתר: מכסף טוב.

¹⁵ נוסח אחר מובא אצל י"מ טולידאנו, נר המערב, עמ' 124, וזה לשונו של י"מ טולידאנו, שם: בשנת תנ"ח נראו כבר סימני הדלדול בקהל יהודי מארוקו, מפני הלחץ והדחוק מצד שרי הממשלה, זה נדע מהסכמה כ"י מרבני פאס, שנכתבה ביום כ"ד אב של השנה ההיא וז"נ [=וזה נוסחה:] "פקחנו עינינו על אשר בעוה"ר ננעלו כמעט שערי ההשפעה ורוב האנשים אשר בנות יולדו להם צר ומצוק מצאים ... ודאגה על העתיד מיום לדתן עד הגיען לפרקן ...

ויום ולילה לא ישבותו מקבוע בלבם דאגה על העתיד מיום לידתן עד הגיען לפרקן ועד בכלל לדעת איכה יעשו כדי לשלחן ולתתן לאנשים

לסיבת¹⁶ פשיון נגע צרעת המנהג הרע אשר נתפשט בימים הללו לבלתי צאת הבנות מדלת בית אביהן החוצה להיות לאיש כי אם בנדוניא רבה ועוד תוספת מרובה על העיקר חפץ או חפצים מכסף וזהב ובדולח ואבנים טובות או מעות או קרקע או לסייע החתן בתכשיטין המוטלים עליו לעשות הנקרא בפי ההמון פאניו"ש¹⁷ וכדומה באופן שרוב בעלי בתים נשאים שלולים ויוצאין נקיים מנכסיהם וקצתם לוקחים מעות ברבית להשלים התוספת ההיא והרבית עולה במעלות על גביהם כל ימיהם. ואשר אין ידם משגת ואין מוצאין ג"כ מי שיתן להם ברבית לסיבת עניותם נשארות בנותיהם עד ילבינו שער ראשם ואין איש מאסף אותם הביתה. לכן¹⁸ ראינו לתקן ולגזור על כל המשתדכים מהיום הזה והלאה שאין רשות לא למשתדכת ולא לקרובי המשתדכת להתנות שום תנאי תוספת בכל הנדוניא בשום אופן מהאופנים הנ"ל וכן אין רשות לקרובי הכלה להעניק לה בכלל הנדוניא שום כסף וזהב ובדולח ואבנים טובות ומעות וקרקע ולא שום תכשיט מהפאניו"ש רק חפצי הנדוניא אשר היו נהוגים מימי קדם רשאי כל אחד לעשותם לפי כבודו אף על זה פקחנו עינינו על מנהג רע ומר שנתפשט לשבת הנשים בסוד משחקים בכלי זמר ביום א' מימי החתונה בבית ועד הנקרא אצלן תקי"ל. וכן ג"כ בלכתן להוליך הכלה קודם חופתה למקוה טהרה נהגו להוליכה בחברת האנשים המנגנים בכלי זמר וכן לא יעשה שמלבד האיסור שיש בזה מעיקרא משום אל תשמח ישראל אל גיל כעמים. עוד נוסף על זה היוק רב ועצום ושבר על שבר יחדיו ידובקו כי יבואו האנשים על הנשים יחד בערבובייה והרבה יין עושה. וגם אם מידי עבירה יצאנו מידי הרהור לא יצאנו. ומה גם להיות הנשים מרקדות לפני האנשים המזמרים בהוללות וסכלות. לכן גזרנו שמהיום הזה והלאה לא ישמע עוד קול ניגון בכלי זמר על ידי אנשים לא בתקי"ל ולא בהולכת הכלה לטהרה כנו' כי אם איש אחד או שנים גדולים ובני דעת ומקרוביה כגון אביה או אחיה. ותקנות אלו יהיו נוהגים מכאן ועד תשלום עשר שנים. וכל איש אשר זדון לבו ישיאנו לעבור על שום פרט מכל הפרטים הנז' הרי הוא מופרש ומובדל מקהל עדת ישראל ומלבד זה יפרע קנס לזכות הקהל כפי ראות עיני ב"ד וש"ץ וכפי ראות עיני ממוני הקהל הממונים באותו חדש. ועוד ראינו לתקן שמהיום הזה והלאה לא תהיה התחלת החתונה והבאת השושבינים כי אם ביום שב"ק שלפני החופה ממש הנק' בפי ההמון שבת ארא"י. והכנסת הכלה לחופה תהיה בביתו של החתן. וכשתהיה בע"ש תהיה בבקר אחר תפלת שחרית.

¹⁶ זה לשונו של י"מ טולידאנו, שם: לסבת המנהג הרע אשר נתפשט בימים האלה לבלתי צאת הבנות מדלת בית אביהן החוצה להיות לאיש כ"א בנדוניא רבה ועוד תוספת מרובה חפצים מכסף וזהב ובדולח ואבנים טובות או מעות בעין או קרקע לסייע החתן בתכשיטין המוטלין עליו לעשות באופן שרוב הבעלי בתים נשאים שלולים ויוצאים נקיים מנכסיהם ...

¹⁷ הערת בר-אשר (5): במקור בשין במקום בסמך, בגדי צמר, ספרדית.

¹⁸ זה לשונו של י"מ טולידאנו, שם: ולכן ראינו לגזור על כל המשתדכים מהיום והלאה שאין רשות ... להתנות שום תנאי תוספת על הנדוניא בשום אופן... ועל הכל השדכנים והסופרים המצוים בעת השדוכין עליהם המצוה להיות כמזהירים וכמזכירים לבל ישמע על פיהם חוק התוספת על הנדוניא כלל וכלל ועיקר. והיה זה בכ"ד לחודש אב יה"ל בשנת תנ"ח. וחתומים הרבנים וראשי הקהל, מנחם סירירי, וידאל הצרפתי, יהודה בן עטר, שמואל הצרפתי, דוד בן אמוזיג, אברהם בן שימול, שמואל אבן דנאן, שמואל למדינוני, אפרים קאלהורנו, שם טוב בן מגירה, חיים בן אמוזיג, יצחק צרפתי, יצחק בן יוסף, צו"ל סלימאן ביטבול, עיוש ן' אזדוואל".

עוד ראינו שכל איש ישראל ביום שמחת לבו בהולד לו בן זכר מרכיב העם להביא לו קמיעין שנוהגים לשים בבית הנער הנולד לשמירה ולהיותם רבים משליכים אותם לאיבוד וזה עון גדול בהיותם נרמסים תחת הרגלים ולפעמים מושלכים באשפות והוא חילול ה' יען כתוב בהם כמה פסוקים וכמה שמות הקדש. לכן גזרנו שמהיום והלאה לא ישלח שום ת"ח הקמיעים ההם לבית היולדת כלל. רק בעל הבית ילך אצל הת"ח שירצה והוא יכתבם לו. וכל איש אשר יעבור על שום פרט מפרטים האלה הנז' באחרונה יפרע קנס לזכות הקהל סך חמשים אוקיות קדומים כל זה ראינו לתקן לחזק כל בדק ולהרים מכשול מדרך עמינו ולתקן המעוות. ואין לנו רשות לבטל שום פרט מהפרטים הנז' למעלה מהיום עד משך עשר שנים בשום אופן בעולם. ועל השדכנים והסופרים המצויים בשדוכין המצוה הזאת להיות כמזוהרים וכמזכירים לבל ישמע על פיהם רק התוספת על הנדוניא כנ"ל כלל ועיקר. ולראיה עה"ך ח"פ והיה זה שלום בארבע' ועשרי' לחדש אב יה"ל בשנת הנה אלהינו זה קוינו לו ויושיענו לפרט האלף הששי פה העירה פ'אס יע"א וקיים. וחתנו החכמים השלמים הדיינים המצויינים כמהר"ר מנחם סרירו זלה"ה. וכמהר"ר וידאל הצרפתי זלה"ה. וכמהר"ר יהודה'ן עטר זלה"ה. וכמהר"ר שמואל הצרפתי זלה"ה והכרנו חתימותיהם ע"כ מ"כ.

קנג. ... לפי שרבו משאות ומעמסות על קהלינו ממשא מלך ושרים וקצרה יד הקהל עד מאד כי נוספה נחלת¹⁹ ביוקר השערים כל מין ומין בתשלומי ארבעה וחמשה. וכן הסכמנו ההסכמה גמו' שמהיום הזה והלאה אין לשום אבי הכלה וקרוביה לעשות דכל"א לחתן²⁰ לא בימי החול ולא בליל שבת. כי אם ביום שבת שחרית יכנס החתן לסעודה בבית הכלה בכלל השובתים שם הוא ושני שושבינים וכן האלמריגיי"א מכאן ולהבא לא תזכר ולא תפקד כלל. כי ראינו בה השחתת ממון ללא צורך. ועטרות כלות הנקרא אלכמ"ר מלבד שהוא מן הדין ואנו גוזרין מכאן ולהבא לא יזכר ולא יפקד. וכל אשר ירים את ידו ואת רגלו לבטל שום פרט מהשלש הנז' מלבד שיקרא עברייין על הסכמת הקהל ענוש יענוש כפי ראות עיני הקהל דלא להשניה. והיה זה בשבעה באלול שנת התפ"ט ליצירה פה פ'אס יע"א עכ"ל. וחתומי החכמים השלמים הדיינים המצויינים כמהר"ר יהודה'ן עטר זלה"ה. וכמהר"ר יעקב אבן צור זלה"ה וכמהר"ר שלום אדרעי זלה"ה והכרנו חתימותיהם.

קנד. וס"ל נמ"ך וז"ן עוד ראינו בעונינו כמה הוצאות שאינם הכרחיות שמוציאים במזמוטי חתן וכלה ללא צורך. וגם ראינו לסקל המסילה מדרך עמנו לבטל איזו הנהגה שלא כראוי ולא כדת משה וישראל לכן הסכמנו הסכמה גמורה שמכאן ולהבא לא יהיה שום תקיין"ל. כי אם ביום שני בשבת החתונה כנהוג. וליום שני בשבת שאחריו לא ישלחו לבית הכלה אלחיניי"א כלל ולא תהיה תקיין"ל. גם האלחיניי"א הנעשית בליל מוצאי שבת לא תזכר ולא תפקד כלל וכלל. ובליל שמוליכין הכלה לבית הטבילה לא יוליכוה בתחילת הלילה רק בעת האלמודיין²¹ ילכו עמה קרובותיה בצנעא ואחד מקרוביה עמהן. ומשם יוליכוה לבית החתן ושם תקשט. עוד ראינו לבטל השושבינין כי אם שני שושבינין יהיו עם החתן ולא יותר ולקיים כל דבר חתמנו פה בעישור ראשון לקשרי²² שנת פדו"ת לפרט האלף הששי עכ"ל.

¹⁹ הערת בר-אשר (34): מעתק משמעות מירושה למנה.

²⁰ הערת בר-אשר (35): מסיבת ביקורהחתן בבית הכלה בפעם הראשונה.

²¹ בר-אשר פירש: קריאת המואזין.

²² נראה שצ"ל "לתשרי".

וחתומים החכמים השלמים הדיינים המצויינים כמוהר"ר יהודה ן' עטר זלה"ה. וכמוהר"ר יעקב אבן צור זלה"ה וכמוהר"ר שלום אדרעי זלה"ה והכרנו חתימותיהם.

טופס תקנה למעט בהוצאת שמחות

קס. אחינו בית ישראל שמעו קבל מן אליום עמלנא הסכמת בדי"ץ וראשי הק"ק יש"ץ עלא האד למסאייל די מאשיין נקולו ובני אדם ראתום כדאוו יסהוכו פ"הום : עליהא כא נעאוודוהום ונג'דרו אל הסכמה. באיין אלחנא די כאנו יעמלו פ"ל עורץ לילת לחיד. עמרהא מה תכון כלל ועיקר. וכדאלך אטופ'אן דלערוצא די לילת אג'ומעא : מעולם מא יועמאל גיר ג'אווז דנסא ולקרובות דוקא יעביווהא לכללה לבית הטהרה וימשי מעאהא בוהא אוו כ'אהא בחשאי ובלא המיה גיר בסתר. כדאלך אנסא עמרהום מא יכרו'ו פל'ערצ'א לא דלעורץ ולא די מלאקי ולא די תפלין ולא די חתא מסאלה. ואידא יחכו יערצ'ו עלא שי מרא ירסלו וואחד אזקנה מן דוך די כא יסכ'רו פל'עורץ הייא תערצ'להום בסכאת ולא כתר. והאדשי לא יטמע פ"ה חיד ירגב פ"ה. לאיין מאהיש"י מסאלת ארגיב. והאדשי כלו מא עמלנא אגיר לשם שמים להרים מכשול מדרך עמנו. וג'מיע די יתכלם כהאדשי באש' יבטאלו. יבטלון חייה ועתיד ליתן דין. ומא יכסו פ'לוס מן די יעטי קנס גדול די כוף ידהאר לב"ד. והא חנא מרא אוכ'רא אידא רינא מן סהווך נעמלו גזירה עלה האדשי. ושומע לנו ישכון בטח. נאם החותמים פה בכסלו שנת כע"ת יאמר ליעקב ולישראל מה פעל אל לפרט האלף הששי עכ"ל. וחתומים החכמי' השלמים הדיינים המצויינים כמוהר"ר יהודה ן' עטר זלה"ה וכמוהר"ר יעקב אבן צור זלה"ה וכמוהר"ר שלום אדרעי זלה"ה והכרנו חתי' כמ"ך.

קסא. עלא קיד קאל אלפסוק פ"י נבואת ישעיה ע"ה הרימו מכשול מדרך עמי. ואין מכשול אלא יצה"ר כ"ף קאלו חז"ל ישעיה קארו מכשול. ורינא האד למנהג רע ומר די כאן יועמאל פל'עורץ ופל'ילת אג'ומעא די באמת יסתדאם יתוקאל עליה מנהג בהיפוך הוא אותיות גהינם איסור מגע ואיסור משמוש ואיסור הסתכלות בעריות. הן למה שנוגע לכלה בעצמה הן מה שנוגע לנשים היושבות עמה. והתורה אמרה לא תקרבו לגלות ערוה. וקאלו אסאדאת קירוב המביא לידי ערוה. ועוד אמרה תורה ולא תתורו אחרי לבבכם ואחרי עיניכם וקאלו אסאדאת ואחרי עיניכם זו זנות. ועוד אמרו לבא ועינא תרי סרסורי דעבירה נינהו. ואש'כון הווא די יחב יחדס פ'האד למנהגים רעים יבקאוו פל'עולם. גאייר די הווא רשע ובא יחב יעמיל רצון יצרו וייכון משביע עינו מהעריות אוו די הווא רח"ל מין ואפיקורוס ולא כא יזוויה דברי התורה ודברי חז"ל פ'חסאב וחינת רינא האדשי וסמענא כמה מעשים רעים נמשכים מן האד לענין וידוע כאיין יצה"ר אין לו שיעור ועצת חטאין היא אשר על כן לבשנו קנאה על דבר כבוד שמו יתברך. ועמלנא הסכמה עלא האדשי באיין מאייכונש'י שאעא בני אדם כא ידנאוו ייכנו פורצים גדר. ולפסוק קאל ופורץ גדר ישכנו נח"ש ונח"ש פ"י נ'דוי ח'רם ש'מתא כ"ף קאלו פלגמרא חיוייה דרבנן לית ליה אסוותא. אשר על כן כא נעלמוכום עלא קד קאלו חכמים אין מלקין עד שמתרין. וחנא עמלנא התראה האדית חלת מראת די חברחת האד להסכמה. ועווד פדרוש' יום שבת קדש דכרהא ואחד מננא באופן אין לך התראה גדולה מזו עליהא הוו יודעים כאיין דאבא כא נכוננו מחדשים האד להסכמה כגזרת ברכה באיין האדשי כתר מא יועמאל לא מינה ולא מקצתה. ועלא קד אן האד למנהגים רעים צריך לשרש אחריהם פחאל די יחתג' בנאדם יכון משרש אחר ע"ז לעקרה מן העולם כ"ף קאל לפסוק כי הרס תהרסם ושבר תשבר מצבותיהם. עליהא כא נביינו לכלאם אפילו די יכון משנה ויעמיל האד

לענין פיליא אוכירא אוו לילת אצורה אוו בנסאר ותתחרך תמא שי גראמה דלעזארה אוו רז'אל אוו נסא הכל בכלל הגזרה. וכן ג"כ אידא יעביוו ללערוצא לילת אג'מעא לצ'אר לחתן הין אידא יגרום לחתן אוו מא יגרום הכל בכלל הגזרה. גאייר כיף קולנא תמשי מסגרא לבית הטבילה ותרו'אע לבית אביה ולא כתר. וג'מיע די יעמיל שי הערמה פ'האדשי חתא הווא בכלל הגזרה. ומן אליום אלקודאם ג'מיע די יבאן עליה תג'אווו עלא האדשי בכל או במקצת אוו בדרך הערמה מא יכס פלא מן די ינקאט אל חתן ואבי הכלה או קרוביה ויכונו מקבלים עליהם נדוי כפי הדין מאחר די תג'אווו עלא לגזרה הנו"ל. ומנור דאך יעטיוו קנס גדול די כיף ידהר לנא לאייך דאבא מא בקא עדאר לחד. מא בקא כתר מן האד להתראות. וחתא כול מן יחצ'ר פ'למודאע וג' מיע די יגרום שי מוזונא הכל בכלל. קאלו חכמים ז"ל פ"א דברכות אמר ר' יצחק אמר ר' יוחנן אמר ר' יוסי בר חנינא משום ר' אליעזר בן יעקב כל האוכל ושותה ואח"ך מתפלל עליו הכתוב אומר ואותי השלכת אחרי גיוך אל תקרי גיוך אלא גאיך אמר הקב"ה לאחר שנתגאה זה קבל עליו עול מלכות שמים. יעלמו כבודכם באייך ואחד למנהג רע ומר אשר לא ראו אבותינו ואבות אבותינו גאייר פ'האד אדור די קבל מננא בדעוה שי בני אדם בלא שוואר חד שאעא מא ענדי' כבאר נתפשט ופשה הנגע ורז'אע מום קבוע ובכיה לדורות. והווא האד לפייטנים די כא יעמלו לילת ברית מילה כא יז'וו יעמלו ואחד למצוה כא יסבון ואחד לעבירה וכא יכונו נמשכים אחריה כמה עבירות. תחלת כל דבר בשיר לא ישתו יין. ובעדן אן כתבו הפוסקי' באייך להזכיר חסדי המקום ותשבחותיו על היין מותר. היינו אידא תכון לכוונה לכך להזכיר חסדיו ונפלאותיו מנור מא ייכון אלייך פ'ליד. אבל הדא אשי' מא הווא גיר לצורך מאחייא. גאייר מאחייא מא תנעטאשי' באטל כא יקולו לפיוטים משכוכית באש באמצעותם נג'באד מאחייא. יתוצאבו לפיוטים כא יכדמו פ'עוואד מצידא באש יצתאדו מאחייא ומא יתבעהא. זייאדה באש יגווו מאחייא כא יאכלו כמה דברים שטיבולם במשקה בלא נטילה. וכא יאכלו כתר מן אשיעור דאתגוויזא בלא ברכה ראשונה ואחרונה זייאדה כא יאכלו לכ'ובו ואלרוסקיטיס בלא נטילה ובלא המוציא בלא ברכת המזון. אח"ך כא יסבן לחאל ינצאבו מתקלין סבעאנין סכראנין ומא מא יצליוושי' תפלה כלל. ותגוולוהום אסכרא פ"י עאווד תפלה. ואם באולי יצליוו לבם כל עמם ולא יערפ'י אש' כא יקולו פ'תפלה ואף אם תמצא לומר יצליוו מליח כא יסבון הנאת תחלה ואח"ך הנאת הנפש נמצא הנאת הגוף הייא אל עיקר. ואם כן יוקאל עליהום ואותי השלכת אחרי גוך. ועאווד בין כך ובין כך כא יכון מתקיים בהם עבירה גוררת עבירה. לפיכך אנחנו חייבים אלמסאלא די נראו פ'יהא שי צד מכשול ונדנדוד עבירה נזולוהא. עליהא ברוכים תהיו כא נכונו גוזרים בגזרת ברכה באייך האד למנהג רע ומר די האד לפייטנים די לילת אלמילה עמרו מא יועמאל כתר לא בתחילת הלילה ולא באמצע הלילה ולא בסוף הלילה כל יראה ובל ימצא לא יזכר ולא יפקד ולא יעלה על לב לעולם מחמת האד למכשולות די קולנא. ועוד די האדכשי' כאמא יתסמא גאייר סעודת הרשות ולא פ'יהא חתא ענין די סעודת מצוה כלל. עלא קיד ליס ירטאלמא מא תכ'תן שי עדייך לא נכנס בבריתו של אברהם אבינו ומאזאל בא יתסמא ערל. עליהא די יחב יעמיל לכבוד למצוה פ'עוואד דוך כוסות התרעלה די כא יעמלו קודם תפלה. יעמיל ואחד סעודת מצוה כפי כחו כיף יכרז'ו אנאס מן ברית מילה ויז'יב פ'יהא כליה מנין די קהל לשמחת בנו די נכנס בברית והאדי ודאי יכון מקבל עליה שכר. נאם החותמים בט"ז לשבט שנת למען ייטב לכ"ם ולבניכם לעולם לפרט המאה החמישי מהאלף הששי ליצירה פה פ'אס יע"א עכ"ל. וחתומים החכמים השלמים הדיינים המצויינים כמוהר"ר יהודה ן' עטר

זלה"ה וכמוהו"ר יעקב אבן צור זלה"ה וכמוהו"ר שלום אדרעי זלה"ה. והכרנו חתימותיהם כן מצאתי כתוב.

קס. אחינו בית ישראל שמעו: שלמן היום עשינו הסכמת בית דין צדק וראשי הקהל ושליחי ציבור ישמרם צורם על העניינים האלא, שאנו עומדים לציין ובני אדם חומדים אותם. על כן נשוב ונחדש את ההסכמה בעניינים אלה: אין לקיים את [מסיבת] החנה שנהגו לעשותה [קודם] בחתונה, בליל מוצאי שבת - כלל ועיקר. וכן את משחק המחבואים של הכלה בליל ששי לעולם אין לעורכו, אלא שתי נשים וקרובותיה דווקא ילכו אותה לבית הטהרה, וכן ילווה אליה אביה או אחיה, בחשאי ובלא המייה רק בסתר. הוא הדין, שנשים לא תצאנה להזמין את אורחי המסיבה: לא מסיבת נישואין ולא חגיגת אירוסין, ולא סעודת בר מצוה ולא זולתן. ואם יחפצו להזמין איזו אשה למסיבה, יטילו זאת על אחת מן הזקנות מן אלה ששוכרים לחתונה, היא שתזמין את הנשים בצנעה; ואל לו לשום אדם לחמוד [באשה המזמנת], כי אין זה יאות שאדם יזמין את עצמו. וכל זה כל מה שעשינו עשינו רק לשם שמיים, להרים מכשול מדרך עמנו, וכל מי שיהגה בעניינים אלה לבטלם ייבטלו חייו. ועתיד ליתן את הדין ועליו לשלם ממוק, שישלם קנס גדול כפי ראות בית הדין. והנה פעם נוספת, אם נראה 'תאוה' [נוספת] על תאוות אלה נגזור גזירה על המתאוה, ושומע לנו ישכון בטח. נאום החתומים פה, בכסלו שנת 'כעת יאמר ליעקב ולישראל מה פעל אל' לפרט האלף הששי, וחתימים החכמים הדיינים המצוינים כבוד מורינו ורבותינו הרבנים

ר' יהודה בן עטר ור' יעקב אבן צור ור' שלום אדרעי זכרם לחיי העולם הבא.
קסא. לפי שהפסוק אומר בנבואת ישעיהו [הנביא] עליו השלום 'הרימו מכשול מדרך עמי', ואין מכשול אלא יצר הרע כפי שאמרו חז"ל — וישעיהו קראהו 'מכשול'. וראינו שמנהג זה הוא מנהג רע ומר, הנוהג בחתונות ובלילי ששי, שבאמת יאמר בו 'מנהג' בהיפוך — הוא אותיות 'גהינם', איסור מגע ואיסור משמוש, ואיסור הסתכלות בעריות: הן למה שנוגע לכלה עצמה, הן מה שנוגע לנשים היושבות עמה. והתורה אמרה 'לא תקרבו לגלות ערווה', ואמרו החכמים 'זה קירוב המביא לידי ערווה'. ועוד אמרה תורה 'ולא תתורו אחרי לבבכם ואחרי עיניכם', ואמרו החכמים 'ואחרי עיניכם — זו זנות'. וכן אמרו 'הלב והעיני שני סרסורי עבירה המה'. ומי מלאו לבו לשקוד על כך שמנהגים אלה יישארו בעולם — רק מי שהוא רשע, ואוהב לעשות רצון יצרו, ולהשביע את עינו מן העריות, או שהוא רחמנא ליצלן מין ואפיקורוס, ודברי תורה אינם באים אליו, ואין הוא שם אל לבו את דברי חז"ל! ולפי שראינו כל זה ושמענו על כמה מעשים רעים נמשכים מעניין זה, וידוע הוא שיצר הרע אין לו שיעור ועצת חטאין היא. אשר על כן לבשנו קנאה על דבר כבוד שמו יתברך. ועשינו הסכמה על זה, שלא תהיה אפילו שעה אחת שבה בני אדם יחטאו, ויהיו פורצים גדר. והפסוק אומר 'ופורץ גדר ישכנו נח"ש', ונח"ש פירושו 'נידוי' 'חרם' 'שמתא'. כפי שאמרו בגמרא [הכשת] נחש של רבן — אין לה מזור; אשר על כן הננו מודיעכם — לפי שאמרו חכמים 'אין מלקין עד שמתרין'. ואנו עשינו התראה זה שלוש פעמים שהכריזו על הסכמה זו. ועוד בדרוש של יום שבת קודש, אחד ממנו הזכיר עניין זה באופן שאין לך התראה גדולה מזו. לפיכך הוו יודעים שעכשיו הננו מחדשים הסכמה זו בגזירת ברכה [=קללה], שעניין זה לא ייעשה יותר לא מיניה ולא מקצתיה. לפיכך, יש לשרש את המנהגים הרעים האלה, כפי שאדם חייב לשרש אחרי עבודה זרה לעוקרה מן העולם, כפי

שאומר הפסוק 'כי הרס תהרסם ושבר תשבר מציבותיהם'. לפיכך הננו מסבירים את העניין, שגם כל מי שמשנה - וינהג במנהג זה בלילה אחר, או בליל הנדוניה או ביום הנדוניה, ויתעורר שם איזה טקס של מתן דורות²³. מצד צעירים או מצד גברים או מצד נשים - הכל הוא בכלל הגזירה. וכן אם יובילו את הכלה בליל ששי לבית החתן, גם אם החתן 'יגרום' או 'לא יגרום', הכל בכלל הגזירה. ומן היום והלאה, כל מי שיראו אותו שהוא עובר על כך בכל או במקצת או בדרך הערמה. לבד מזה שהחתן ואבי הכלה או קרוביו 'ייתפסו' [=יאסרו] ויידונו כפי הדין, לפי שהוא כבר על העבירה. לבד מזה הם יתנו קנס גדול כפי שייראה בעינינו, לפי שעשוי אין שום אמתלה לאף אחד יותר, ואין לנו יותר כוח לראות את כל זה. וכן ייענשו כל מי שנוכח במקום וכל מי ש'יגרום' - הכול בכלל [הגזירה]. אמרו חכמים זכרונם לברכה, פרק ראשון של [מסכת] ברכות: 'אמר רבי יצחק אמר רבי יוחנן, אמר רבי יוסי בר חנינא משום רבי אליעזר בן יעקב: כל האוכל ושותה ואחר כך מתפלל, עליו הכתוב אומר: 'ואותי השלכת אחרי גוויך', אל תקרי גוויך אלא גאיך. אמר הקדוש ברוך הוא, לאחר שנתגאה זה קיבל עליו עול מלכות שמים. 'להווי ידוע לכבודכם על מנהג אחד רע ומר אשר לא ראו אבותינו ואבות אבותינו, רק הדור הרע הזה שלפנינו, סטו כמה בני אדם מן המנהג המקובל בלא רשות. ובשעה שלא היינו ערים לכך, נתפשט אצלכם ופשה בהם הנגע, והפך להיות מום קבוע ובכייה לדורות. והוא: שהפייטנים בליל הברית, הם באים לקיים מצוה, אך תחילה הם עוברים עבירה, ואחריה נמשכים כמה עבירות: תחילת כל דבר 'בשיר לא ישתו יין'. ואחרי זה כתבו הפוסקים, שכדי להזכיר חסדי המקום ותשבחותיו - מותר על היין, דהיינו אם הכוונה תהיה לכך, להזכיר חסדיו ונפלאותיו, אחרי שהם נותנים את עינם בכוס. דא עקא את כל זה הם עושים רק לצורך השכר. ומשום שאין טובאים שכר סתם, הם מזמרים את הפיוטים משכוכית, ובאמצעותם הם 'מוצאים' את המאחיא; נמצאים הפיוטים פועלים פעולת מצודה הפרוסה לצוד בה את השכר. וכן [יש להזהיר] על הטיבול שמתלווה לסביאת היין; כדי לטבל אתהמשקה, הם אוכלים כמה דברים שטיבולם במשקה ללא נטילה; וכן הם אוכלים יותר מן השיעור, בלא ברכה ראשונה ואחרונה; כן אוכלים הם לחם ועוגיות בלא נטילה ובלא 'המוציא' ובלא ברכת המזון. אחר כך בהפציע השחר, מוצאים את השותים לשוכרה כבדים שבעים ושיכורים, אין הם מתפללים כלל. והתפכחותם באה במקום התפילה. ואם באולי יתפללו לבם בל עמם, ולא יבינו מה הם אומרים בתפילה. ואף אם תמצא לומר הם מתפללים כהלכה, הם מקדימים את הנאת הגוף להנאת הנפש. נמצא - הנאת הגוף היא העיקר, ואם כן עליהם נומר: 'ואותי השלכת אחרי גוויך'. ועוד, בין כך ובין כך, מתקיים בהם המאמר, 'עבירה גוררת עבירה'; לפיכך אני חייבים, שכל דבר שיש בו צד של מכשול, ונדנדוד עבירה מלפנינו, נסיר אותו. לפיכך ברוכים תהיו, הננו גוזרים בגזירת ברכה, שמנהג זה של הפייטנים שבלייל הברית הינו מנהג רע ומר. ואין לנהוג לפיו יותר, לא בתחילת הלילה ולא באמצע הלילה ולא בסוף הלילה. בל ייראה ובל יימצא, לא ייזכר ולא ייפקד, ולא יעלה על לב לעולם. מחמת המכשולות האלה שאותם אמרנו. ועוד כל מהותו של מנהג זה היא סעודת הרשות, ואין בו שום עניין של סעודת מצווה כלל, לפי שהילד כל עוד שלא נימול עדיין לא נכנס בבריתו של אברהם אבינו, ונקרא עדיין ערל. על כן כל מי שמבקש לעשות דבר לכבוד המצווה - במקום כוסות התרעלה ששותים טרם התפילה - יעשה סעודת מצווה כפי כוחו. ממש סמוך לצאתם של האנשים מן הבית יבואו המוזמנים, מן הכל יהיו מניין אנשים מתוך הקהל לשמחת בנו שנכנס בברית, וזו ודאי יקבל עליה שכר.

²³ הערת בראש (38): במקור בערבית גראמה, מתנות כסף שנותנים לכלה.

נאם החותמים בששה עשר לשבט שנת 'למען ייטב לכם, ולבניכם לעולם', לפרט המאה החמישית מן האלף הששי ליצירה, פה פאס יכוננה עליון אמן. וחתומים החכמים השלמים הדיינים המצוינים כבוד מורינו ורבותינו הרבנים:
ר' יהודה בן עטר ור' יעקב אבן צור ור' שלום אדרעי
זכרם לחיי העולם הבא.

צפרו, תצ"ד – תש"ח (1948-1734)

עובדיה, ד': קהילות צפרו – מקורות ותעודות, ירושלים תשל"ה, כרך א, עמ' 78-80, 122, 290-294, 318-320; כרך ב, עמ' 96-98.

התצ"ד

ביען כי ראו ראינו כמה בנות עניים וכמה יתומות עניות שעבר עליהם עידן ועידנין ובגרות אחר בגרות והם עגונות עד שקרוב שילבין ראשם מחמת החסרון שמלבד צרכי הנדוניא הם צריכים הוצאה מרובה בשה"י פה"י כגון שבת אראי וכדומה ומחמת זה נשארו עגונות בלי נשואין מחמת שאחרים עושים ההוצאות היתירות והם אינם מוצאים לאל ידם וכן הרבה בחורים מתעכבים לינשא מחמת רוב ההוצאה בכדי וזה בעו"ה גורם כמה עונות רח"ל השחתת הזרע לבטלה והמחשבות רעות וביטול פריה ורביה ועכוב הגאולה לכן גזרנו אומר ואנחנו מתקנים מהיום הזה ואילך בארצינו זו ששום בת שישארה אביה או אמה או קרוביה או תשיא את עצמה שלא יעשו את האשבת ראי¹ אלא ביום שבת אחר אכילת שחרית יבואו הבתולות כנהוג ויביאה האלגדאווי² כנהוג ויאכלו אותם מלבד אם ירצו קרובי הכלה יזמינו לביתם החתן בליל אותו שבת וביומו לסעוד אצלם עם שנים או ארבעה ושובנין ויביא החתן לבדו האשבת לבית הכלה כנהוג וכן החתן לא יעשה האלחולוויא³ ביום האתחפיף⁴ כנהוג כי אם שאר מיני מגדים דווקא וכן לא יעשו לכלה האלכמר⁵ (?) כי אם שאר מיני קשוט כל אחד כפי כוחו ומי שיעבור על שום דבר מגזירותינו אלה הוא עובר וממרה גזירת הצבור, הב"ה ימהר יחישה בכיאת אדונינו משיחנו ויחזיר העטרה ליושנה ויקים שכינתא מעפרא בקרוב כ"ר ולראיה ולאות אמת חתמנו פה ביום שמנה עשר לאדר שנת חמשת אלפים וארבע מאות וארבעה ושבעים ליצירה וקיים.

שמואל ן' חותא ס"ט | מאיר ן' יוסף דאבילא ס"ט | ישועה בכמהר"ר משה בן חמו ס"ט | מסעוד ן' יוסף ן' רבוה ס"ט | יחיא ן' מימון ן' באנון ס"ט | יהודה ן'נסים ן' הרוש (הנגיד) ס"ט | יום טוב ן' הרוש ס"ט | משה ן' יצחק בן אציג ס"ט | מאיר דאבילא ס"ט | ישראל ן' ס"ט

התצ"ה

בהיותינו מקובצים בישיבה שעל בית הכנסת הגדולה הי"ג נשאנו ונתננו בענין בקיעי העיר וראינו כמה ננעלו שערי ההשפעה ויוקר השער ורוב מסים וארנוניות ה' ירחם על כלל עמו ישראל לכן אנו מסכימים הסכמה גמורה שהמנהג שהיו נוהגים מקדמת דנא לעשות אנשי

¹ שבת ההתייעצות, היא השבת שלפני שבת החופה. ² התבשילין. ³ ממתק. ⁴ יום התספורת. ⁵ השוה

המשודכת להמשודך האטכלא⁶ ונמשך מזה כמה הפסד ועל הרוב שמפסדים בהמשך זמן השדוכין עד הכניסה לחופה יותר ממה שמוציאים בצרכי החופה ויש שאין ידם להוציא הוצאות ולוקחים מעות בהקפה לעשות הוצאות שלא לצורך ומלבד זה נמשך מזה קלקול גדול שהם קשים ? זה בזה מרוב ההתחברות על האכילה והשתיה בבית המשודכת וכמה קלקולים אחרים אשר על כן מהיום הזה והלאה לא יעשה שום אדם האטכלא למשודך עד סמוך לחופה באופן שלא יכנס המשודך לבית המשודכת עד שיתחילו החופה דהיינו בשבת הנק' שבת אראי וגם לא ישלחו אנשי המשודכת למשודך שום דבר של אכילה ושתייה ומיני מגדים וכן המשודך לא ישלח למשודכת מיני מגדים וכל מיני דמיכל: וגם מה שהיו נוהגים לעשות לתנוקות בני חמש שנים סמוך לחג השבועות שמחות וגיל, וגם האתחפף דהיינו שיבואו בני אדם לשתות מים שרופים⁷ ונותנים לקטן מעות, מהיום ואילך לא יעשו שום דבר מהענין הנז' וכן לא יעשו שום סעודה לקטנים בני חמש שנים בזמן הנז': וכן ראה ראינו שכמה בני אדם מערימים ערמה ותחבולה ונותנים מתנות לבניהם קרקעות ומטלטלין וגם מתחייבין לבניהם חובות גדולות וכשמעריכים אותם במס כמה יתנו הם עושים פנקס ונשבעים שאין להם זולת מה שכתוב בפנקס ולא יביא בפנקס ההערכה אפילו החצי ממה שיש לו ובוזה הם גוזלים את הרבים לכן גזרנו אומר שלא תעשנה ידיהם תושיה שכל איש ואיש יוערך כפי מה שיש לו וגם מה שנתן לבניו יתן המס עליו זולת אם נתן נדונייא לבתו המשודכת דוקא או נתן שום כלים לבנו המשודך ושלח הכלים ההוא סבלונות למשודכת או אם נתן לו תכשיטין לצורך החופה וכן אם נתן לבנו סמוך לחופה שום בית דירה לא יוערך באלו במס אמנם מתנות אחרות חוץ מאלו הנז' וגם שום חיוב שנתחייב לבניו יוערך עליהם במס: ומה שהסכמנו בענין הטכלא ההסכמה נוהגת גם על אותם שעשו כבר האטכלא ולא יכנס המשודך מהיום ואילך לבית המשודכת וכן הדברים שאמרנו בענין המשודך ומשודכת כולם יהיו נוהגים גם באותם שעשו האטכלא כבר וכל הפורץ גדר מכל מה שכתבנו בין בענין המשודך ומשודכת בין בענין מה שעושים לקטנים בני חמש שנים בחג השבועות בין בענין העורמות שעושים במס כנז' מעבר לדרך ישכנו נחש' ויובדל מתוך העדה וכל מה שתקננו בעניינים הנז' יהי נוהג מהיום ואילך עוד כל ימי הארץ עד עמוד כהן באורים ותומים בביאת משיח צדקנו בב"א ולראיה חתמנו פה יום ארבעה ושלשים למט' מונים⁸ בסדר גאולה תתנו לארץ שנת חמשת אלפים וארבע מאות ותשעים וחמש לפ"ק.

יום טוב הרוש ס"ט משה נ' א"א יחייא באנון ס"ט יוסף נ' יתאה
 יהודה נ' יוסף נ' עולייל ס"ט שלמה נ' שטרית אברהם נ' יעקב אגייני ס"ט
 ימין נ' עטייא יעקב נ' אברהם נ"ע נ' שרביט ס"ט מסעוד אזולאי ס"ט
 ואנחנו מסכמים על כל הכתוב לעיל ומעבר לדרך וקיים.
 ישועה בן כמוה"ר משה נ' חמו זלה"ה ס"ט יוסף נ' אברהם ה"ן עטייא ס"ט

התקנ"ג

ב"ה

ראה ראינו אח"מ דוחק הפרנסה וחסרון הלבנה⁹ הלוך וחסור ובני אדם הולכים ומוסיפין

למעלה, תקנות פאס, קנג. ⁶ מסיבת קבלת פנים כל פעם שהחתן נכנס לבית משודכתו. ⁷ יין שרף.
⁸ למנין מ"ט (=ארבעים ותשעה) ימי ספירת העומר. ⁹ שם למעות בספרי הפוסקים הספרדיים.

במנהגים אשר לא טובים שיש בהם הפסד על חנם ומה גם לענייני שמפני הבושה דוחקים עצמן גם הם והוא שהמנהג היה בתגלחת חתן או בר מצוה או אבי הבן תגלחת אבי הבן או בן חמש שנים תגלחת¹⁰ וכיוצא בהם לא היו נותנים כלום על תגלחת המתגלחים עם בעל השמחה אלא לבעל השמחה דוקא ולא יותר וחדשים מקרוב באו לתת על ראש כל המתגלחים וזה גומל לזה וזה גומל לזה ואיכא פסידא רבתי להבאים לכבוד בעל השמחה בלתי שום הנאה לבעל השמחה ואדרבא מטי ליה הפסד שיתן על ראש כל הבאים לכבודו ואז יתנו הם על ראש בעל המצוה ונמצא הוא שקול כנגד כלם מלבד דצריך להוסיף בכפל כפלים בשתית מים שרופים, ובכך ראינו לתקן מהיום הזה והלאה שלא יתנו כלום על ראש המתגלחים לכבוד בעל השמחה אפי' אביו ואחיו ובניו וכיוצא בהם זולת על ראש בעל השמחה כשמתגלח הוא עצמו אז יתנו כל א' לפי רצונו והעובר על תקנה זו מלבד שנקרא עברייני יתן קנס סך חמשה ועשרים אוקיות מכט"ק¹¹ באין אומר ואין דברים ולראיה ח"פ באחד בשבט משנת רחם ארחמנו נאם ה' לפרט האלף הששי וקיים.

משה א"א מרדכי אלבאז ס"ט	דוד הכהן ס"ט	אברהם א"א מרדכי אלבאז ס"ט
יצחק אגייני ס"ט	ימין ן' דוד אנצ'אם ס"ט	אהרן ן' יעקב הכהן ס"ט
שמחון ן' הרוש	אברהם אסודרי	
צוה לחתום: מכלוף עטייא צוה לחתום: מימון אסודרי		
צוה לחתום: יעקב אביטבול		
שלמה א"א יהודה גייני ס"ט	משה אזולאי	אהרן א"א משה ן' שלוש

בראותינו אח"מ התקנה הנב' טובה וישרה בענייני אלהים ואדם שלא יתנו להספר כלום זולת על ראש בעל השמחה כשמתגלח ויש בכלל דבריהם גם ענין ההקזה שהוסיפו ג"כ לתת על יד כל מי שיקיז שמהיום הזה והלאה לא יתנו כלום אלא על יד החתן והכלה בדוקא ולראיה שהסכמנו עמהם על תקנה זו חתמנו פה בזמן הנ"ב וקיים.

שאל ישועה בכה"ר יצחק זלה"ה אביטבול ס"ט שלמה בכה"ר מימון אביטבול סיל"ט
אברהם א"א יעקב נ"ע אציני ס"ט

תקנות שנתקנו פה צפרו יע"א [תרס"ד]

די יעמל נפאש אוו בכורה אוו תפלין אוו עורס, מא יסיב יעמל גיר אתאי ולביצ'ה וזוו טבאיין, לא פלעראדאת וואלא פסעודות מצוה, לא פלעראדאת דרזאל ולא דנסא, וחתא פלמלאך מא יעמלו פלחלאווא גיר אתאי ולביצ'ה וזוו דטבאיין, לא צאר לחתן ולא צ'אר לכלה, ומן תמא מא יעמלו עראדא חתא ללעורס, וחתא פלעייאד מא יעמלו לא עראדא ולא זייראא כלל, לילת למימונא צ'אר לחתן יעביוו ללכלה לעאדא ווירסמוהא בלכאתם אוו בסי

¹⁰ שכשמתגלח בעל המצוה המוזמנים היו מכבדים אותו ונותנים כסף על ראשו, והספר לוקחם לעצמו, ועל כל נתינה שותים יין שרף, ולפעמים גם המוזמנים מתגלחים שם קצת לכבוד בעל המצוה ובעל המצוה מכבדם ג"כ בנתינה לספר על כל ראש וראש, וכמו כן היו נותנים לאומן כשבא להקיד דם, כל אחד מהמוזמנים נותנים כסף לאומן ע"י מי שמקיימים לו.
¹¹ ר"ת: מכסף טוב קדמון.

חאזא ווכרא, וסי חד אכור מא יעטי ללכלה סי חאזא אפילו יכון קרוב בזאף, פשבועות מא יעביו ללכלה גיר לחנא ולפאכייא, פכפור מא יעביו גיר אספרזלא דוקא וצ'אר לכלה סי מא ירדו כלל אפילו ספרזלא, פחנוכה מא יעביו ללכלה גיר ארחייא ולפאכייא! ופפורים חתא וואחד מא יעבכי ללכלה פורים גיר צ'אר לחתן יעביוולהא לעאדא ולכאתם אוו סי חאזא ווכרא, פשבת אלוולי דלערס מא ימסיווסי צ'אר לחתן לצ'אר לכלה גיר כל וואחד, יערד פצארו, גיר ימסיוו צ'אר לחתן לצ'אר לכלה יזוולו אסבנייא מא יעמלוולהום גיר לביצ'א דוקא, וסי טבאיין מא יכונו סי ספנו אוו רגאיין מא יעמלו לא צ'אר לחתן ללבחורים, וואלא צ'אר לכלה ללעוואתק, נהאר לחד גיר ימסיוו לצ'אר לכלה לדק דלחנא מא יעמלוולהום גיר אתאי דוקא, ונהאר אזמעא גיר ימסיוו לצ'אר לכלה ללחנא חתא הומא מא יעמלו גיר אתאי דוקא, פשבות ושבעת ימי החופה כלהא יעמל די דהרלו אפילו כתר מן זוו דטבאיין, פשבת אתאי דרוחאן מא יעטיוו צ'אר לכלה לחתן גיר תזאזא מסלוקא וקרעא די מאחייא, וסי סק'אר מא יעטיוולו לא הומא ולא לקרובים וסי אתאי מא יעמלוולו, פלילת מצא אשה מא יכרוו סוואני לא ללחתן ולא ללכלה, לגוברת מא יעמלוולהום גיר לביצ'א, נהאר לכמיס סי סק'אר מא יהדיוו לבחולים ללחתן כלל, וסי תגייר מא יעביוו צ'אר לכלה ללחתן פשבועת ימי החופה לא קליל ולא כתיר, מנור לפטור די נהאר שעאייא מא יחסרוסי צ'אר לכלה ענדהום לחתן לילת לכמיס ולילת אזמעא ולילת אשבת, גיר יפטרו באתאי ולביצ'א וזוו טבאיין ווירעוו לילת לכמיס לחתן ולכלה למודעהום, נהאר למילה ונהאר לחופה סי תגייר אצפרא מא יכון מנור למילה ושבע ברכות גיר ישמעו אנאס למילה ושבע ברכות וויכרוו חתא לווקת סעודה וויערד לדי יחב, פלילת למימונא ופחנוכה ופורים וסי תקאסם מא יכונו פלבלאד גיר אזיראן יתדאווקו בינאתהום, ודרארי לוואלדיהום, ולוואלדין לולאדהום ולכות בעדיאיתהום, ודי יתדאווו עלא סי מן האד אסי ברא מן די דנוב דראווס פרקבתו ג"כ יתסממא עבריין, ודי ימסי לאענרו חתא הווא עבריין ושומן לנו ישכון בטח ושאנן מפחד רעה.

תקנות שנתקנו פה צפרו יע"א בעשרים יום לחדש שבט התרס"ד

למסבבך מא יכון פיה גיר אתאי דוקא, ומא יכון פיה לא טביך וואלא ביצ'א וואלא מאחייא וואלא כעך, תסחים דלבנת סי עראדא וסי מאכלא מא תכון כלל לא לרזאל וואלא לנסא, לילת למילה סי עשא מא תכון פיהא כלל וואלא מאחייא גיר אתאי דוקא, אבי הבן מא יעמל חתא עראדא כלל לא פלחול וואלא פשבת, וסעודה דלמילה מא יכון פיהא גיר אתאי ולביצ'א ולכעך ומאחייא דוקא וסי טביך מא יכון כלל, מילה די תכון נהאר שבת יעמלו לביצ'א ובאטאטא ולהריסא וסכינא בלחם ומאחייא, וסי קורא וסי דזאז מא יכונו כלל, בכורה מא יעמלו גיר אתאי ולביצ'א ולכעך ומאחייא דוקא וסי טביך מאיכון כלל, תפלין מא תכון חתא עראדא כלל לא פלחול וואלא פשבת ולילת לחפאפא מא יכון גיר אתאי דוקא וסי עשא וסי מאחייא מא תכון כלל, רבי אידא עבבא ליסיר מול תפלין לצ'ארו, מא יעמל גיר אתאי ולכעך דוקא, סעודה דתפלין מא יכון פיהא גיר אתאי ולביצ'א ולכעך ומאחייא, וסי טביך מא יכון כלל, למלאך מא יעמלו פלחלאווא גיר אתאי ולביצ'א ולכעך ומאחייא וסי טבאיין מא יכונו כלל, ומן תמא סי עראדא מן זיהת למלאך, וואלא זיירא מא תכון כלל לא פלחול וואלא פשבת וואלא פלעיד, ומא יעביוו ללערוסא גיר לעאדא וברראד דאתאי, וסי מא ירדו צ'אר לערוסא לצ'אר לחתן כלל, וסי טבאק מא יעביוו ללערוסא כלל, לילת למימונא צ'אר לחתן יעביוו ללכלה לעאדא, ווירסמוהא בלכאתם אוו בסי חאזא ווכרא, וסי חד אכור מא יעטי

לכללה סי חאזא אפילו יכון קרוב בזאף, ערב כפור מא יעביוו ללערוסא גיר ספרזולא דוקא, וצ'אר לכלה סי מא ירדו לחתן כלל, פפורים חתא וואחד מא יעבכי לכללה פורים, מן גיר צ'אר לחתן דוקא, שבת לוולי דלערס מא יכון פיה עראדא כלל, לא צ'אר לחתן וואלא צ'אר לכלה, ותזוויל סבנייא דלערוסא, סי מא יכון פיהא כלל אפילו אתאי, נהאר לחד פדק דלחנא סי מא יכון כלל, לא טבאק וואלא חפנא וואלא אפילו אתאי, ונהאר לתנאיין מא יעביוו ללערוסא גיר סמן ולעסל דוקא וסי טבאק וואלא חפנא וואלא מאחייא מא תכון כלל וגיר ירזעו לצ'אר לחתן סי מא יכון כלל, סי ספנו אוו רגאיין מא יעמלו לא צ'אר לחתן ללבחורים וואלא צ'אר לכלה לבתולות, אתדוויר דתפלין אוו דלחתן מא יכון פיה גיר אתאי דוקא, שבת דרוחאן מא יעמלו פיה גיר לביצ'ה ובאטאטא ולהריסא וסכינא בלחם ומאחייא, וסי דזאז וואלא קורא מא יעמלו לא צ'אר לחתן וואלא צ'אר לכלה אייאמאת לחול דלערס לא דלחתן ואלא דלכלה מא תכון חתא עראדא כלל וסי תכבירא דלעזארא אוו דלעזאראק מא תכון כלל, לעסייא די לילת מצא אשה, מא יעביוו צ'אר לחתן גיר אתפציל דוקא, וסי טבאק וסי חפנא מא תכון כלל, סעודת מצוה דלערס מא יכון פיהא גיר אתאי ולביצ'ה ולכעך ומאחייא, דוקא סעאייא מא יכון פיהא גיר אתאי ולביצ'ה ולכעך ומאחייא, שבעת ימי החופה מא הומאסי חובה כלל, די דהרלו יעמלהום מליח, ודי מא חבסי יעמלהום סי חובה מא הייא עליה כלל, לחפנא די כא יפרקו שבת די ואברהם זקן מא תכונסי כלל, שבע אייאם וסוהר ולעאם לא דראזל וואלא דלמרא סי מאכלא מא תכון פיהום כלל, גיר לקראייא וואתאי ולמוזנות.

התרפ"ג

קהל קדוש ברוכים תהיו.

תערפו באיין נומאעו לקהל ולחכמים די צפרו יע"א ותאפקו בינאתהום עלא האד אתקנות באס יתבתוהום, דהיינו, אתזוויל דסבנייא מא יכונס לילת לחד, יכון גיר נהאר לתנאיין פ'עוואט לביצ'ה ומא יעביוו לא סמן ולא עסל.

אשבת דרוחאן, יערד פיה גיר אבי הכלה, וצ'אר לחתן מא יערדוס פיה כלל.

סי חננא דלערוסא מא תכון חתא לילא, לחתן סי בחורים מא יזיב ולכלה מא תזיב עוואתק, וסי תדווירא די נהאר זמעא דלעזארא מא תכון, לא פתפלין ולא פלערס. וסי דק דלחננא מא יכון, לא פצ'אר לערוסא ולא פצ'אר לערוסא, וסי חננא מא יסיפד לערוסא לצ'אר לערוסא.

לילת אתחפיף סי מצא אשה מא תכון, ודי תגאוזו עלא סי פרט מן האדו ראה ענדו עסרא צ'ורו כטייא ללמכ'זן ולחכם מא יבארכלוסי.

נהאר לארבע דרוחאן, סי תגייר אספרא מא יעביוו צ'אר לכלה לצ'אר לחתן לא קליל וואלא כתיר.

נהאר לכמיס, סי סוואני מא יעביוו צ'אר לחתן לצ'אר לכלה לא קליל וואלא כתיר.

פסבאח מא יעביוו פיה לא חאזא דלבאס וואלא חאזא ווכרא מן גיר עסרא דרייאל.

נהאר לארבע דסעאייא, ימסי גיר לחתן ולכלה לצ'אר אנסאב וויסרבו אתאי ופאליכי וויקבדו אדכלא, וויזיוו פחאלהום, ומן תממא לקדאם מא תבאק חתא עראדא לא לצ'אר לחתן וואלא לצ'אר לכלה.

למסבבך מא תכון פיה לא כסווא וואלא פראס לא דתרבייא ולא די וומהא מן גיר עסרא דרייאל.

סי גראמא דלקאבלא מא תכון מן גיר מול אססי יכלסהא מן ענדו. סעודת מצוה לא דלמילה ולא דלבכורה ולא דתפילין ולא דלערוס מא יכון פיהא גיר אתאי וביצ'א ווחדא.

וסי עראדא מא תכון כלל פשבת דתפילין.

תסחים דלבנת מא יכונס כלל! פחנוכה סי טבק מא יתעבבא לדאר לערוסא וואלא חננא כלל. ארבי מא יעבביס מול אתפילין לצ'ארו, לגלסא דרבי מא תכונס בטבאיין: ודי כאלף עלא סי פרט מן האד לפרטים הנז' יעטי כטייא ללמכון כמסין פראנק, ושומע לנו ישכן בטח ושאנן מפחד רעה אכ"ר והי"ז בחמשה ועשרים יום לחדש שבט ש' התרפ"ג ליצי'.

תרגום

תקנות שנתקנו פה צפרו יכוננה עליון אמן

מי שיעשה מסיבות בשבוע הבן או הבת, או מסיבת פדיון הבן או בר מצוה או חתונה. אין לעשות במסיבה רק טה ובצים ושני תבשלין. וכן במסיבות של סעודת מצוה בין יהיו המוזמנים גברים או גברות; גם במסיבת השדוכין לא יהיה רק טה ובצים ושני תבשלין בית החתן או בית הכלה. ומן מסיבה זו עד החתונה לא תהיה שום מסיבה אחרת, גם בחגים המחותנים לא יהיו ביניהם לא מסיבות ולא ביקורים כלל, בליל מוצאי חג הפסח "ליל המימונא" משפחת החתן יוליכו לכלה ה"עאדא"¹² וימסרו לה סבלונות טבעת או חפץ אחר. ושום אחר מהמשתתפים לא יתן שום מתנה לכלה אף אם יהיה קרוב: בחג השבועות לא יוליכו לכלה רק ה"חננא" וקליות: ביום הכפורים משפחת החתן לא יקחו לכלה רק ה"ספרזלא"¹³ ומשפחת הכלה לא יחזירו תמורה לחתן גם הספרזלא. בחג חנוכה לא יוליכו לכלה כשי רק נעלים וקליות, בחג הפורים שום אחד מהמשפחה לא ימסור לכלה שום מתנה, רק משפחת החתן יוליכו לכלה ה"העדא"¹⁴ וטבעת או חפץ זהב אחר.

בשבת הראשונה שלפני החתונה שתי המשפחות לא יוזמנו מאחת לשניה וכל משפחה תזמין לביתה למי שתרצה, כאשר ילכו בית החתן לבית הכלה להסיר מעל ראשה את המטפחת¹⁵ בטקס זה לא תסודר שום מסיבה בתבשילין למבקריות רק בביצים דוקא, סופגנים או לחמניות, לא יסדרו משפחת החתן לשובנים וגם לא משפחת הכלה לבתולותיה, יום ראשון כאשר ילכו נשים ממשפחת החתן לבית הכלה לשחיקת ה"חננא" לא יסדרו לפנייהם רק טה, לבד במסיבות השבתות ובשבעת ימי החופה כל אחד יעשה מה שהוא רוצה אף יותר משני תבשילין.

בשבת הראשונה של החופה לא ימסרו משפחת הכלה לחתן¹⁶ רק עוף מבושל ובקבוק "מאחייא"¹⁷.

שום סוקאר לא יתנו לו הם או שאר הקרובים ולא תה או קפה לא יסדרו בשבילו, בליל

¹² חלב וחמאה, תמרים וקליות. ¹³ חבוש משובץ בעצי קרונפל ועוד. ¹⁴ עוגות ועוגיות. ¹⁵ כי הכלה ביום שמתחילה לספור שבעה נקיים, לפני כן מסבכים על מצחה מטפחת וכשבאים הנשים ממשפחת החתן אל הכלה לצוות עליה להתחיל בספירה, מסירים מעל ראשה את אותה המטפחת, וזהו הטקס הראשון שיהיה סימן להתחלת טקסי החתונה.

¹⁶ כשהולך החתן פעם הא' לביתם בליל שבת לנשק ידי חמיו וחמותו ולהגיד להם שבת שלום.

¹⁷ ערק.

"מצא אשה"¹⁸ לא יוליכו שתי המשפחות זו לזו המגשים¹⁹ לגזברת²⁰. לא יסדרו לפנייהם רק ביצים.

השושבינים לא יתנו לחתן סוקר כשי כמו כן לא יוליכו משפחת החתן למשפחת הכלה סעודת בקר בשבעת ימי החופה הן רב הן מעט: אחרי סעודת הצהריים²¹ יום השעאייא בית הכלה לא יעכבו אצלם את החתן לא ליל חמישי ליל שישי וליל שבת, רק בסעודת הצהריים יאכלו במסיבה שיהיה בה תה וביצים ושני תבשילין ויחזרו להם לבית החתן בליל חמישי. יום הברית שום סעודת בוקר לא תהיה אחרי הברית וכמו כן ביום החופה²² המוזמנים שומעים ברכות המילה ואת השבע ברכות וילכו להם עד זמן סעודת הצהריים, ובעל המצוה יכול להזמין למי שירצה.

בליל המימונה²³ ובחנוכה ופורים שום חלוקת מתנות לא יהיה בעיר רק השכנים יחליפו ביניהם והבנים לאבותיהם והאבות לבניהם והאחים והאחיות ביניהם לבין עצמם, ומי שיעבור ולא יקיים את מה שהזכרנו מלבד עון העניים שתלוי על צוארו. נוסף לזה יקרא עבריין ומי שיוזמן אצלו גם הוא יקרא עבריין ושומע לנו ישכון בטח ושאנן מפתח רעה.

למסבבך²⁴ לא יעשו במסיבה הזאת רק תה דווקא ולא יהיה שום תבשיל ולא ביצים ולא "מאחייא" ולא לחמניות.

תסחים²⁵ שום מוזמנים לא יהיו ושום מיני מאכל לא יהיו לא לגברים ולא לגברות בליל שלפני יום המילה שום סעודה לא תהיה למבקרים ולא משקה ה"מאחייא" רק תה דווקא, אבי הבן לא יזמין לשום מסיבה לא בחול ולא בשבת, בסעודת מצוה שלאחר הברית לא יהיה בה רק תה וביצים וכעכים ו"מאחייא" ובלי שום תבשיל, הברית שיחול ביום השבת לא יהיה בסעודה רק ביצים תפוחי אדמה דייסה מחטים וחמין עם בשר ומאחייא, ולא יעשו בחמין שום עופות ולא קציצת בשר. בסעודת פדיון הבן לא יעשו רק תה וביצים כעכים ומאחייא בלי שום תבשיל, כבר מצוה לא תהיה שום הזמנה למסיבות לא בחול ולא בשבת ובליל התגלחת²⁶ לא יהיה בטקס רק תה ושום סעודה ושום משקה מאחייא לא יהיו כלל. הרבי²⁷ אם לוקח את הבר מצוה לביתו לא יסדר במסיבה לכבודו רק תה וכעכים דוקא;

¹⁸ ליל שלפני יום חופה וקידושין באים הקהל לבית החתן ומסבבים את החתן ועוטרים לו בעטרות מחגורות ארוכים חוטי זהב ומזמרים לפניו את הפסוק 'מצא אשה מצא טוב ויפק רצון מה', ואח"כ מפזרים על מצחו אפר בשעה שהוא מצטט את הפסוק 'אם אשכחך ירושלים תשכח ימיני' וגו'.

¹⁹ שהיו ממלאים אותם במיני עוגות וממתקים.

²⁰ הם הנשים הזקנות שהיו באות בהשכמה לבית הכלה ביום החופה וקדושין לקלוע שערותיה של הכלה.
²¹ היו נוהגים שהיום אחרי שבעת ימי החופה, יום חמישי, היו הולכים משפחת החתן עם הכלה לבית אביה ושם אוכלים סעודת הצהריים, וההורים נותנים לכלה כל מלבושיה שהיתה מתלבשת בהם לפני החתונה, והיה נקרא יום השעאייא - יום חזרה על הפתחים.

²² המנהג היה לסדר החופה וקידושין אחרי התפילה.

²³ מוצאי חג הפסח.

²⁴ בהריון הראשון מכינים היו משפחת הכלה בשביל הלידה בגדים לילד ולילדה ומביאים אותם בטקס מיוחד שהיו קורים "למסבבך" ומשפחת החתן עורכים חתונה.

²⁵ כך היו קוראים למסיבה שנותנים בה שם לילדה הנולדה.

²⁶ שמתגלח חתן הבר מצוה.

²⁷ שמלמד את הבר מצוה הדרשה.

בסעודת מצוה של הבר מצוה לא יהיה בה רק תה וביצים וכעכים ומאחייא בלי שום תבשיל כלל.

השידוכין לא יעשו בטקס רק תה וביצים וכעכים ומאחייא בלי שום תבשילין. ומאותו זמן והלאה לא יהיו מסיבות וביקורים לא בחול ולא בשבת ולא בחגים. ולא יוליכו לכלה רק העאדא²⁸ וקומקום של תה. ומשפחת הכלה לא יחזירו למשפחת החתן שום תמורה למה שקבלו, ושום מגשים לא יוליכו לכלה.

בליל מוצאי חג הפסח משפחת החתן יקחו לכלה ה"עאדא"²⁹ וסבלונות טבעת של זהב או תכשיט אחר, ושום קרוב לא יתן שום דורון לכלה אף הקרוב ביותר: ערב כפור לא יקחו לכלה רק פרי החבוש ובית הכלה לא יחזירו התמורה לחתן: ביום פורים שום אחד לא יקח שום שי לכלה רק בית אבי החתן דוקא.

שבת הראשונה של החתונה לא יהיו בו מוזמנים לשתי המשפחות, ובטקס הסרת המטפחת מעל ראש הכלה לא יהיה בו שום דבר גם משקה התה לא יהיה: יום הראשון בשחיקת החננא לא יהיה שום דבר³⁰ לא מגשים ולא חילוק קליות ואף משקה התה, יום השני לא יקחו לכלה³¹ רק חמאה ודבש דוקא ללא מגשים וללא חילוק קליות וללא שתיית "מאחייא" וכשיחזרו לבית החתן³² לא יהיה שום דבר: שום סופגנים ולחמניות לא יעשו שתי המשפחות לשושבנין ולבתולות.

התגלחת שמתגלחים השושבנין של החתן או של הבר מצוה לא יהיה בו רק תה בלבד; שבת שאחרי יום החופה לא יסדרו בסעודת השבת רק ביצים ותפוחי אדמה דייסה של חטים וחמין בבשר ומשקה "מאחייא" שום עופות ושום קציצות בשר לא יעשו שתי המשפחות, בימי החול של שבעת ימי החופה לא יהיו שום הזמנות לא בבית החתן ולא בבית הכלה ושום מסיבה מיוחדת לשושבנין ולבתולות לא תהיה כלל: בליל מצא אשה, לא יקחו בית החתן לבית הכלה רק "אתפציל"³³ בלי שום מגשים וכלי חלוק קליות ועוגיות.

סעודת מצוה שלאחר הקדושין לא יהיה בה רק תה וביצים וכעכים ו"מא חייא". יום הסעאייא לא יהיה בו רק תה וביצים וכעכים ו"מאחייא" ומסיבות בשבעת ימי החופה אינם חובה כלל ומי שרצונו לסדרם מה טוב ומי שלא רוצה אין עליו שום חיוב. לחפנא³⁴ שמחלקים בשבת של ואברהם זקן מנהג זה יבוטל: משמרות שעושים לרגל שבעת ימי אבילות החדש והשנה של הנפטר שום מאכלים לא יהיו רק לימוד ותה ומזונות.

בכתב ידו של הרב רבי שלם אזולאי ז"ל ובחתימתו

²⁸ עוגות.

²⁹ חלב וחמאה ועוד.

³⁰ היו נוהגים לעשות טקס גדול בשחיקת העשב שבו היו צובעים ידי הכלה, ולא היו שוחקים אותו רק נשים נשואות שלא נתגרשו ולא נתאלמנו, והיו קוראים להם ל"מזוואראת".

³¹ יום התחלת ספירת שבעה נקיים, הנשים מבית החתן היו מוליכות תקרובת לכלה. וראה להלן, ליד ציון הערה 36.

³² לתופף במחולות.

³³ בגדיה מהנדונייא שכבר נלקחה מבערב מבית הכלה לבית החתן, מחזירים לה בגדיה המיוחדים לקישוט לשעת הקידושין.

³⁴ חלוקת קליות וסוכריות ארוזים במטפחת.

קהל קדוש ברוכים תהיו.
עליכם לדעת שהרבנים והקהל של עיר צפרו יעזרו אל התאספו בשיבה והסכימו ביניהם על התקנות הבאים לקיים עליהם;
דהיינו טקס הסרת הצעיף³⁵ לא יהיה בליל מוצאי שבת ולא יהיה רק ביום שני במקום טקס הביצה³⁶ ולא יוליכו בידם לא חמאה ולא דבש.
השבת שקודם יום החופה רק אבי הכלה יכול להזמין לביתו אך בבית החתן לא יהיו מוזמנים כלל.
שום טקס של עשב החננא בשביל החתן לא יהיה בשום לילה, החתן לא יזמין בחורים³⁷ והכלה לא תזמין בתולות, שום תגלחת ביום ששי של השושבינין השושבינין לא תהיה, לא בבר מצוה ולא בחתונה.
שום טקס לשחיקת עשב "החננא" לא בבית החתן ולא בבית הכלה והחתן לא ישלח העשב הנזכר לכלה.
בליל התגלחת לא יסדרו טקס "מצא אשה" מי שיעבור על שום פרט מכל זה יתחייב עשרה ציורוס קנס לשלטונות והרב לא יסדר לו החופה והשבע ברכות.
יום רביעי יום החופה לא יוליכו בית הכלה לבית החתן סעודת בקר סעודה גדולה או סעודה קלה.
יום חמישי שום מגשים³⁸ לא יוליכו בית החתן לבית הכלה מעט או הרבה.
בטקס הבתולים לא יוליכו הורי הכלה שום דבר לא מלבוש ולא דבר אחר רק שי של עשרה דורוס.
יום רביעי יום שהולכת הכלה לבקש מתנה מהוריה, ילכו רק החתן והכלה וישתו תה ועוגות ויקחו שי על הביקור הראשון ויחזרו למקומם, ומן הוא והלאה לא יהיו הזמנות ולא מסיבות לא בבית החתן ולא בבית הכלה.
שום בגדים לנולדה לא יוליכו הורי הכלה לבתם, לא בגד, ולא כלי מצע לא לנולד ולא לאמא, רק יכולים למסור לה עשרה דורוס.
שום מתנות לא ינתנו למילדת רק בעל הבית ישלם שכרה.
סעודת מצוה של הברית, פדיון הבן, בר מצוה, והחופה וקדושין לא יהיה בה רק תה וביצה אחת: שום מסיבה והזמנה לא תהיה בשבת של הבר מצוה, שום טקס לא יהיה בנתינת השם לבת הנולדה, ובחג החנוכה שום מגשים לא יוליכו לכלה ולא עשב החננא.
הרב לא יזמין לביתו את הבר מצוה, ובבית הבר מצוה בהזמנת הרב³⁹ לא יהיו תבשילין ומי שיעבור על איזה פרט מהפרטים הנזכרים ישלם קנס לשלטונות חמשים פראנק ושומע לנו ישכון בטח ושאנן מפחד רעה אמן כן יהיה רצון והיה זה בחמשה ועשרים יום לחדש שבט שנת התרפ"ג ליצירה.

³⁵ מעל ראש הכלה.

³⁶ שהיו מוליכים לכלה בעת שמודיעים לה לספור שבעה נקיים. וראה למעלה, ליד ציון הערה 31.

³⁷ שושבינין. ³⁸ מלאים עוגות. ³⁹ שלימד לו הדרשה.

התש"ח

ב"ה

פרטי-כל

אסיפה במשרד ועד הקהלה ביום ח' אדר א' התש"ח בשעה שלש אחה"צ: באסיפה נוכחו כל אנשי הועד ועמהם הרב דליגי ונשיא הקהלה, הוזמנו לאסיפה זו פקידי חברת הרשב"י ואחדים מאנשי השם.

סדר היום: לטכס עצה ולתקן תקנה לתועלת הקהלה.

הסבר לתקנה

מהמצב החולף נוכחנו לדעת שכמה אנשים סגלו איזה נכסים לנהל בהם המסחר בכדי להחיות נפשם ונפש משפחתם, ברם כאשר הגיעו לזמני ששון וחגי נדב"ה ובפרט זמני החתונה הוכרחו בחורים מחופותם לנצל הונם בהוצאות טפילות שאינם מוכשרות לפי רוע הזמן ודוחק הפרנסה, וידי נשים רחמניות נצלו ילדיהם מהונם ואונם, יען כי בעניינים אלו הדבר מסור בידם וכל אשה שוררת בביתה ומתקנאת בחברתה, והוצאות המשתאות הולכות ומתרבות מיום ליום והזמן פונה עורף להפסדים ולהבלי הבליים כאלו ואחרי עבור השמחות באים ימי הרעה ואין לאל ידם לשלם נשיים ולספק צורכי ביתם וצורכי ילדיהם אשר ילדו.

הרבה בחורים שהגיע זמנם לפרק הנושא משיבים רגלם אחור מרובי ההוצאות העומדות לנגדם, תלונות וקריאות לעזרה מגיעים לאוזנינו יום יום בכדי לשים מעצור לזרם ההוצאות והיתה הרווחה.

לכן התאספו ראשי עם להעמיד את דברי התקנה שנתקנה ד' שבט תש"ב בשנוי איזה פרטים.

נוסח התקנה המוסכמת

מצות מילה

א. בשבוע הבן או הבת יכול להזמין בני המשפחה (הכוונה בני הבית של אבי האשה ושל אבי האישה).

ב. ביום המילה סעודת מצוה בעוגות או מזונות ופרפרת.

ד. אם תחול המילה ביום שב"ק הקרואים יהיו רק בני המשפחה (כנז' בסעיף א').

בר מצוה

א. ביום הראשון להנחת תפילין תהיה סעודת מצוה כנ"ל בסעודת מילה סעיף ב'.

שידוכין

א. ביום השידוכין יביאו השדכנים למשודכת סבלונות כנהוג, שום סעודת הרשות לא תהיה לא בשבת ולא ביו"ט.

חתונה

א. בליל שקודם יום החופה אבי הכלה יכול להזמין בני המשפחה כנ"ל במצות מילה.

ב. אחר הקדושין יזמין לסעודת הבקר למי שירצה כנ"ל במצות המילה.

ג. בליל החופה יזמין החתן לבני משפחתו ומשפחת כלתו, וכאור בקר כ"א על מקומו ילך לשלם.

ד. בליל שבת שאחרי החופה יכול אבי הכלה להזמין אצלו החתן והכלה דוקא.

אבילות ב"מ

א. סעודת הבראה לא יהיו כ"א בתבשיל א' דוקא, והנשים אף האבילות לא יבקרו בבית החיים כ"א בשני בשבת דוקא. ...

צפרו, תצ"ד – תש"ח

פקידי חברת הרשב"י
מאיר ן' סמול
יחייא בן כלפון
ישועה רובין

מרדכי בן יעיס
נשיא הקהלה
שמעון מאמאן
עמרם אגייני

רב העיר
דיין ומו"צ
הרב דוד עובדיה

וביום י"ט לחדש מרחשון התש"ט שוב קיימנו וחזקנו התקנה הזאת.

רחמים טבאלי

דוד עובדיה

תוניס, פורטוגזים, תפ"ז (1726), תצ"ז (1736), תק"ח (1748)

אברהמי, י': פנקס הקהילה היהודית הפרוטוגיזית בתוניס, 1710-1944, לוד תשנ"ז, עמ' 22-45.
אברהמי, עמ' 25: "תקנות הפנקס כתובות ספרדית או פורטוגיזית באותיות לאטיניות ... כך בולט המינוח הערבי בתקנות פנקס תוניס בכל הקשור לשמות המלבושים הבדים והתכשיטים; צרוף זה של שפה טכנית ספרדית וערבית מן המאה הי"ח היקשה על הפענוח והתרגום של כל סוגי הבדים ופריטי הבנדס. השארנו מרווח כל עת שלא הצלחנו לפענח ולתרגם את המונח ונודה לכל מי שיוכל להשלים את ההבנה וציינו כוכב* ליד המלה בתעודות".
הערות למקור, מחוץ להערות שבסוגריים, הן של המהדיר. ההערות לתרגום הן שלנו.

סימן ו – 1726

Copia de Las Tecanot, y Escamot quitada del Libro antiguo de nuestro K.K. de Portugueses Tunes a 9 Tisri 5487 (1726)¹

Considerando los muchos daños y secanot² han sucedido en las queilot de Israel causa de los Vestimientos demasiados que se hazen tanto en mugeres como en mansevos ajuntamos nosotros K.K. Parnasim y Jexidim³ de este K.K. Portugueses abajo firmados y renovamos las Escamot antiguas que deverà de nuestro Kaal observar y hazer que se oserve⁴ como lo han observado nuestros passados y dichas Escamot son Las Siguientes.

1. que no puedan xugar el xuego de Primera en Embite.
2. que no puedan persona ninguna abrir Carta que no fuera suya salvo con lisencia y orden de su amo.
3. que ningun hombre ni muger ni Nobia ni moço de Treze Años para arriba no pueda llevar botonadura de Plata ni galones de oro en el Capote ni Capa.
4. que no se pueda mostrar ropa de axoal⁵ en Publico ni pueda dar en d.o axoal otro que una Camisa con oro y que no se pueda contar en mas de piasas Venti y Sinco.
5. que no puedan salir las mugeres fuera de sus Casas con Camisa que tenga oro

¹ 4 אוקט 1726. גם בתעודה זו ציין מישהו את התאריך בלועזית בכתב יד אחר, אולי הסופר ג' והל, שעיין בפנקס ק"ק פורטוגיזים, לפי עדותו בפנקס המועתק בלועזית.

² [=סכנות].

³ [=יהידים].

⁴ [=Observe].

⁵ [=Axoal=נדונייה].

ni plata eseto la nobia el primero Año de Casada como tambien que no pueda salir con calzon de oro nimenos la nobia.

6. que no puedan salir con senifida* de oro ni pañuelos con oro nimenos Ia nobia eso con quesfahli* costando lo mas piasas Seis asta siete.

7. que no pueda vestir fuera de su Casa cosas con joyas eseto en la Cabeça una sola xoya y un solo par de arecadas con sus Cadenetas que sustienen las arecadas, y una sola xoya en er pecho y un par de Manillas, y dos anillos, y el quidusim eseto la nobia que puede salir con lo que quisiere en el primer año de Cazada.

8. que no puedan vestir fuera de sus Casas ropa ninguna de Brocado eseto la nobia de puntas de oro ni plata ni sapatos ni chinelas Bordadas eseto la nobia el primer año.

9. que ninguno pueda traer en su Casa Erbabia⁶ En fiestas ni sin fiestas.

10. que no puedan hyr las mugeres en Casa de moros a bailar foeras.

12. que no Pueda hazer Entrada el Nobio salvo Dias antes de la Beraxa.

13. que no se puede dar en el axoal cosa ninguna de Baldei⁷ solo que Todo sea Contado, y hallandose presente una o dos mugeres albitres y un parnas de los que fueran en d.o Tiempo.

14. que no pueda mandar Ia nobia al nobio ninguna suerte de presente asta la entrada eseto el nobio Voluntariamente sin que le pueda bolver otro presente.

15. que ninguno pueda traer a sù Casa Ibel e Muerto Barminam.

16. que ninguno pueda mandar platos de presente la noche de Ia Boda ni el sabat de la dicha.

17. que no se pueda dar al nobio solo que una Donas sea en la entrada o sea en la Beraxà.

18. que ninguno pueda dar a su hyxa el fatino de mas que por el valor de piasas Diez salvo el que lo obiere ya echo por todo este presente Dia.

19. que ninguna persona pueda hazer de nuevo ni Comprar Caftan de Veludo ni nuevo ni Viejo.

Todos los disinuebe Capitolos de arriba declarados le dan fuerça todos los SS.res Jexedim de este K.K. de que se afirme sin aver Contradision alguna ni que se puedan desaser cosa alguna de todo lo referido, y Siendo que hayga alguna persona que no observe lo decla[ra]do en este papel, encurirà en pena de Herem,

⁶ מערבית רבאב, כינור בעל אחד, שניים או שלושה מיתרים; "הרבאיביה" הם נגני הרבאב אולם למונח בתוניס משמעות יותר רחבה זהו הרכב מוזיקאלי מעין "תזמורת" ובה כנור, מעין חצוצרה או חמת חלילים, תוף מרים וגם מצלתיים שהיו מזמינים למסיבות ושמחות וגם לגרוש או הרגעת הרוחות; ראה דוד כהן, הדבור הערבית, א' עמ' 169, בערך רבאיביה, ראה תאור של "סיאנס", טקס ריקוד לגירוש שדים או הרגעתם אצל אלבר ממי נציב במלח, עמ' 139 ואילך, במהדורה הצרפתית של 1966, ועמ' 109 ואילך במהדורה העברית הראשונה משנת 1960, סעיף זה בתקנה מעיד הן במינוח והן בתוכנו ונוסחו שמדובר על עדה שחיה בסביבה ערבית, מזרחית, כאן תוניס.

⁷ [De Balde=?=לחינם?]

y no se le podrá alevantar asta que pague lo que le apenaren los SS.res Parnasim sea hombre ò muger, y Siendo que todo este K.K. estan dispuestos a observar todo lo referido lo firmamos de nuestras manos, y El Dio Baruhù le Prospere a Todo Israel, y nos Traiga nuestra Gheula Amen.

סימן ז – 1736

Copia de las Escamot que Se hyzieron en el K.K. de Portugueses En Tunes a 20 Tisri 5497⁸

Considerando los muchos daños y secanot que han susedido y Suseden en las queilot de Israel por Causa de los Vestimentos demasiados que hazen tanto en mugeres como en mansebos nos ajuntamos nosotros de este K.K. Hahamim y Parnasim, y Jexedim de este K.K. de Portugueses abajo firmados y renovamos las Escamot antiguas que deverà nro K.K. oserbar y hazer observar como lo han oserbado nuestros Antiguos, y renovamos demasiado otras escamot Seguintes por beneficio de nuestro K.K. y quitar de muchos escandolos que pueden suceder.

1. que no se pueda hazer ninguna suerte de Camisa con sintas⁹ en los Cuerpos nimenos ninguna suerte de Labor ni recamo de Seda tanto en los Cuerpos de Camisa ni en hombros solamente las luzas*, y Solamente los Cuerpos Cosidos con el oquieian* de arriba asta abajo ni hazer Cuerpo de Camisa de ropa de Seda solo de Telas Blancas sin labor ninguno solamente los pechos con Su toco* laborado con sus fitas¹⁰ sin ninguna suerte de oro o plata.

2. que ninguna muger ni donzella pueda hyr al baño, o sea Hamam¹¹, ni en Casa de moros con ninguna suerte de xoyas ni xalxales¹² solamente con el quidusin ni menos hyr al Baño con fotas¹³ lavorada con Sintas, ni menos las nobias solamente con fota de Algodon o de hylo sin poderle hazer ninguna Suerte de Labor ni poder coserle cosa alguna ni menos hyr al Baño con Camisa de fitas* da 20 o da 18.¹⁴

3. que no se pueda hazer hombros, ni ningun labor de oro y plata en los hombros de las farmlas¹⁵.

4. que no puedan llevar enchenbir mas que Tres piasas de oro ò Plata y en la hozada* solo que dos piasas de oro ò Plata.

⁸ 25 בספטמבר 1736.

⁹ [=פסים].

¹⁰ [תרגומו של fita בפורטוגזית: "פס" או "סרט"].

¹¹ בערבית בית מרחץ.

¹² בערבית ח'לאח'ל ובכתיב מעלק ללאלל, צמידים, במיוחד לרגליים.

¹³ מערבית, בד, מגבת גדולה בה עוטפים את הגוף הערום בבית המרחץ.

¹⁴ לא ברור למה מתייחסים המספרים האלה למדות, למחיר.

¹⁵ ראה סי' 10 הערה 10, המלה מופיעה כאן בתעתיק מדוייק מערבית. נקרא גם falmolas, ראה תוניס,

פורטוגזים, תפ"ז, הערה 56.

5. que no pueden poner en las sayas ni en Camisa ni en Calzones oro ò Plata ni vestir a fuera de su Casa, y lo mesmo la nobia, y haviendo alguna fiesta en su Casa publica que no lo pueda vestir.
6. que no se pueda hazer paños lavorados, en el alxoal lavorados de Turquescos ni otros lavores que Cuesta mas de piasas quinse di asperos¹⁶ todo el Baño¹⁷.
7. que no puedan salir a fuera de sus Casas ninguna muger nimenos la nobia en su año con ninguna mas xoya que las demas mugeres solamente la nobia de su casa a Casa del nobio, que son una sola xoya en la Cabesa, sus arecadas de oreja con sus selselas¹⁸ que sustienen las arecadas, y un par de manillas en las manos y dos anillos, y Kidusin, y una xoya en el Cuello, y queriendo llevar alfinetes no pueda llevar laxoya en la Cabeca, y los alfinetes no podran costar todos mas de Piasas Ciento de asperos.
8. que no puedan hazer el Taled mas dl Valor de Piasas Venticinco con randa*¹⁹ de Seda Lavorada y Taled, y quadrados Eseto* la Bolsa dl Talet.
9. que no se puedan hazer mangas de xsmah* y Carosa* ...
10. que no se pueda hazer Coffia de oro y plata mas del Valor de piasas cinco.
11. que no Se pueda dar en el axoal mas que dos pares de Calzones lavorados de oxos*²⁰ de Seda, y los de mas de oxos de Mxatem*²¹, y no de otra cosa.
12. que no se pueda²² Vestir liensos ni quesfahli* ni ravos²³ de Coffias, ni Sayas que sean todo Verde²⁴.
13. que no Se pueda convidar en fiestas publicas, como Entrada de Nobio, y Dia

¹⁶ המטבע, הוא נקרא נאצרי בתוניס ושווה 1/52 של הריאל.

¹⁷ [Paño=]

¹⁸ מערבית סלסלה, שרשרת.

¹⁹ לפי Zingarelli פירוש מלה זו באיטלקית עתיקה כפירוש מקורה הגרמני (Rand): "margine, estremità, orlo" — לענייננו כאן "אימרא". לחלופין המילה "renda" בפורטוגזית משמעותה "תחרה".

²⁰ היום יותר מקובל הכתיב [ojos]

²¹ "משובץ" — לפי <<http://witch.drak.net/lilinah/MaghribiCostume.html>> בד משי מיוחד special silk garments made in Granada and Basta called mulabbad mukhattam ("felted", "checked" - although [just what they looked like is uncertain).

²² [Pueda=]

²³ (ספרדית rabo) (לפחות כיום אין השוני בכתיב ניכר במבטא) פירושו "זנב". ולפי זה אסור ללבוש בדים, quesfahli (כסוי עליון מעל הכובע), זנבות-שביסים (כעין "זנבות הסקופיים" הנזכרים בתקנות מנטובה משנת תע"ה והלאה) או שמלות אם יהיה אחד מהפריטים האלה כולו ירוק.

²⁴ אולי משום שזהו הצבע של נביא האסלאם ושל האסלאם.

de Beraxa ni Sabat de Talamo²⁵, ni dia de axoal²⁶, ni dia de Vestir el aposiento* del Nobio, ni dia y noche dl²⁷ Berit, a mugeres con Dulse de ninguna Suerte.

14. que los que Esposaren su hyxas de hoy adelante no pueda dar mas axoal solo de lo que aprometiere, y Convenieren en las (!) escritura de esposorio.

15. Todos los que Tuvieren ropas proveydas asta el presente Dia de esta escamà podran darlo a sus hyxos ò hyxas, y lo podran Vestir, como Tambien los que Tuvieren Cortado todo ò parte de algunas ropas proveydas ariba, y que no estuvieren acabadas de cortar y asentar si por falta de alguna sinta²⁸ ò estar en mano de los labranderos podran seguirlo y hazerlo, y darlo a sus hyxos ò hyxas, y todo lo Proveydo arriva es que no puedan Comensar a Cortar de nuevo de sù prencipio poco ò mucho Capos²⁹ que este caso haziendolos encuriran en la pena de esta Escama.

16. que por Conveniencia de nro K.K. de Portugueses, si alguna de nuestra nacion portuguesa quisiera vender algunas ropas que tienen Echo por alguna raçon Tuviere menester vender, se dà licencia à otros de nuestro K.K. de poderlo comprar y darlo a sus hyxos ò hyxas, y no Encuren en la Escamà, mas que antes de comprarlo que se emforme con toda deligencia que sea ropa de xudiò Ligornes³⁰, y no pueda debaxo, de ningun protesto comprar ni de Moros ni de xudios de la Tierra³¹, esto se entiende y Se haze por beneficiar la Nuestra nacion Portuguesa.

²⁵ [ראה לעיל עמ' 114?? ושם ורצ'לי, תקל"ה (1775), 5, הערה 6, וכן ליורנו, תט"ו-ת"ל, 49, הערה 3 (שם במיוחד) ושם, 63, הערות 12 ו-13. "שבת של talamo" יש בתקנות מארץ איטליה בעמ' 166, 105, 30, ???].

²⁶ יום מלתחת הכלה, יום תצוגת המלתחה. וראה תקנת הזרע יצחק' פ"מ דף קא, שהזכרנו בהקדמה להערות אלו, הנוגעות לתקנות צניעות, תעודה סי' 6, משנת 1726.

[הפנקס המועתק מביא שתי תקנות צניעות שתיקן ר' יצחק לומברו, אביה הרוחני של ק"ק פורטוגזים בתוניס ברשאית המאה הי"ח. תקנה אחת דנה בטקס תצוגת מלתחת הכלה והכיבוד בו, והשניה – בליווי הכלה מבית אביה לבית חתנה, מי וכמה תהינה המלוות, פ"מ כא, ב. תקנות ה"זרע יצחק" מנוסחות בשפה יהודית ערבית ובכתב מעלק, תקנות מנטובה וקארפיקטראץ כתובות עברית, תקנות ליורנו ותקנות הפנקס כתובות ספרדית או פורטוגזית באותיות לאטיניות, בתקנות קארפיקטראץ מורגשת השפעת הצרפתית, כך בולט המינוח הערבי בתקנות פנקס תוניס בכל הקשור לשמות המלבושים הבדים והתכשיטים; צרוף זה של שפה טכנית ספרדית וערבית מן המאה הי"ח היקשה על הפענוח והתרגום של כל סוגי הבדים ופריטי הבגדים. השארנו מרווח כל עת שלא הצלחנו לפענח ולתרגם את המונח ונודה לכל מי שיוכל להשלים את ההבנה וציינו כוכב ליד המלה בתעודות"]

²⁷ Del=DI

²⁸ [הכתוב הנהוג כיום – cinta. פירושו כמו fita בפורטוגזית – הסרט" או הפס". וכן תירגם אברהמי עצמו נכון בעמ' 1056 בסעיף 2.]

²⁹ [אחת מהוראות capo באיטלקית היא הפריט", ולפי ההקשר נראה שלכך הכוונה כאן.]

³⁰ התקנות כתובות ספרדית אך הן נוגעות ליהודים ליורנוים בתוניס, הן שייכות למסורת קדומה יותר, וראה כותרת של התעודה הקדומה משנת 1726, סי' 6: "העתק מהפנקס הקדום..."

³¹ תעודתנו הנה משנת 1736, הפילוג היה בשנת 1710, פסקה זו באה להבליט את הייחוד של העדה ואת האינטרסים שלה לעומת "יהודי הארץ", הם "התושבים" במונח המקובל.

17. que las mugeres no puedan llevar por la Calle los Mantos con Sostenerlos con las manos alsadas solo que deven hyr por la Calle y tener las manos Baxas para Serar el manto que no Se descubran los Pechos.

Todos los Diezysiete Capitolos de ariba declarados le dan fuerca todos los SS.res Jexedim, de este K.K. de que se afirme sin aver contradicion alguna ni que se puedan desaser cosa alguna de todo lo referido, y Siendo que hayga alguna persona que no observe lo declarado en este Papel, encurirà en Pena de Herem y no Se le podrà alevantar asta que Pague lo que le apenaren los SS.res Parnasim Sea hombre ò muger, y Siendo que Todo este K.K. estan dispuestos a observar todo lo referido lo firmamos de nuestras manos, y el Dio Baruhù le Prospere a Todo Israel, y nos Traiga nuestra Gheulà Amen.

סימן ה – 1748

Copia de Las Tecanot antiguas que hyzieron este K.K. Tunes a 10 de Nisan Año 5508 (1750)³²

Haviendo visto que algunas mugeres de este nuestro K.K.. han Uzado algunas Usanzas que parte dellas son propriamente pecado y parte atraen a pecado y deshonor nos ajuntimos nos Haxamim y Parnasim y Jexidim de este K.K. de Portugueses abajo firmados hyzimos ascamà, en presencia de la mayor parte de nuestro K.K. que se deva de mantener y hazer mantener con toda fuerça y Vigor como las ascamot que hyzieron nuestros antiguos, y es a Saber.

1. que ninguna muger puede tener ningun Cabello de su Cabeza en la frente que llaman los moriscos Cofià³³, ni menos ningun Cabello de su Cabeza que paresca fuera de la Cofià.
2. que no Pueda ninguna muger hazer ningunas pintas negras ni en la Cara ni en las manos, ni en los pies ni tinirse las sexas³⁴ que llaman los Moriscos debga³⁵.
3. que ninguna muger puede poner ninguna flor colgada sobre la cara eseto las flores que se acostumbra poner en la Cabeça.

Todo lo dicho ariba se deve obsevar y hazer observar como las escamot y tecanot y buenas costumbres echas en Israel y nuestros hyxos hasta la Venida del Nuestro Goel que Sea

³² 8 אפריל 1748, מישהו רשם בסוגרים בכתב יד את התאריך 1750 שהוא בטעות.
³³ והשווה בספרדית אצל: Sebastian de Covarrubias Orozco, Tesoro de la Lengua Castellana o Española, Madrid, 1994, p. 328: "Es cierta cobertura de la cabeza hecha de red, dentro de la cual las mujeres recogen el cabello"

³⁴ [היום נהוג הכתיב cejas; תרגומו: גבות (גביני-העיניים)].
³⁵ מערבית דבע'ה או בכתיב מעלק של תוניס דבגה, זהו מוצר ידוע של הקוסמטיקה המזרחית, צבע שחור לגבות עיניים ולריסים להבדיל מן הכחל ראה מלון בוטיה, המלון ערבית-עברית של איילון-שנער מתרגם עפ"ן את העפ"ן הערבית שממנו עושים את הדבע'ה וגם דיו וחומר לעיבוד עורות.

בעה"א³⁶

סימן ט — 1753

Copia de las Tecanot ò sean Escamot que se hyzieron, en el K.K. de Portugueses de Tunes a 14 Adar Seni 5513³⁷

Considerando los muchos daños y secanot que han sucedido en las Keylot de Israel por causa de las Vestimentas demaziadas que se hazen tanto en Mugeris como en hombres y mansevos, nos ajuntamos, Haxamim y Parnasim y Jexedim abaxo firmados, y Renovamos las Escamot antigas que deve nuestro K.K. observar, y hazer observar como lo han observado, nuestros antepasados y Son las Siguientes;

1. que ninguno puede hazer comunmente de aqui por delante mangas de Camiza lavoradas de ninguna suerte de lavor ni con oro ni con Plata ni con Seda, solo una Sebica* de Seda Entre telo y Telo entero, y el Toug de la Camiza como la Usanza y Sin oro.
2. que no se pueda hazer colcha nueva de ninguna suerte par dar en ajuar, mas quien la tiene ya la Podrà dar en ajuar.
3. que no Se haga tova³⁸ de Espexo Lavorada, ni de Brocado ni con punta de oro ni Plata al Rededor.
4. que no se haga traversero*³⁹ ni grande ni pequeño Lavorado, ni de Brocado ni con Punta de oro ni Plata.
5. que no Se haga en ajuar ningun lienzo lavorado, con oro ni Plata.
6. que no Se haga mas de tres Cuerpos de Camiza de Tela fina de Levante, y las de mas puede hazer de Tela Comun.
7. que no Se haga en ajuar Savanas ni de Cambra⁴⁰ ni de Tela d'olanda⁴¹ ni con Burafunda, ni con punta al rededor, Solo los encaxe, Entre telo y Telo Entero.
8. que no Se hagan Comunmente ninguna Lavor de oro ni Plata en las mangas de los Caftanes, Solo su Sarit.
9. que no se hagan Comunmente Tensifas⁴² de Baño ni melehf⁴³ ni Tensifas de Cabeça Lavorados ni con oro ni con Plata ni con Seda.
10. que el Talet que dà la Novia al Novio, no pueda costar mas de Piesas Venti

³⁶ בעזרת השם אמן.

³⁷ 20 במארס 1753.

³⁸ [לפי המילון הכתיב toalla. וראה עוד בסמוך.]

³⁹ Travesero=כרית לראש.

⁴⁰ כנראה העיר Cambrai בצפון צרפת, הידועה באריגיה, רקמותיה ותחריה.

⁴¹ בד, יבוא מהולנד.

⁴² כנראה מערבית משורש "נשפ" במשמעות נגב מכאן מגבות.

⁴³ גם כן מערבית מהשורש "לחפ", עטף מכאן מעין "סארי" של נשות הודו; מילון בוסיה של הערבית

y Cinco Como la Tecana Primera y que el Novio, ni ninguno de Su Parte pueda anadir ni Cumplir nada mas.

11. que la Bolsa de Talet que da la Novia al Novio y el Bonette, no sea de Brocado ni tenga ningun oro ni Plata Solo la Bolsa de Talet podra tener el Cartan y la Setta, y las Blalet⁴⁴ de oro y Seda mesclado y no mas.

12. que no manden fuera de Casa Platos de Dulzes, a ninguno bien Entendido a xudios ni la casa dl⁴⁵ Novio, ni la Casa de la Novia, ni antes de la Boda ni en medio de la Boda, ni despues de la Boda.

13. que no se pueda comprar ninguna ropa de las proibidas solo de alguno de nuestro Kaal que la tiene echa antes del presente dia y el que comprare alguna ropa de alguno de nuestro Kaal, no la puede demudar sino dejarla tal qual como la Comprò se entiende que no puede ereserle ni Enadirle nada però menguar puede.

14. que no Se haga Comunmente Calzones Lavorados, si no de Mxetem negro con Lavor de Seda, y fitas como la Usanza o sin Lavorar, y que no tenga ningun oro, ni Plata.

15. que no se haga comunmente trensado lavorato, ni Con oro ni Con Plata sino con Seda.

16. que todo el que Tuviere empesado alguna de las Sobre dichas ropas antes del presente dia puede cumplerlas, mas de hoy par delante, no puede Empesar nada.

17. que La SS.ras Mugerres no Vayan en Casa dl Abel en Sabat, si no los primeros quattro Sabatot despues de Tantar, y ningun Sabat mas, y que no Vayan a Betaxaim Solamente Cada Vispera de Rosxodes, y no mas.

Todos los 17 articolos de arriba las dan fuerça los SS.res Jehedim dl K.K. que Se mantengan sin Contradicion alguna ni que Se pueda deshazer cosa alguna y haviendo alguna persona que prevaricare lo dicho arriva o todo ò parte Encorira en Pena de Herem Barminam, y no se le podrà Levantar asta que pague la pena que le Empuzieren los SS.res Parnasim sea hombre o muger, y Siendo que todo el K.K. estan dispuestos a firmar, y guardar todo lo referido lo affirmamos de propria mano, y Dios Bendito nos Traiga nuestro Goel Amen.

במגרב מביא את המונח מלחפה, זהו "החאיכ" הידוע מעין סדין בו התעטפו הנשים, ערביות ויהודיות, בתוניס.

⁴⁴ גם כן מערבית, ריבוי של בלוטה בשני מובנים וכנראה כאן גדילים שמקשטים את נרתיק הטלית.
⁴⁵ Del=Dl

סימן י' – 1759

Copia de las Escamot que se hyzieron en Tunes, en el K.K. de Portugueses en 14 Adar 5519⁴⁶

Considerando los muchos daños y secanot que suceden y han Sucedido en las Keylot de Israel por Causa de las Vestimentas demaziadas que se hazen tanto en mugeres como en Mansebos Nos ajuntamos Nosotros HH:m y Parnasim y Jexidim de este K.K. de Portugueses abajo firmados⁴⁷, y removamos⁴⁸ Las Escamot antiguas que deverà dicho nuestro Kaal, de observar como lo han observado nros passados, y dittas Escamot Son las Siguientes.

1. que no se pueda hazer ningun lavor recamado, en ninguna cosa, ni de hylo ni de oro, ni de Plata, ni de Enjaisia⁴⁹ ni de seda, ni menos los que tienen apuntado antes de la datta dl presente dia que no le puedan Cumplir Solam.te lavor en Coffias y Chembires, y orauas, y Calzones de Emjetem como la tecana antiga, y las Camisas con el Toque de Seda de Colores.

2. que no puedan mas hazer las novias Vestimento de aposento solo quien lo tiene echo antes de la datta del presente dia, este que lo pueda entrar en ajuar a sus hyxas ò a sus hyxos, y Nietos sin hazer ni dezhazer en ellos en ningun tiempo, ni mudar en ellos fittas, o telos o cosas semejantes. Sinò dejarlo tal y qual asta que consuman con el tiempo, podran bien si remendarlos, y cozer en ellos alguna costura descozida lo proprio proivimos sobre todos nuestros hombres, que no puedan hazer en ningun tiempo ropa de aposento nueva de Damasco, ni de Razo ni de Brocado, ni de ninguna suerte de sederias del proprio Valor – Como Paños Dianteras⁵⁰, Tacrimas Paños de Puerta ni de Macasoras Heytis, Elxafes, Alfnofadas, Etc bien si lo podran hazer otra de Catlan, o de Tabi, o de Mxetem Zenzillo⁵¹, y no Doble o de otra suerte de Sederias del proprio Valor, y Ios Heytis no lo puedan hazer tampoco de Paño.

3. que ninguna novia pueda Entra⁵² en ajuar Caftan⁵³ de Damasco, ni de raso ni de ninguna suerte de seda dl proprio Valor, despues de la Datta dl presente dia

⁴⁶ 13 במארס 1759, זוהי התעודה המאוחרת היא מופיעה דווקא הראשונה בין דפי הפנקס, הסופר המעתיק רשם את כל התעודות ברצף אחד ובכתב אחיד, הוא התחיל בעמוד 52, ורשם את התעודה הקדומה מ-1726, וסיים את כל הרישום בעמוד 44 בתעודתנו זו, אנו נפגוש אותה תופעה לגבי תעודות הקדש פרנכית באיטלקית סי' 49-56 ב, עמ' 61-54.

⁴⁷ אין חתימות בהמשך לתעודה, זהו העתק של תעודה אחרת, מקורית שלא הגיעה אלינו.

⁴⁸ Renovamos=

⁴⁹ ראה להלן הערה 58 ???.

⁵⁰ בגדי יום יום לעומת בגדי השער כלומר, ליציאה בחוץ.

⁵¹ Zenzillo=sencillo=פשוט.

⁵² Entrar=להכניס, לכלול.

⁵³ מלה תורכית עברה לערבית.

sino Caftanes de Paño⁵⁴ que no Pasen el Valor de Doze Sultanis⁵⁵, y las falmolas⁵⁶ de Damasco o de Razo, o otra suerte de seda una que no Pase el Valor, de cinco Sultanis, y las demas demenor Valor.

4. que no pueda Entrar la novia mas de media Cama.

5. que no pueda Entrar la novia donas (!), Solam.te el Taled, que no pase el Valor de piasas... Vinte y Cinco, Como la Tecana antiga, y este que lo mande en la Caxa dl ajuar a Casa dl Novio, y que Ia Bolsa dl Dho⁵⁷ Talet, sea de Damasco ò de Razo, ò de otra suerte de seda de simil Valor guarnida de seda sin ninguna Plata, y que no Entre Erbas, ni Majabes de Cobre.

6. que no puedan hazer en los Liensos, ni en las Tacritas Talil⁵⁸, ni punta de Enjaisia sinò todo de seda y que no puedan Salir a la Calle con las Tacritas si no con el Chembir.

7. que no puedan Vestir las mugeres Pesquieres* de Tela fina de otra Tiera sino de Tela dl Reino sin lavor ninguno de Plata, ni Seda ni punta, y quien lo Tiene antes de hoy pueda Vestir en Su Casa.

8. que no pueda hyr ninguna muger a Entrada ni à Sibha Berahot ni Berit milà por Majdar⁵⁹, solo la Madre y las Ermanas de Parte dl novio, y de Parte de la novia, en falta de Madre y Ermanas, algunas Parientas Sercanas en falta de estas que sean forasteras, y estan que no pasen el numero de Seis, y todas sin ninguna xoya solo que el anillo de Kidusim.

9. que no Pueda hazer el novio, a la novia Solo que un Caftan de Damasco ò de Raso ò de otra suerte de Seda dl proprio Valor – y Una formola de Damasco ò de Raso, ò de otra Suerte de Seda que no pase el Valor de Cinco Sultanis, y las demas formolas de menes Valor y que no Puedan hazer ni los Novios ni las Novias Sayas de Damasco ni de Raso, ni de velo de Boloña⁶⁰ ni de Breniciek, y que las Sayas no tengan mas que un Bolo* de Punta.

10. que el manto de las Mugeres no pueda passar, el Coste de Cinco Sultanis.

11. que todas las ropas proibidas sobre el Novio y la Novia se puedan comprar unos de los otros de nuestro Kaal Bien Entendido que estan echos antes de la

⁵⁴ [בענייניו נראה לתרגם "pañó" בכל מקום לא "אמבט" (כאילו כתוב baño), אלא "בד", כמו שמציע המילון].

⁵⁵ מטבע זהב, שהוא בתוניס השם הניתן לציקיני הויניציאני, הוא נקרא גם זרמחבוב וערכו 4.5 עד 5 פיאסטרו או ריאל.

⁵⁶ נראה לנו שזוהי הפרמלה הערבית מעין אדרת בשימוש בתוניס, אצל יהודים וערבים, ראה סי' 14 הערה 6, הסופר א' ממי מתאר את הפרמלה בחיבורו על יהודי תוניס בפרק הלבוש עמ' 93.

⁵⁷ Dicho=

⁵⁸ זוהי לדעתנו התקריטה, מטפחת ראש בשפת יהודי תוניס, Talil, ללילה, לשימוש בלילה, בערבית גם כן (?).

⁵⁹ אולי מערבית חצ'ר, להיות נוכח, להופיע, בתוניס תרגמו את הצרוף התנכי אהל מועד, כבא אלמחצ'ר.
⁶⁰ בד יבוא מבולוניה שבאיטליה.

datta dl presente dia, quitando que las Novias no pueden Comprar Caftanes de Damasco ni de Raso ni de nosotros, entre nos, ni de Particolares o Sea dl Soco, y el Novio los pueda comprar de qualquiera.

12. El Novio no puede hazer Entrada que Solo Sabat a la Tarde sin ninguna meza de Pasto⁶¹. Solo a las mugeres y no pueden hyr a vesitar ala Novia solo que las Tardes, y no pueden detenerse en Casa de la novia Solo hasta L. hascia⁶², y no pueden llevarlo⁶³ y traerlo solo dos Susbenim Sin Cantares ni Estrumentos ni Pisonim por la Calle.

13. que no puedan hazer Pasto publico en Casa de la Novia dia de Sabat dl Talamo⁶⁴ solo la noche de Sibha Berahot y en Casa dl Novio dia de Sabat dl Talamo, y el dia de Pesce⁶⁵ no mas, y no puede hazer el Novio Pasto Publico el Sabat Siguiente.

14. que la Novia quando Va deifa en casa de su Padre, o Parientes en fata⁶⁶ de Padre la primera Visita solamente puede hyr con jotas⁶⁷ como nuestra Tecana antiga y no puede hyr con ella mas que una muger de Parte dl Novio, y su Servidora y no pueden Conbidar ninguna otra muger, ni de Parte di Novio ni de Parte de la Novia y no se puede hazer Jantar solo al Novio y la Novia, y a Dittas Mugerres que vienen con ella y en queriendo los vezinos de Casa y no mas.

15. que una Esposada que Vã al Baño no le puede mandar el Esposado, Jantar ni dulces al Baño, ni a su Casa, ni menos si fuera Combidada de alguna Novia que va al Baño de Boda y la Novia que vã al Baño, no puede llevar con ella solo que dos fanchulas⁶⁸, quana Muger, y Sus Servidoras, y no pueden hazer Cantares, en ditto Baño, ni respatir algenia⁶⁹ ni otra Cosa.

16. El Dia de Vestir el Aposento⁷⁰ no se puede mandar a Casa de la Novia Senia⁷¹ con Comidas ni con Dulces.

⁶¹ [בספרדית וגם בפורטוגזית פירוש pasto (לפי המילונים) "מרעה" או "מספוא". נראה שכאן הכוונה למוכן האיטלקי שלה: "סעודה" או "מאכל", כמו לעיל עמ' 154?? ו-166 (ליוורנו, תט"ו, בפורטוגזית), ועמ' 392?? (פיוה, ת"א, בספרדית).]

⁶² אולי מערבית עאשיה, ערב.

⁶³ [ראה למטה, הערה 89. אכן פה מתבקש התרגום "לקחתו (עמהם)"].

⁶⁴ ראה למעלה???, הערה 1345??.

⁶⁵ ביום ה' שלאחר החתונה היו נוהגים בתוניס לקיים את הטקס של חיתוך הדג, "קצאן אלחותה" בערבית, חזינו בטקס זה בתוניס והוא נהוג עד היום; ראה דוד כהן, הדיבור הערבי ... א', עמ' 44-45, והערה 1,

עמ' 45.

.Falta= 66

.Joyas= 67

=נערות. 68

⁶⁹ מערבית חינא, צמח, האבקה שלו משמשת לצביעה בקוסמטיקה המזרחית; ראה דוד כהן א, עמ' 41.

⁷⁰ ראה הערות 1344?? ו-1372.

⁷¹ מערבית ציניה, מגש.

17. Ninguna muger puede vestir xoyas fuera de Su Casa solo que el Anillo de quidusim.

18. EI que V`a a Bezar la mano a Su Suegra el Sabat de la Vesita no se le puede Combidar sino con dos atuendos en la mano Solamte y no con meza, lo Proprio al Tornar la Vesita el suegro al yerno lo proprio los Hatanim de Simxa Tor`a, lo Proprio quien Viste Tefelim a Su Hyxo.

19. que Ninguno de nuestro Kaal ni pequeno ni grande que Viste a la franca⁷² que no puede Vestir galones de ningun Valor ni en Vestido. ni en Soto Giuba⁷³ ni en Calzones ni menos giratieras, ni en Sombrero y quien los tiene antes de la Data dl Presente Dia que no los pueda Vestir, pero Botones, y ojales de Plata en Soto Giuba y Calzones quien los tiene antes de la data dl presente dia los puede Vestir, per`o no los puede hazer de hoy por delante.

20. que no se puede hazer de hoy por Delante Sotto Giuba ni Calzones de Brocado ni de ninguna Suerte de Seda que Tenga oro.

21. que ninguno de Nuestro Kaal hombre o Muger pueda Contradir ni Prevaricar ninguna de los articolos ariba nombrado debajo de Pretexto de alguna astusia o Taxbula o xorma si no que toda Se Entienda al Pie de la Lettra Y siga Literalmente.

22. Todos los articolos de ariba les dan fuer`ca los SS.res. Jexedim dl KK que Se mantengan sin Contradicion alguna ni que se pueda deshazer cosa alguna en ningun tiempo, y haviendo alguna Persona que Prevaricare algo de lo Dicho ariba Todo o en Parte encorira en pena de herem y no le Podra levantar ditta Pena, asta que Se Sottometa a los Ss.res. Dayanim y Parnasim, y pague lo quele apenaren Sea hombre `o Muger,

y Siendo que Todo el K.K. estan dispuestos a afirmar, y Guardar Todo lo referido lo afirmamos de Propria mano y El Dio Bendito nos Mande Nuestro Goel, y Prospere a Todo Israel Amen.

[תרגום]

סימן ו' – 1726

העתק התקנות וההסכמות שהועתקו מהפנקס העתיק של ק"ק פורטוגזים שלנו, תוניס 9 בתשרי 5487

בהתחשב בנזקים ובסכנות הרבים שנגרמו בקהילות ישראל בשל המלבושים שיש בהם הפרוזה (מותרות) שנעשו הן ע"י נשים והן ע"י בחורים אנו ק"ק, פרנסים ויחידים של ק"ק פורטוגזים זו החתומים מטה, התאספנו וחידשנו את ההסכמות הקדומות שקהלנו חייב לשמור ולדאוג לשמירונן כפי שמרו אותן אבותינו והסכמות אלו הרי הן להלן.

⁷² לבוש כמו אירופאי.

⁷³ מערבית, גלימה רחבה, בלי שרוולים עם פתחים רחבים בצד שמשחילים מהראש, לבוש נפוץ בתוניס אצל יהודים וערבים. [הערה שלנו]: אם באיטלקית זה הלבוש שמתחת (sotto) לגלימה (giubba).

1. אין לשחק משחקי (מזל ?) מהתחלה...⁷⁴
2. איש לא יוכל לפתוח מכתב שאיננו שלו אלא ברשות והוראת בעליו.
3. לא יוכלו איש, אישה, כלה ונער בן שלוש עשרה ש(ה) ומעלה לשאת כנתורים מכסף או פסי זהב על הגלימה או השכמיה.
4. אין להציג בציבור בגדים ממלתחת הנדוניה ואין לתת במלתחה האמורה אלא חולצה אחת עם זהב שלא תעלה יותר מעשרים וחמש פיסאס.
5. לא תוכלנה הנשים לצאת מביתן בלבוש חולצה שיש בה זהב או כסף מלבד הכלה בשנה הראשונה לנישואיה, כמו כן אין לצאת במכנסיים עם זהב לא כל שכן⁷⁵,⁷⁶ הכלה.
6. לא תוכלנה לצאת עם ...⁷⁷ מזהב ומטפחות עם זהב וכלה⁷⁸ עם ...⁷⁹ העולה עד שששבע פיסאס ולא יורנר.
7. אין ללבוש מחוץ לבית דבר עם תכשיטיס, רק בראש תכשיט אחד וזוג עגילים עם השרשרות המחזיקות את העגילים ותכשיט אחד על החזה, וזוג צמידים ושתי טבעות וטבעת הקידושין מלבד הכלה אשר יכולה לצאת במה שתמצא בשנה הראשונה לנישואיה.
8. אין ללבוש מחוץ לבית כל בגד מבד מושזר פרט לכלה, ואין ללבוש בגדים מנוקדים⁸⁰ בזהב או כסף, ואין לנעול נעלי בית או סנדלים רקומים מלבד הכלה בשנה הראשונה (לנישואיה).
9. איש לא יביא לביתו תזמורת מנגנים לא בחגים ולא מחוץ לחגים.
10. לא תלכנה הנשים לרקוד בחוץ, בבית המאורים (ערבים).
11. איש לא יוכל להשתמש בעורמה או בכוח הזרוע נגד הק"ק או הפרנסים או נגד כל יהודי אם בכדי לא לשלם מס הג'זיה ואם לכל דבר אחר ומי שיעשה כך אפילו שאדוני הק"ק הנז' או הפרנסים יעשו לבטול עונש החרם, לא בשל כך, ישתחרר, זה שישתמש בעורמה או בכוח הזרוע מעונש החרם הנז' עד שייכנע למשפט האדונים הנז' ויקבל את העונש שהאדונים הנז' הטילו עליו.

⁷⁴ [תרגום יותר מילולי: "... את המשחק של 'פרימיארה אן אמביטה'". לפי מילון Zingarelli האיטלקי Primièra היה "antico gioco a carte, italiano, d'azzardo" (=משחק קלפים עתיק, איטלקי, של מזל).]

⁷⁵ אברהמי תירגם ni menos 'לא כל שכן', כאילו כתוב tanto menos. יותר נראה שהכוונה 'אפילו לא'. השוה פורטוגזית nem menos לעיל בתקנות ליורנו, תט"ו (1655), 38, שתירגם טואף neppure, וכן שם, 43, שתירגם טואף neanche – שניהם נרדפים ל-nemmeno (=אפילו לא). לפי מילון האינטרנט <http://www.diccionarios.com/> menos אחד הפירושים של menos הוא escepto, ולפי זה יהיה כאן פירוש ni menos "ולא מוצאת מן הכלל". וכן הוא במילון - Diksyonaryo Judeo Espanyol - Perahya, Klara et al., Tü rkçe / Sözlü k Tü rkçe - Judeo Espanyol, Istanbul, 1997, pp. 156 & 269, hariçma בתורכית.

⁷⁶ [nimenos לא מצאתי במילון הספרדי, אבל מצד הענין אין טעם בתרגום הלא כל שכן הכלה: באיטלקית nemmeno תרגומו האפילו לא, ואמנם זה מה שמחבקש כאן על פי ההקשר (אכן לפי המילון היה צריך לכתוב בספרדית ni siquiera).]

⁷⁷ אולי: מעוטר באימרא (cenefa).

⁷⁸ אפילו הכלה.

⁷⁹ אלא בכסוי עליון מעל הכובע.

⁸⁰ תרגום נכון יותר: "שלא יוכלו ללבוש חוץ לבתיהם שום בד מושזר בזהב, לבד מהכלה [שרשאית ללבוש] תחרי זהב punta פירושו תחרה, וכמו שתירגם טואף בתקנות ליורנו, תט"ו-ת"ל (1670-1655), תל"ז (1677), תמ"ח (1687), תפ"ט-ת"צ (1729), תקט"ז (1756), בתקנה מנובמבר 1670, :7, trina – puntas, ולא כסף, ולא נעלי בית וכו'".

12. לא יוכל החתן להכנס לבית הכלה אלא ימים (אחדים) לפני הברכה.
 13. אין לתת במלתחה דבר מה [על חנינם] אלא הכל יהיה ספור ובנוכחות אחת או שתי נשים בוררות ופרנס מאלה שיהיו באותה העת (בתפקיד).
 14. לא תוכל הכלה לשלוח לחתן כל סוג של מתנה עד לכניסתו פרט לחתן שיוכל לעשות זאת מרצונו החופשי מבלי שיוכל לקבל בתמורה מתנה אחרת.
 15. איש לא יונל להביא לביתו איש באבלו או מת בר מינן.
 16. אין לשלוח צלחות (תבשילים?) במתנה בליל הכלולות ולא בשבת שלאחר הכלולות.
 17. אין לתת לחתן אלא מתנה אחת אם בכניסה ואם בזמן הברכה.
 18. איש לא יתן לבת ⁸¹... העולה בערכו יותר מעשר פיסאס מלבד זה שהשלים את כולו עד היום הזה.
 19. אין לחדש או לקנות קפטן מקטיפה, לא חדש ולא ישן.
- כל התשעה עשר סעיפים הנד' נתנו להם תוקף כל האדונים היחידים של ק"ק זו אשר אשרו אותם ללא כל התנגדות ואין לגרוע דבר מכל האמור ואם יהיה מישהו שלא יקיים את האמור בתעודה זו הוא יהיה צפוי לעונש החרם ולא יבוטל עד שישלם מה שיטילו האדונים הפרנסים על הגבר או האשה ומאחר וכל הק"ק מוכנים לשמור על כל האמור הננו חותמים במו ידינו וה' ברוך הוא יצליח את דרכו של ישראל ויביא את גאולתנו אמן.

תרגום סימן ז — 1736

העתק ההסכמות שנעשו בק"ק פורטוגזים בתוניס ב20 תשרי 5497 בהתחשב בנזקים ובסכנות הרבים שנגרמים ונגרמו בקהילות ישראל בשל המלבושים שיש הפרזה בהם (מותרות) שעשו לעצמם הן נשים והן בחורים אנו חכמים ופרנסים ויחידים של ק"ק זו פורטוגזים החתומים מטה התכנסנו וחידשנו את ההסכמות הקדומות שחייב קהלנו הנד' לשמור כפי ששמרו אבותינו וחידשנו הסכמות אחרות לטובת הק"ק שלנו ולמנוע שערוריות.

1. אין לעשות כל סוג של חולצה עם (חגורה⁸²) בגוף או עם כל סוג של עיבודים ורקמה ממשי הן בגוף החולצה ולא בכתפיים רק ב... [לולאות(?)⁸³] ורק בגוף החולצה התפור ועם... מלמעלה למטה ואין לעשות את גוף החולצה באריג משי אלא מאריגים לבנים בלי כל עיבוד רק מצד החזה עם ו[הצווארון⁸⁴] שלון מעובד [כאשר הפסים שלון] בלי סוג של קישוטי זהב או כסף.
2. לא תוכל אף אשה או עלמה ללכת לבית המרחץ או לחמאם ולא לביתם של מאורים (ערבים) עם תכשיטים או עכסים רק עם טבעת הקידושין, אין גם ללכת לבית מרחץ עם מגבות מקושטות בפסים, והכלות תלכנה רק עם מגבת מכותנה או מחוט מבלי לעשות בו כל סוג של עיבוד או לתפור בו דבר מה (לקישוט). ואין ללכת לבית מרחץ עם חולצה מ... [של פסים] מ-20 או מ-18.
3. אין לעשות כתפות ואין לקשט בזהב וכסף את כתפות האפורים.

⁸¹ su hyxa = בתו.

⁸² [ככה תירגם כאן אברהמי. אבל ראה למעלה, הערה 28. ובעמ ?? תירגם בסעיף 2 מלה זו כהוגן].

⁸³ [שמא צריך לקרוא כאן Jazos. ואולי הכוונה לאיבקות].

⁸⁴ מערבית טוק. אותה מלה נכתבה להלן בתקנות משנת תקי"ג (1753), Toug :1.

4. אין לקחת⁸⁵... יותר משלוש פיסאס זהב או כסף וב... רק שתי פיסאס זהב או כסף.
5. אין לשים בשמלות, בחולצות ובמכנסיים זהב או כסף ואין ללבוש אותם מחוץ לבית וכך לגבי הכלה ואם יש חג בביתה בפני ציבור, לא תוכל ללבושם.
6. אין לעשות בדים מעובדים, במלתחת הכלה בסגנון תורכי או עיבודים מסוג אחר העולים על חמשה עשר אשפר כל האריג.
7. אף אשה לא תוכל לצאת מחוץ לביתה וכן הכלה בשנת נישואיה, אלא בלי אף תכשיט יותר מיתר הנשים, הכלה בלבד תוכל לצאת מביתה לבית החתן עם תכשיט אחד בראש, עגיליה עם השרשראות המחזיקות את העגילים וזוג צמידים בידיים ושתי טבעות וטבעת הקידושין ותכשיט בצואר וברצותה לענוד את סכות הראש לא תוכל להוריד את התכשיט של הראש, והסכות לא תעלינה כולן יותר ממאה אשפר.
8. אין לעשות טלית שתעלה יותר מעשרים וחמש פיסאס עם ... [אימרא] של משי מעובד והטלית י... [מלבד] נרתיק הטלית.
9. אין לעשות שרוולים מ... ו...
10. אין לעשות שביס מזהב או כסף שיעלה יותר מחמשה פיסאס.
11. אין לכלול במלתחה יותר משני זוגות מכנסיים עם עיבודים של... [עיניים] ממשי והיתר מ... [עיניים] של... [כד משובץ] ולא מדבר אחר.
12. אין ללבוש בדים⁸⁶ ולא... [כסוי עליון מעל הכובע] ולא... [זנבות] של שביסים ולא שמלות שיהיו הכל בצבע ירוק.
13. אין לכבד בחגים צבוריים כגון כניסת החתן, יום הברכה, שבת חתן, יום המלתחה של הכלה, יום הלבשת הכסא⁸⁷ של החתן, יום וליל הברית, נשים עם ממתקים מכל סוג.
14. כל מי שמשיא את בתו מהיום ולהבא לא יוכל לתת בנדוניה אלא את שהבטיח והסכימו בכתב הנישואין ולא יותר.
15. כל מי שברשותו בגדים שהכין עד היום הזה של הסכמה זו יוכל לתת אותם לבניו או בנותיו ויוכלו ללבוש אותם. כמו כן כל מי שגזר בגדים אחדים במלואם או בחלקם מאלה שהוזכרו לעיל ולא הספיק להשלים את גזירתם והכנתם ללבישה אם מהעדר... ואם משום שהם עדיין בידי הפועלים הוא יוכל להמשיך לעשותם ולתתם לבניו או לבנותיו ומכל האמור לעיל אין להתחיל ולגזור אם כמעט אם בהרבה... [פריטים] ובמקרה ואיש יעשה כך יהיה צפוי לעונש בהסכמה זו.
16. לתועלת הק"ק פורטוגיזיס שלנו, אם מי מאומתנו הפורטוגיזית ירצה למכור בגדים אחדים שהוא מחזיק ומאיזו סיבה הוא צריך למכור אותם, תנתן רשות לאחרים מק"ק שלנו לקנות אותם ולתת אותם לבניו ובנותיו ולא תחול עליו ההסכמה אך לפני שיקנה אותם עליו להוודע בכל החריצות שאלה בגדים של יהודים ליורניזים ולא יוכל בתואנה כלשהי לקנות ממאורים (ערבים) ולא מיהודי הארץ (ה"תושבים") כי כמובן יש⁸⁸ להיטיב עם האומה הפורטוגיזית שלנו.

⁸⁵ יותר נכון: ללבוש.

⁸⁶ לפי המילון lienzo = [בד-]פשתן].

⁸⁷ [אברהמי תירגם כאן aposiento — "כסא". ועינו הטעתו; ספרדית asiento פירושו כסא. לפי מילון pons הספרדי פירוש: aposento "קישון" או "מקום לינה". קישוט הקישון מופיע גם בתקנות מאוחרות יותר: השוה לקמן בתקנות משנת תקי"ט (1759), 2, ובהערה שם, ועוד שם, 16, וגם שם בהערה.]

⁸⁸ [במקום "כי כמובן יש" אפשר לתרגם מלה במלה: "זה מכוון ונעשה כד"י].

17. לא תוכלנה הנשים לפשוט⁸⁹ ברחוב את מעילן ולהחזיק אותו בידיים מורמות אלא כשהן צריכות לצאת לרחוב עליהן להחזיק את הידיים מטה על מנת לסגור את המעיל שלא יתגלה החזה.

כל שבעה עשר הסעיפים הנ"ל נתנו להם תוקף כל האדונים היחידים של ק"ק זו והם אושרו ללא כל הנתגדות ואין להחסיר דבר מה מכל האמור והיה אם מישהו לא יקיים את האמור בתעודה זו יהיה צפוי לעונש החרם ולא ניתן לבטלו עד שיש(ו)לם מה שיטילו עליהם אם גבר או אשה האדונים הפרנסים ומאחר וכל הק"ק זו מוכנים לשמור כל האמור חתמנו במו ידינו וה' ברוך הוא יביא הצלחה לכל ישראל ויביא לנו את גאולתנו אמן.

סימן ח — 1748

תעתק התקנות העתיקות שתיקנו בק"ק זו

בתוניס ב-10 בניסן שנת 5508

בראותנו שנשים אחדות מק"ק שלנו זו נהגו מנהגים אחדים אשר בחלקם הינם ממש חטא ובחלקם מביאים לחטא ולקלון, אנו חכמים ופרנסים ויחידים של ק"ק זו פורטוגיזים החתומים מטה נאספנו והסכמנו בנוכחות רוב אנשי ק"ק שלנו שיש לקיים ולעשות לקיום בכל תוקף וחזק, לדוגמת ההסכמות שעשו אבותינו, את ההסכמה הבאה.

1. לא תוכל אף אשה להחזיק קווצת שער ראשה על המצח שהמוריסקים קוראים קופיה⁹⁰ ולא קווצת שער שתבלוט מחוץ לשביס.
2. לא תוכל אף אשה לצבוע בשחור⁹¹ לא את הפנים לא את הידיים ולא את הרגליים ולא לעשות⁹² את הגבו(ה) [ת] במה שהמוריסקים קורים דבגה.
3. לא תוכל אף אשה לתקוע פרח על פניה מלבד אותם הפרחים שרגילה לשים על הראש. את כל האמור לעיל יש לקיים ולדאוג לקיומו כמו ההסכמות והתקנות והמנהגים הטובים הנהוגים בישראל ובין בנינו עד לביאת גואלנו בעזרת ה' אמן.

סימן ט — 1753

העתק התקנות וההסכמות שנעשו בק"ק פורטוגיזים

של תוניס ב-14 אדר שני 5513

בהתחשב בנזקים ובסכנות הרבים שנתרחשו בקהילות ישראל בגלל המלבושים שיש בהם הפרזה (מותרות) אשר נעשו הן עבור נשים והן עבור גברים וצעירים, אנו חכמים ופרנסים ויחידים החתומים מטה נאספנו ויחדשנו את ההסכמות הקדומות שהק"ק שלנו צריכה לשמור ולדאוג לשמירתן כפי ששמרו אותן אבותינו והרי הן להלן.

1. איש לא יוכל באופן כללי מעכשיו ולהבא לעשות בחולצה שרוולים עם עיבודים מכל סוג

⁸⁹ למעלה בסעיף 7 תירגם אברהמי כהוגן "לענוד". וכן תירגם טואף בתקנות פיזה (24, Cap., למעלה עמ'??) portare, כאן צ"ל "ללבוש". (תרגום "לפשוט" — guitar).

⁹⁰ בספרדית אין זו מטפחת כמו הכפייה המוכרת לנו, אלא כובע-נשים], כמו cuffia באיטלקית.

⁹¹ יותר נכון: אסור שיהיו לשום אשה שום כתמים שחורים לא בפנים ולא על הידיים ולא ברגליים

⁹² לצבוע לה.

- שהוא, לא זהב, לא כסף ולא משי, רק... [אחד]⁹³ ממשי בין אריג לאריג שלם וה...[צווארון]⁹⁴ של החולצה כמקובל וכלי זהב.
2. אין לעשות שמירה חדשה מכל סוג שהוא על מנת לתת אותה בנדוניה אך מי שברשותו כבר שמירה יוכל לתת אותה בנדוניה⁹⁵.
3. אין לעשות מגבת⁹⁶...⁹⁷ עם עיבודים לא מבד משוור ולא עם נקודות זהב או כסף מסביב.
4. אין לעשות...⁹⁸ לא גדול ולא קטן עם קישוטים לא של בד משוור לא נקודות זהב או כסף.
5. אין לכלול במלתחה (אף שמלה) [שום בדפשתן]³⁰ עם קישוטי זהב או כסף.
6. אין להחזיק יותר משלושה סוגי⁹⁹ חולצות מאריג עדין מן המזרח ויתר החולצות אפשר לעשות מבד רגיל.
7. אין לכלול בנדוניה סדינים לא מבד קאמבריי ולא מאריג הולנדי [100] ולא עם נקודות¹⁰¹ מסביב, רק תחרים¹⁰² בין אריג לאריג שלם.
8. אין לעשות בדרך כלל כל עבודי זהב או כסף בשרוולי הקפטנים רק על...¹⁰³
9. אין לעשות בדרך כלל מגבות רחצה, או כסות או מגבות ראש עם עיבודי זהב, כסף או משי.
10. הטלית שנותנת הכלה לחתן לא תוכל לעלות יותר מעשרים וחמש פיסאס בהתאם לתקנה הראשונה והחתן ואף לא איש בשמו לא יוכל להוסיף או להשלים עוד יותר.
11. נרתיק הטלית שהכלה נותנת לחתן והכפה לא יהיו מבד משוור ולא יהיה בהם זהב או כסף רק נרתיק הטלית יוכל להיות בו [ה... וה...¹⁰³] [ה]וגדילים מזהב ומשי מעורב ולא יותר.

⁹³ jSe me Xincares levas una Sebicac (Quando eu era mais novo, utilizava esta expressão no caso de alguém me tocar (xincar), levava uma estalada) (<http://www.terravista.pt/nazare/4263/Nazare/expressoes.htm>). sebica = estalada. 'פפץ, פרץ, פיצוץ' - כאן: פיסת בד שונה מבד הבגד הכללי.

⁹⁴ מערבית טוק, כמו toco למעלה בתקנות משנת תצ"ז (1736), 1.

⁹⁵ Axoal = ajuar = נדוניה.

⁹⁶ לפי המילון הכתיב toalla. וראה עוד בסמוך.

⁹⁷ espejo מתרגם המילון "מראָה", ואין מובן מה ענין ראי למגבת. אבל יש במילון toalla-esponja והיא "מגבת-ניגוב".

⁹⁸ באמת puntas אינן נקודות, אלא תחרא. ראה לעיל הערה 80.

⁹⁹ * = Travesero = כרית לראש.

¹⁰⁰ [סוג "cuerpo" כתרגום "נמצא רק אצל אברהמי ורק בסעיף הזה; בעמ' 1056 תרגם גם הוא כמה פעמים "גוף", כמו המילון].

¹⁰¹ פה חסר תרגום תיבות ni con Burafunda. פורטוגזית barafunda, ספרדית barahunda פירושו בלגן או המולה; פה הכוונה כנראה לצורת קישוט שגם היא אסורה כמו בד הולנדי וכמו אימרת תחרא.

¹⁰² באמת puntas אינן נקודות, אלא תחרא. ראה לעיל הערה 80.

¹⁰³ BORDADO ESPAÑOL: Historia y tradición (<http://victorian.fortunecity.com/museum/483/index.html#Inicio>) TIPOS DE ENCAJE DE BOLILLOS (<http://victorian.fortunecity.com/museum/483/encaje2/encaje2a.htm>) מסביר את תורת התחרים: Los encajes tramados se subdividen a efectos metodológicos en puntas, torchón y encajes de fondos decorados. של אריגה - מתחלקות שוב לצרכים מתודולוגיים ל-puntas, torchón, (ו-encajes de fondos), ומתוך הללו: "ערב" (ה-puntas están formadas por trenzas que van desarrollando el dibujo geométrico). Las puntas están formadas por trenzas que van desarrollando el dibujo geométrico Se distinguen las : וגם הן שוב נחלקים לשני סוגים: Se distinguen las : puntas españolas — a bolillos — de las venecianas — a la aguja — en que terminan en un penacho

12. אין לשלוח מחוץ לבית מגשי ממתקים, לאף אחד, כמובן מהיהודים, לא מבית החתן, לא מבית הכלה לא לפני, לא בזמן ולא אחרי החתונה.
13. אין לקנות מהבגדים האסורים אלא מאחד מקהלנו, ואותו בגד אס נמצא ברשות מלפני היום הנוכחי ומי שקונה בגד מאחד מקהלנו לא יוכל לשנות בו אלא עליו להשאירו כפי שקנה אותו וכמובן לא יוכל להוסיף בו ולשפר אותו, להחסיר יוכל.
14. אין להחזיק בדרך כלל מכנסיים אם לא מ... [בד משובץ]¹⁰⁴ שחור עם קישוטי משי ו...[פסים]¹⁰⁵ כמקובל [או בלי עיבוד] ושלא יהיה בהם לא זהב ולא כסף.
15. אין להחזיק בדרך כלל מלאכת קליעה מעובדת לא בזהב ולא בכסף אלא רק במשי.
16. כל מי שהחל בעשיית אחד המלבושים הנ"ל לפני היום הנוכחי יכול להשלים אותו, [אבל] מהיום ולהבא אין להתחיל דבר.
17. לא תלכנה הנשים לבית אבל בשבת אלא רק בארבע השבתות הראשונות מהקבורה ואף שבת נוספת, ולא תלכנה לבית החיים אלא כל ערב ראש חודש בלבד.
- כל 17 הסעיפים הנ"ל האדונים היחידים של הק"ק נתנו להם תוקף על מנת שיקוימו ללא התנגדות כל שהיא ואין לבטל בהם דבר מה ואם יקרה ומישהו יפר את האמור לעיל במלואו או בחלקו הוא ישא עונש החרם בר מינן ולא ינתן לבטל אותו עד שישלם את הקנס שיטילו עליו האדונים הפרנסים יהיה זה גבר או אשה ומאחר וכל הק"ק נכונים לאשר בחתימתם ולשמור את כל האמור הננו מאשרים אותו כמו ידינו וה' ברוך הוא יביא לנו את גואלנו אמן.

סימן י – 1759

העתק ההסנמות שנעשו בתוניס בק"ק פורטוגזים ב-14 אדר 5519 בהתחשב בנוקים ובסכנות הרבים שקורה וקרו בקהילות ישראל בשל המלבושים שיש בהם הפרזה (מותרות) שנעשו הן עבור נשים והן עבור צעירים, אנו החכמים והפרנסים והיחידים של ק"ק פורטוגזים זו, החתומים מטה, נאספנו וחיידשנו את ההסכמות הקדומות שצריך קהלנו הנו' לשמור כפי ששמרו אותן אבותינו, ההסכמות האמורות הריהן להלן.

1. אין לעשות עבודות רקמה בשום חפץ, לא רקמת חוט ולא מזהב לא מכסף לא מ...[תחרא(?)]¹⁰⁶ לא ממשי, פרט לבגדים הרקומים שנמצאו ברשותם לפני תאריך היום

trifoliado o cuadrifoliado (מבחינים בין הפונטס הספרדיות הנעשות באשורה ובין הוונציאניות הנעשות במסרגה המסתיימות בצורת נוצה בת שלוש או ארבע אונות).
¹⁰⁴seta פירושו "פטריה", כמו הגדילים גם אותה מותר לעשות מזהב ומשי שזורים, וכן את ה-cartan. לא הצלחתי לאמת את ההשערה שה"פטריה" משמשת ככפתור ושנאחז בה ה-cartan כדי להחזיק את כיס הטלית

סגור
[[[יש שיבוש בהערות -- כנראה אחד חסר לפני זה]]]]

- ¹⁰⁴יאה למעלה בתקנות משנת תצ"ז (1736), 11, הערה 21.
- ¹⁰⁵יאה למעלה בתקנות משנת תצ"ז (1736), 1, הערה 83.
- ¹⁰⁶להלן סעיף 6 הערה 2264 [??].
- ¹⁰⁷למעלה בתקנות משנת תפ"ז (1726), 5, בתקנות משנת תצ"ז (1736), 5, 11 ובתקנות משנת תקי"ג (1753), 14 תירגם כהוגן 'מכנסיים', וכן להלן בסעיף 19 ובסעיף 20.

- הנוכחי, לא יוכלו להשלים עיבודי רקמה אלא בשביסים ו... ו... ובתחתונים¹⁰⁷ מ...בד משובך¹⁰⁸] בהתאם לתקנה העתיקה, ובחולצות בחוטי¹⁰⁹ משי צמגונים.
2. איש¹¹⁰ לא יעשה בגדי בית¹¹¹ חדשים אלא אם נמצאו¹¹² כבר לפני תאריך היום הנוכחי, בגדים אלה יוכלו להכלל במלתחה של בנותיו או בניו או נכדיו ואין להוסיף או לגרוע בהם בשום עת ואין לשנות בהם...[פסים], [אן] בדים או דברים דומים; יש להשאירם כפי שהם עד שיתבלו עם הזמן; יוכלו לתקנם היטב¹¹³, [ו]לתפור בהם תפרים אחדים שנפרמו ... אצל כל איש¹¹⁴, אין לעשות בשום עת בגד לבית חדש מבד דמשק ולא מבד אטלס ולא מבד מושור ולא מבדי משי מכל סוג בערך דומה, כמו [בדים] ...⁶⁴, ... [בדים של שער⁶⁴] ולא ... , ... , ... , [וכו'];
- אמנם] אפשר לעשותן אחר מ... או מ... או מ... , ולא כפול או מסוג אחר של דברימשי מאותו ערך, וה... לא יוכלו לעשותו אפילו לא מבד. [בד כזה אף לא לאמבט .
3. לא תוכל אף כלה לכלול במלתחה קפטן מבד דמשק ולא מבד אטלס ולא ממשי מכל סוג באותו ערך החל מתאריך היום הנוכחי פרט לקפטן (לאמבט)[מבד]⁶⁸ שלא יעלה [ערכו] על שנים עשר סולטנים ואפודים מבד דמשק או [מ]בד אטלס או סוג אחר [של] [מ]משי [שערכו] אינו עולה על חמשה סולטנים או בעד פחות מזה.
4. לא תוכל הכלה לכלול (בנדוניתה) יותר מחצי מטה.
5. לא תוכל הכלה להעניק מתנות פרט לטלית שלא תעלה [ערכה] על עשרים וחמשה פיסאס, כפי התקנה העתיקה, ואותה [ש]תשלה בארגו המכיל את [ה]מלתחה(ת) [לבית] [החתן] ו[ש]הנרתיק של אותה טלית, יהיה מבד דמשק או [מ]אטלס או ממשי מסוגים אחרים) בעל (אותו) ערך דומה מקושט במשי בלי כל כסף (ובלי הוספת קישוט...)[ושלא תכניס עשבים] ולא... מנחושת.
6. אין לעשות לא באריגים ולא במטפחות ראש ... [ולא] נקודות¹¹⁵ של ... אלא [אם] יהיה הכל ממשי, [ו]אין לצאת לרחוב במטפחת הראש (ו)[א]לא ב... .

¹⁰⁸ראה למעלה בתקנות משנת תצ"ז (1736), 11, הערה 21.

¹⁰⁹צ"ל 'החולצות עם הצווארון'. כבר פגשנו את ה-toque הזה בכתיבים toco (תצ"ז (1736), 1) ו-toug (תקי"ג (1753).

¹¹⁰בעינינו נראה לתרגם "las novias" – "הכלות". איננו תואר ל-Vestimento de aposento. ¹¹¹בגדי בית" הוא תרגום אברהמי ל-Vestimento de aposento. תירגם אברהמי "ropa de aposento" תירגם אברהמי "בגד לבית". לעיל, בתקנות משנת תצ"ז (1736) 13, תירגם אברהמי עצמו "dia de Vestir el aposiento del" "יום הלבשת הכסא של החתן" – ראה שם, הערה 87??, וראה גם להלן, הערה 2285???. ¹¹²vestimento לא מצאתי במילון הספרדי כלל; vestimenta מתורגם שם "לבוש". במילון PONS האיטלקי העכשווי אין vestiment בסיומת כלשהי. Zingarelli מכיר כהוראה הראשונה של vestimento modo e atto: vestimento del vestire o del vestirsi – "אופן או מעשה של הלהלביש או של הלהתלבש".

¹¹¹ראה למעלה בתקנות משנת תצ"ז (1736).

¹¹²ראה למעלה בתחילת התקנות משנת תצ"ז (1736).

¹¹³בעינינו נראה לתרגם "quien lo tiene echo" – "מי שיש לו 'אותו' [= Vestimento de aposento] עשוי".

¹¹⁴בעינינו נראה לתרגם "podran bien si remendarlos" – "יוכלו אמנם לתקנם".

¹¹⁵בעינינו נראה לתרגם "lo propio proibimos sobre todos nuestros hombres" – "אותו דבר עצמו אנהנו אוסרים על כל הגברים שלנו".

7. לא תוכלנה הנשים ללבוש... מבד עדין מארץ אחרת אלא מבד מתוצרת הממלכה בלי כל עבודי כסף, משי או נקודות¹¹⁶, ומי שמחזיק מלבוש כזה מקודם יוכל ללבוש אותו בבית.
8. לא תוכל אף אישה ללכת ולהכנס¹¹⁷ לשבע ברכות או לברית מילה לשם נוכחות, האמא בלבד (או [ו]האחיות מצד החתן (או [ו]מצד הכלה ובהעדר אם ואחיות, קרובות משפחה אחדות ... ובהעדרן תהיינה נשים מחוץ לחוג המשפחה אך לא יותר משש נפשות וכולן ללא כל תכשיטים פרט לטבעת הקידושין בלבד.
9. לא יוכלו החתן והכלה לעשות אלא קפטן אחד מבד דמשק או אטלס או משי מסוג אחר בעל אותו ערך, ואפוד אחד מבד דמשק או אטלס או מסוג אחר של משי שלא יעלה על [ערך] חמשה סולטאנים ויתר האפודים בערך פחות, [וש]החתנים והכלות לא יוכלו לעשות שמלות מאריג דמשק או אטלס, ולא מאריג מבולוניה או ברינצ'יק והשמלות לא תהיינה בהם יותר מ... [אחד] של תק'⁷⁷.
10. המעיל של הנשים לא יוכל לעלות יותר מהמשה סולטאנים.
11. כל המלבושים האסורים על החתן והכלה יוכלו לקנות אותם (אלא) [אחד] מ[ה]אחרים מביין קהלנו, כמובן המדובר במלבושים שהיו קיימים לפני תאריך היום הנוכחי, מלבד זאת לא תוכלנה הכלות לקנות קפטנים מאריג דמשק או אטלס שלא משלנו, ושלא מבינינו לא מיחידים ולא מהשוק והחתן יוכל לקנות ממי שלא יהיה.
12. החתן לא יוכל להכנס (אצל הכלה) אלא בשבת מאוחר [אחרי הצהריים] ובלי כל שולחן כיבודים, והנשים לא תוכלנה ללכת לבקר את הכלה אלא מאוחר [אחרי הצהריים] ולא תוכלנה לשהות בבית הכלה אלא עד הערב, לא יוכלו לקחתו ולהביאו (את החתן) אלא שני שושבינים בלי ליווי זמרים, כלים ופזמונים ברחוב.
13. אין לערוך כיבוד לציבור בבית הכלה ביום שבת הכלולות, אלא בליל שבע הברכות בלבד בביתו של החתן, ביום שבת הכלולות וביום הדג ולא יותר ולא יוכל החתן לערוך כיבוד לציבור בשבת שלאחר מכן.
14. כשהכלה הולכת להתארח בבית אביה או אצל קרוביה בהעדר אבא, לביקור הראשון בלבד תוכל ללכת בתכשיטים בהתאם לתקנתנו העתיקה ולא תוכל ללכת עמה יותר מאשה אחת מצד החתן והמשרתת שלה ואין להזמין אף אשה אחרת לא מצד החתן ולא מצד הכלה ואין להכין ארוחה אלא לתת ולכלה בלבד ולאותן הנשים המלוות אותה וכן ניתן להזמין את שכני הבית ולא יותר.
15. ארוסה ההולכת לבית המרחץ לא תוכל לשלוח לארוס שלה אוכל או ממתקים לבית המרחץ או לביתו אף אם⁷ הוזמנה על ידי איזו כלה ההולכת למקווה טהרה והכלה ההולכת

¹⁶ אברהמי לא ידע פשר לביטוי punta de Enjaisia; מדובר במין מסויים של תחרא, ראה הערה 41. במילון pons הגרמני-ספרדי מצאתי בעמ' 285 כתרגום Spitze (= תחרא) — encaxe וגם encaxe puntilla תירגם גם אברהמי "תחרים" (בתקנות משנת תקי"ג (1753), סעיף 7).
ראה הערה 4.

¹⁷ אנחנו מפקפקים בתרגום "hyr ... a Entrada" — "ללכת ולהיכנס". בעינינו נראה ש-Entrada היא סוג ראשון מסוגי האירועים המנויים כאן שהסעיף הזה בא להגביל את ההליכה אליהם, כגון entrada de nobio כמו לעיל עמ' 1056 (סעיף 12, וראה שם סעיף 14 וסעיף 17) ועמ' 1056 (סעיף 13) ולקמן עמ' 1056. כנראה "כניסה" זו היא מה שמכונה בתקנות פס (בעמ' 755) הסעודה ראשונה שעושים לכבוד הארוס בבית הארוסה הנקראת דיכל"א מפי ההמון".

- לבית המרחץ לא תוכל לקחת אתה אלא שתי ילדות, אשה אחת והמשרתות שלה ולא תוכלנה לקחת אתן זמרות ל[לעשות שירות ב]אותו בית מרחץ ולא או כל דבר אחר.
16. ביום בו מלבישים את הכלה⁹⁰ בבגדי הכלולות אין לשלוח לביתה מגש מטעמים או ממתקים.
17. לא תוכל אף אישה להתקשט בתכשיטים מחוץ לביתה, רק את טבעת הקידושין תוכל לענוד.
18. מי שהולך לנשק את יד חמותו בשבת הביקור לא יוכל להזמין אלא עם שני ... ביד בלבד ולא עם ...[שולחן] וכך כשהחותן מחזיר ביקור לחתן ורק לגבי חתני שמחת תורת וכמו כן לגבי מי שמניח תפילין לבנו.
19. איש מקהלנו, לא קטן ולא גדול, הלבוש לבוש אירופי לא יוכל לקשט בסרטים בעלי כל ערך שהוא לא את הבגד לא שולי הגלימה לא את המכנסיים ואפילו לא⁸ את הבריות ולא את הכובע ומי שברשותו לפני תאריך היום הנוכחי בגד מקושט בסרטים לא יוכל ללבוש אותם, אולם כפתורים ולולאות מכסף ושולי הגלימה ובמכנסיים שהוחזקו לפני תאריך היום הזה אפשר ללבוש אותם, אך אין לעשות בגדים כאלה מהיום ולהבא.
20. אין לעשות מהיום ולהבא שולי הגלימה ומכנסיים מברד מושזר מכל סוג שהוא של משי שיש בהם זהב.
21. איש מקהלנו, גבר או אשה לא יוכל לסתור או להפר אף סעיף מהסעיפים המובאים לעיל בשום תירוץ שבעורמה, תחבולה או חורמה¹¹⁸, אלא יש כמובן לקבל את הכל כלשונו פשוטו כמשמעו.
22. כל הסעיפים הנזכרים העניקו להם תוקף האדונים היחידים של ק"ק על מנת שיכובדו ללא התנגדות כל שהיא ואין לבטל דבר באף עת, ואם יקרה ומישהו יפר דבר מה מן האמור כולו או מקצתו, זה האיש ישא את עונש החרם. ולא יוכל לבטל את העונש הזה אלא בידי הדיינים והפרנסים ולאחר שישלם מה שישיתו על הגבר או האשה.
- ומאחר וכל הק"ק נכונים לאשר ולשמור את כל האמור הננו מאשרים במו ידינו וה' ברוך הוא ישלח לנו את גואלנו ורווחה לכל ישראל, אמן.

¹⁸ [לדעתנו אין הכתיב xorma באותיות לעז אלא נסיון לרמוז על אות ע שבתחילת "ערמה".]

צנעא, בערך ש"ס (1600) – תקפ"ח (1828)

קרח, ע': סערת תימן (מהדור' ג' מאת מאיר קרח), ירושלים תשנ"ג, עמ' קכח-קלג

התנהגות הקרואים בעת הסעודה במסכות האנשים

מביאים תחילה שני סלים. באחד פולים קלויים או אפונים ובסל השני אגוזים או שאר מיני פירות, ועומד אחד או שנים מהמשרתים, הנק' שמשים, ומחלק לכל אחד מהקרואים, קטן או גדול, מלא חפניו קליות וחמש אגוזים במנין. וכשמשלים לחלק, החתן או הרב. מתחיל לברך בפה"ע על האגוזים ובפה"א על הקליות, ואז ניתנה רשות לכל אחד מן המסובים לברך ולאכול. והרב מזהיר לענות אמן אחר כל ברכה. ואח"כ עומד שמש אחד ובידו קיתון יין שרף וכוסות קטנים. כל אחד מכיל רובע רביעית או פחות. ונותן ליד כל אחד ומברך. ושותהו ומחזירו ריקן ליד השמש. והשמש ממלאו ונותנו לאיש שבצדו עד שמשלים לכל הקרואים, וחוזר ושונה עד ארבעה או חמשה הקפים. ואם החדר גדול והמסובים מרובים, עומדים שנים או שלשה שמשים, וכל אחד מחלק לקבוצה שלפניו וחוזר ומקיף, ובמשך זמן זה המשוררים מנגנים בפיוטים והרקדנים מרקדים, ומאריכים כשיעור שעה. ואז מצוה הרב להפסיק אכילת הפירות ושתית היין שרף, ומחזירים הנשאר מהקליות והפירות לכלי בעל הבית, והמחלקים יין שרף מוציאים הקיתונות והנשאר מיין שרף, ובעה"ב מצניען. השמשים מכבדים את המצעות מהקליפים ומביאים כלי הנטילה בידי ילדים. והחתן נוטל ידיו תחלה ואחריו הרב ושאר הקרואים על סדר ישיבתם, ובעוד שהקרואים נוטלים ידיהם, השמשים מסדרים ככרי הפת על שלחנות של עץ גדולות ועגולות, ומשימים מלח דק כפנות השלחן. ואחר שמשלימים הקרואים ליטול ידיהם מכניסים השלחנות ונקבצים חבורות על כל שלחן, ואז עומד החתן ומברך ברכת "המוציא" אחר נטילת רשות, ומחלק פרוסה קטנה מהככר שבירך עליו לפני החבורה אשר בשלחנו, ושאר חבורות פושטים ידיהם ומטבלים בציעה ראשונה במלח, ותיכף מביאים השמשים קערות קטנות שיש בהן "חלבה", וקערה גדולה בשר ומרק, והמסובים מטבלים הפת במרק ו"תלבה" ואוכלים. ובסוף הסעודה, הגדול שבכל החבורה, מחלק ונותן לפני כל אחד מחתיכות הבשר אשר בתוך הקערה.

בתוך הסעודה אין משתמשים בכף ולא במזלג ולא בסכין, כי אם בידיהם פורסים ככרות הלחם ומנתקים חתיכות הבשר ומושיטים לפיהם. ואם לפנייהם תבשילים רבים, כגון: דייסא וכיוצא, מושכים באצבעותיהם מתוך הקערה ומכניסים אותם לחוך מיהם.

בסיום הסעודה אומר הרב דרוש מענין פרשת השבוע, וקורים לו "טעם". ועם סיום ה"טעם", אומרים המזמורים "מזמור לדוד ה' רועי" וכו', "למנצח בנגינות אלהים יחננו" וכו'. ואם היתה הסעודה בשבעת ימי המשתה, אומרים המשוררים מזמור חתנים בנועם שיר, זולתי בסעודות שבת. והשמשים מוציאים הקערות והשלחנות ומכבדים החדר מפתיית

הלחם, ובאים ילדים בכלי הנטילה ויוצקים מים לנטילה אחרונה, מתחילים מן החתן ואחריו הרב, ושאר המסובים אחריהם בזה אחר זה על הסדר. ואחד שנוטל אחרון שבהם, מוציאים כלי הנטילה, והשמשים מסדרים שלחן אחד, מאותם השלחנות שהוציאו, מכוסה במפה, ומניחים אותו לפני המברך בהמ"ז, וממלאים כוס יין, ונותנו בעל הבית ליד הרב המברך בהמ"ז, הרב מקבלו בשתי ידיו ומברך אחר נטילת רשות, וכל המסובים מאזינים ועונים אמן אחר כל ברכה. ואחר שישלים הרב בהמ"ז וברכת האורח, כפי נוסח ה"תכלאל", מברך בפה"ג, וטועם הרב והחתן מן הכוס, אחר שהריק ממנו לכוס קטן, ומשגרו ביד ילד לכלה, ואו מסלקים השלחן מלפני המברך, ומביאים בשמים ומברכים עליהם. בעל הבית מולף מי ורד על בגדי הקרואים ועל פניהם לכבוד החתן, והקרואים מברכים לחתן ולבעה"ב וחותרים בשלום ויוצאים.

התנהגות הנשים במסכותיהן בעת סעודתן

הנשים, הקרואות לסעודה בבתי החתונה, נקבצות לחדר מיוחד להן לבדן, ואחר שישלימו האנשים הקרואים את סעודתם ויצאו מבית החתונה, נכנסות אל החדר שהיו בו האנשים. מביאים להם קליות ואגוזים ע"י נשים ואח"כ מכניסים להן שלחנות סדורות פת ובשר וכו' כמו סדר קביעות סעודות האנשים, זולתי היין שאין מביאין להן כלל. מנהגים קבועים יש להן בסדר הקישוטים ומיני התכשיטין, וזמנים ידועים שבהם מנגנות בתף ובצלצל, עם עניני סגלות אשר הן אצלן כדבר שיש בו חובה לא יוסר ולא יהסר. אנשים שדעתם קלה לעומת דעתן מקפידים על שגגותיהן. מתקנאים ומתגרים במנהגותיהן.

הוצאות כבוד על המחותרים

כל הסעודות האלה, הוצאותיהן מראש ועד סוף משל החתן או אבי הכלה, אין הקרואים עוזרים אותם בכלום. ואם בעלי החתונה עניים, מביאים הקרואים בכל סעודה קמח חטים נקי, שיעור סעודה, ומה שצריך לו, כבא ועצים להסקה, ומלח לעיסה, ומעט "חלבה" טחונה; ונגד דמי הבשר והקליות ויין שרף ושכר אפייה ובישול וכו'. נותנים הקרואים סך כסף, כל אחד כפי מה שישער לעצמו. ואין בעלי הסעודה מדקדקים עליו, ולא עוד אלא שאין תובעים מי שלא נתן, ולכך יוצאים מן החתונה שקועים בחובות, וביותר אם נטרפה בהמה¹, שהעני מוכר כליו ומשלם הובוחיו, ואם אין לו לשלם סובל כמה מיני יסורין וחרפות. כל אלו ההכנות וההוצאות המרובות והסעודות הקבועות, הם בנישואי בחור ובתולה. אולם בנישואי גרושות ואלמנות, אם החתן אלמן, אין סורח ולא הפסד יציאות, ורק בליל כניסה לחופה מסדרין ברכת נישואין וקדושי כסף ושבע ברכות, ועושים סעודה בבית ההתן באותה לילה. מזמינים לה קרובי החתן והכלה. באין תף ומחול ולא רקודים ולא קשוטין. ואין לאחר סעודה זו כלום. בני הכפרים יש להם מנהגים מחולפים בשמחת הנישואין, מהם נזכרו בספר "מסעות חבשוש".

תקנון קדום שהיה במדינת צנעא בענין הסעודות

¹ שמפסיד כל הבשר. שאין הגוים אוכלים משחיטת ישראל וצריך לקנות אחרת מיד.

צנעא, בערך ש"ס

משרידי תקנות הרבנים הראשונים שהיו במדינת צנעא, נמצא "תיקון", בכתב-יד ישן, תמונתו תורה שנכתב לפני ארבע מאות שנה, בערך; ולהיותו שייך לסעודות הקבוציות, חתונה ומילה וזולתן, העתקתיו כלשונו ללמוד ממנו מוסר ויראת ה', זהו נוסחו. מחסנו בה' א-להי ישראל

אגבר ראי איגמאעה ישראל אלסאכנין פי צנעא חפצ'הם אלה תעאלי ואבאקהם וד'לך באן לא בקא אחד יגלס פי בית אלולימה בעד ברכת המזון הל כאן בית אלולימה ערס או כ'תאן או ג'יר ד'לך, פלא בקי לאחד גלסה בעד ברכת המזון, וד'לך למן ביחצל הפסד וצער גדול על בעל הבית ומעשים רעים שאין ראוי לזכרן, ואלאן כל מן תערא וזאר גלס בעד ברכת המזון פאנה מלתזם בכ'מסה ד'הב לאלקודש ואלחד אלשרעי² ולא לה התרה אלא בתסלים אלכ'מסה אלד'הב. ואמא אלמסתכ'דמין פלהם אן יאכלו מדת מא אהל אלמחצ'ר יג'סלו אידיהם בעד אלסעודה ויברכו ברכת המזון ויכ'רגו בעד אלנאס ושלמא לרבנן ולכל ישראל. ולא לאהר אן יכ'דס פי אלולימה אלא מן עאזמה בעל הבית מן וסט אלמחצ'ר למן אן בה נאס יגלסו פי אלחגרה ויכ'דמו בג'יר רצ'א בעל הבית ואמא אלשושבינים אלאח'נין הרי הם כבעל הבית, ושלום. דוד כן אברהם הכהן יש"ל, שלום בן שלמה יש"ל, דוד בן אברהם, יוסף בן סעדיא, חטר בן יוסף³, ישועה בן עמר, יוסף בן אברהם הכהן, סעדיא בן יוסף הכהן, יוסף בן סעדיא.

תרגום

הסכימה דעת קהלת ישראל הגרים בצנעא ישמרם ה' יתעלה וימיה אותם. שלא ישאר שום אדם לשבת בבית המשתה אחר ברכה המזון, בין שהיה בית משתה חתונה או מילה או זולת זה, שאין רשות לשום אדם להשאר אהר ברכת המזון. וזה לפי שנגרם הפסד וצער גדול לבעל הבית ומעשים רעים שאין ראוי לזכרן. ומעתה כל העובר ומוסיף לשבת אחרי ברכת המזון הרי הוא חייב חמשה זהובים לקופת הקודש וגם העונש החוקי, ואין לו התרה אלא בתשלום חמשת זהובים. אבל האנשים רשאים לאכול במשך הזמן שהמסובים נוטלים את ידיהם אחר הסעודה ויברכו ברכת המזון ויצאו אחרי המסובים, ושלמא לרבנן ולכל ישראל. ואין רשות לשום אדם לשמש בבית המשתה אלא למי שהזמינו בעל הבית מתוך המסכה, לפי שיש בני אדם היושבים בחצר ומשרתים שלא ברצון בעל תבית. אבל שני השושבינים הרי הם כבעל הבית. ושלום.

ה"מושב" של השד"ר מטבריה

² כלומר נדוי.

³ ההוא שם מנצור בערבי. וכתב מהרי"ץ בשו"ת שלו סי' ק"ו שנהגו קצת לכנות שמותיהם הערבים בשמות עבריים. את שם חסן — יפת. מעוצ'ה — מעודד. ושם עואץ' — עורד. ושם מנצור — חטר. ושם יחיא — זכריה. ושכל זה הבל וכזב. והאמת אתו, שאין בכל אלו השמות הערבים התקרבות אל העתקתם זאת העברית. ואם נאמר שלא נתכוונו להעתקה, אלא חפשו דמיון, הנה שם מנצור ושם יחיא, רחוקה ומפולגת העתקתם מן הדמיון. וא"כ צדקו דברי הרב, באמרו שאין טעם ולא ריח לכנויים אלה.

בבית דינו של הראב"ד יוסף קארה ז"ל נעשה תיקון הקלות בסעודות הנישואין. בהתעוררות השדר"ר מעיה"ק טבריה, ונכתבה תעודה הנק' "מושב" בס' הזכרונות, זהו נוסחה. "בהיות אמו"ץ שהופיע אל מח"ק אור מופלא כשליחות מצוה, מחו"ר עיה"ק טבריה תל"ע, כה"ר יוסף אשכנזי יצ"ו, וראה שערוריה במנהג הנישואין, שנוהגים בה ק"ק אלסאכנין פי קאע ביר אלעזב, שמוציא החתן או הכלה כמה הוצאות בחנם, שלא במקום מצוה. ראשונה שבכלם, אל"סמרה" אלד"י ביבדעו (מסבת הלילה אשר מתחילים) מוצאי שבת שלפני ההתונה, ומנדדים שינה מעיניהם כל הלילה בשירות ורקודים עד עלות השחר, וסופה שחוק וקלות ראש.

ועוד שניה לה, ליל ה' שלפני הקדושין, שעושים "סמרה" (מסבת לילה) כל הלילה, וקורים אותה "סמרת אלחנה" (מסכת ליל ה' צביעה ב"חנא") ונמשכת עד עלות השמש. ואח"כ מתפללים אצל החתן, ורובם שתויים יין ומיעוטם מתנמנמים בשעת ק"ש, שהיא דאורייתא, ופעמים נרדמים כל זמן ק"ש ותפלה, ומבטלים העיקר בטפל, ומחמת אל "סמרה", נמשך זימוז סעודה של רשות קודם לה בתחלת הלילה, וביום ה' ג"כ. ואין כאן שום מצוה אלא הפסד שלא במקום מצוה.

ועוד בה שלישיה, מה שמזמינים הנשים בליל ד', וקורין לה סמרת אלנסא (מסבת לילה לנשים) ונטפל לה זימון הנשים ביום ד' מחצות היום עד צ"ה, ומנגנות כל הלילה וגם ביום, בשירי עגבים כמנהגות הגוים, ומזה נמשך הפסד לחתן וגם לכלה, שצריכות הנשים לעשות כן בבית הכלה ליל ד' ויום ד'.

ועוד מוסיפים גם בבית הכלה להזמין החתן ביום ג' שבוע שמתחילין בו הנישואין, וזה גם כן סעודה של רשות בלי שום מצוה,

ומחמת רבוי ההוצאות מתבישים העניינים שאין ידם משגת לכל זה, ומעכבים נשואיהם ומענגים עצמם עד אחר עשרים שנה, ובודאי שאינם יכולים לשמור עצמם מהוצאת ש"ז לבטלה ומהרהורי עבירה, שמעככים הגאלה ומונעים השפע הקדוש. ובאמצעות העון הזה הגשם נעצר והשערים מתיקרים ובני אדם צועקים על הרוב ואינם נענים וכו'.

ומחמת שראה החכם הזה מנהג זה, דנפיק מינה כמה חורבות וגורם אריכות הגלות והרמת קרן השעיר הצפיר מלך הצפון, גמר בלבו לבטל זה המנהג, וקיבץ כל גדולי העיר הזו השומעים לדברי חז"ל ומבינים טעם הדבר, עד שכולם הודו לדבריו והסכימו לדעתו לבטל כל מה שאין בו מצוה ולא שמחה, אלא אדרבה צער לבעה"ב וטרחא שלא לצורך, ועל הרוב נמשן מזה תוגה, שיצטרך החתן או הכלה לקנות כל צרכי היציאה בהקפה, ובתוך ימי החופה ואחריה מקיפים אותם נושים הרבה, זה רודה וזה מרדה בכמה חרופין, עד שהוא קץ בחייו ויצא שכרו בהפסדו. אשר על כן בחרו הטוב במעוטו, וקבלו עליהם כל גדולי העיר וחכמיה בנדר ושבועה, ע"ד כה"ר יוסף כ"ץ, השליח הנזכר, וע"ד תקיפי חכמי הארץ הקדושה לבטל אלו המנהגים ולחקן מכאן ולהבא.

וד"לך באן סמרת מ"ש ולילת אלכ'מיס תבטל ולא ידעי אלחתן אלא יום אלכ'מיס ללחלאקה ואלקדוש וסעודת מצוה פקט. ודעית שבת החתונה עלי האלהא כפי המנהג. וכד"לך יום אלרבווע חק אלנסא וסמרת אלנסא תבטל. ולא תכון דעית אלנסא אלא ללקית אלחריוה וליום אלאחד אלד"י פיה קדרה לד"לך, בשרט אן יבטל עסב אלזוביב או גיריה פי אללקיה או יום אלאחד, לא יצ'הר עסב באלו הזמנים מכ"רג עסב אלחתן וכלתו.

צנעא, בערך ש"ס

וכד'לך בית הכלה לא ידעו אלנסא אלא אלכ'מיס חסב אלעאדה, ולא יצ'הר פיה אלעסב כלל. וצי'פה' אלחתן פי בית הכלה סעודת ארוסין פקט, ואמא צ'יפה' אלתי'לות' פהי ממנועה לרגאל וכ"ש נסא. ואלג'ליה יום שבת ממנועה לא יכונו ישבכו אלחריוה פי יום שבת כלל מפני הפריצות אלד'י בתחצל בסבב ד'לך.

ופי שבעת ימי המשתה אד'א אראדו יסירו יגתמעו ענד אלחתן רעיו ומיודעיו לשם שמחת חתן וכלה אלד'י לא יגלס וחדה מצוה היא בידם.

ואד'א אראד יצ'יף פי שבעת ימי המשתה פלא מאנע לה אד'א פיה קדרה, בשרט שלא יעשה סעודות גדולות אלא אד'א הוא אלי חד עשרה בכל יום לא זיאדה, ואפילו עשיר וידו משגת שלא לבייש את מי שאין לו וכל זה מיקרי מצוה ובכלל שמחת חתן וכלה הוא. ואמא ג'יר ד'לך לא יזכר ולא ישמע 'מהיום והלאה

עד עמוד כהן לאורים ותמים ואז תהיה השמחה בבית א להינו שיבנה בב"א.⁴ כל זה קיבלו עליהם כל גדולי העיר אלחאצ'רין (הנוכחים), בנדר, ע"ד השליח הנז' וע"ד חכמי א"י. ומי שיפרוץ גדר לעשות ביד רמה לעבור הגבול על אחת מכל אלה, הן הסכמנו כלנו וגזרנו שלא להזדמן ולילך אצלו בשום סעודה או "סמרה", כל ימי החופה, ומי שהולך להזדמן אצלו נקרא עובר על התקנה ועל השבועה.

ואלד'י ביסיר בג'יר דאעי לילת אלקדוש או ג'ירהא ראוי לגעור בהם ולביישם, הואיל ובזו אח עצמם. הד'א מא אגברו עליה אלעקאל אלחאצ'רין ונצ'רו פיה אלצאיב, לקיים המצוה כתקנה,

היום יום ב' ד' אייר בקל"ט (תקפ"ח) בסדר: "והייתם לי קדשים כי קדוש אני ה', ואבדיל אתכם" וכו'.

אערצ'נא הד'א אלמושב בכל בתי כנסיות, אחנא וחכם יוסף כ"צ, והסכימו עליו כלם, והתנו אן מן אראד יסמר בעד אלקדוש ויתחנא⁵, הרשות בידו פי ד'לך פקט אבל השאר שריר וקיים.

החותמים מהר"י קארה וה"ר יחיא בן שלמה אביץ', וה"ר דוד בכ"ר אברהם צאלח.

תרגום

והוא שמסיבות ליל מוצאי שבת וליל חמישי יבטלו ולא יזמין החתן אלא ליום חמישי בלבד לתגלחה ולאיריסין וסעודת מצוה בלבד. והזמנת החתונה תשאר כפי המנהג. וכן יום רביעי של הנשים ומסיבת הלילה של הנשים יבטלו. ולא תהיה הזמנת הנשים אלא לקבלת פני הכלה וליום ראשון למי שיש בידו יכולת לכך, בתנאי שיבטל חלוק הצמוקים וזולתם בשעת הקבלה וביום ראשון. ולא יהיה שום חלוק באלו הזמנים, חוץ ממה שמחלק החתן וכלתו.

⁴ ממה שראינו מנהגי סעודות החתונה וזמן קביעותן, הולך כפי המנהג הראשון, יורה שמנהג ותיקון זה לא ארכו לו הימים.

⁵ רגילים היו לצבוע ידיהם ורגליהם בצבע אלחנא, אפילו גדולים נשואים, כי יש בטבעו למשוך לחות העצבים.

וכן בית הכלה לא יזמינו נשים אלא ביום חמישי כנהוג, ולא ייראה שם חלוק ממתקים כלל. והזמנת החתן לבית הכלה יהיה בסעודת אירוסין בלבד. אבל הזמנת יום שלישי אסורה לאנשים וכ"24 לנשים. וחג יגות הבקור אצל הכלה אסורות, ולא ילבישו את הכלה בתכשיטין המיוחדים ביום השבת כלל מפני הפריצות הנגרמת על ידי כך. ובשבעת ימי המשתה אם רצו ללכת להתקבץ אצל החתן רעיו ומיודעיו לשם שמחת חתן וכלה כדי שלא ישב לבדו מצוה היא בידם. ואם רצה להזמין אורחים בשבעת ימי המשתה אין עליו מניעה בכך אם יש לו יכולת, בתנאי שלא יעשה סעודות גדולות אלא עד כדי עשרה בכל יום לא יותר. ואפילו עשיר וידו משגת שלא לבייש את מי שאין לו, וכל זה מקרי מצוה ובכלל שמחת חתן וכלה הוא. אבל חוץ מזה לא יזכר ולא ישמע מהיום והלאה וכו' ...

ואלה ההולכים בלי הזמנה בליל האירושין או זולתו ראוי לגעור בהם ולביישם. הואיל ובזו את עצמם. זהו מה שהסכימו עליו ראשי הקהל הנוכחים וראו שהוא הנכון לקיים המצוה כתקנה ...

הקראנו את המושב הזה בכל בתי כנסיות אנחנו וחכם יוסף כ"צ והסכימו עליו כולם, והתנו שמי שירצה לעשות מסבת לילה אחר האירוסין ויצבע ידיו בחנא הרשות בידו בזה בלבד אבל השאר שריר וקיים.

צנעא, תקפ"ח (1828)

רצהבי, י': 'שדרי"ם ומנהגי תימן', ידע עם ג (תשט"ו), עמ' 34-36.

א. בהיות אמת וצדק שהופיע אל מחנה קדשנו אור מופלא שליחא דרבנן בשליחות מצוה מחכמי עיר הקדש טבריא תכון לעד כה"ר יוסף הכהן אשכנזי יצ"ו וראה שערוריה במנהג הנישואין, שנוהגים פה ק"ק אלסאכנין פי קאע ביר אלעזב¹ שמוציא החתן או הכלה כמה הוצאות כחנם שלא במקום מצוה. ראשונה שבכולם אלסמרה אלד'י ביבדען² מוצאי שבת שלפני החתונה, ומגדדים שינה מעיניהם כל הלילה בשירות וריקודים עד עלות השחר, וסופה שחוק וקלות ראש. ועוד שנייה לה ליל ה' שלפני הקידושין, שעושים סמרה כל הלילה, וקורין אותה סמרה' אלחנא³, ונמשכת עד עלות השמש. ואח"כ מתפללים אצל החתן, ורובם שתויי יין, ומיעוטם מתנמנמים בשעת ק"ש שהיא דאורייתא, ופעמים נרדמים כל זמן ק"ש ותפלה ומבטלים העיקר בטפל. ומחמת אלסמרה נמשך זימון סעודה של רשות קודם לה בתחלת הלילה, וביום ה' ג"כ. ואין כאן שום מצוה אלא הפסד שלא במקום מצוה. ועוד בה שלישייה מה שמזמינים הנשים בליל ד' וקורין לה סמרה' אלנסא⁴ ונטפל לה זימון הנשים ביום ד' מחצות היום עד צ"ה ומנגנות כל הלילה וגם ביום בשירי עגבים כמנהגות הגוים, ומזה נמשך הפסד לחתן וגם לכלה, שצריכים לעשות כן הנשים בבית הכלה ליל ד' ויום ד'. ועוד מוסיפין גם בבית הכלה להזמין החתן ביום ג' שבוע שמתחילין בו הנישואין וזהו ג"כ סעודה של רשות בלי שום מצוה. ומחמת ריבוי ההוצאה מתביישים העניים, שאין ידם משגת לכל זה, ומעכבים נישואיהם, ומעגנים עצמם עד אחר כ' שנה. ובודאי שאינם יכולים לשמור עצמם מהוצאת ש"ז לבטלה ומהרהורי עבירה, שמעכבים הגאולה ומונעים השפע הקדוש. ובאמצעות העון הזה הגשם נעצר, והשערים מתייקרין, ובני אדם צועקים על הרוב ואינם נענים. ולפעמים מזדמנים אנשים ונשים בבית החתן והכלה בזמן אחד, ומחמת שהנשים מקושטות א"א לאנשים שלא יסתכלו בהם לפי שעה⁵. ומי שאין יראת אלקים לנגד עיניו אינו זו מכאן עד שממלא תאותו מהרהורי עבירה בפרט אם הוא רווק.

ב. ומחמת שראה החכם הזה מנהג זה דנפיק מניה כמה חורבות⁶, וגם ידע בידיעת השכל, שעוון זה גורם אריכות הגלות והרמת קרן השעיר הצפיר מלך הצפון⁷, גמר בלבו לבטל זה

¹ קהל קדוש השוכנים בקאע ביר אלעזב (שכונת היהודים בצנעא).

² מסיבת הלילה שמתחילים בה וכו'.

³ מסיבת ה"חנא", והוא הכופר שבו צובעים ידי החתן לנוי.

⁴ מסיבת לילה של הנשים.

⁵ במובן רגע קט, מבט חטוף.

⁶ תקלות.

⁷ שלטון התורכים. כפירוש ראב"ע לדניאל יא מא: זה מלך צפון שהוא מלך קוסטנטינא.

המנהג, וקיבץ כל גדולי העיר הזו השומעים לדברי חז"ל ומבינים טעם הדבר עד שכולם הודו לדבריו, והסכימו לדעתו לבטל כל מה שאין בו מצוה ולא שמחה אלא אדרבה צער לבעל הבית וטרחא שלא לצורך. ועל הרוב נמשך מזה תוגה שיצטרך החתן או הכלה לקנות כל צרכי היציאה⁸ בהקפה ובתוך ימי החופה ואחריה מקיפים אותם נושים הרבה וזה רודה וזה מרדה בכמה חירופין עד שהוא קץ בחייו ויצא שכרו בהפסדו. אשר על כן בחרו הטוב במיעוטו וקיבלו עליהם כל גדולי העיר וחכמיה בנדר ושבועה של דעת כה"ר יוסף כ"ץ השליח הנזכר ועל דעת תקיפי חכמי הארץ הקדושה לבטל אלו המנהגים ולתקן מכאן ולהבא. ודאלך באן סמרה' מוצאי שבת ולילה אלכ'מיס תבטל.

ולא ידעי אלחתן אלא יום אלכ'מיס לאלחלאקה ואלקידוש וסעודת מצוה פקט. ודעיית שבת החתונה עלא חאלהא כפי המנהג.

וכדאלך יום אלרבווע חק אלנסא וסמרה' אלנסא תבטל ולא תכוון דעיית אלנסא אלא ללקיית אלחראה ולולימה' אלאחד אלד'י פיה קדרה לד'אלך. בשרט אן יבטל אלעסב⁹ אלזביב או ג'ירה פי אללקייה ויום אלאחד.

לא יט'הר עסב באלו הזמנים מ'כרג עסב אלחתן וכלתו¹⁰. וכד'אלך בית הכלה לא ידעו אלנסא אלא לעשא אלכ'מיס חסב אלעאדה ולא יט'הר פיה אלעסב כלל.

וציפה' אלחתן פי בית הכלה סעודת אירוסין פקט. ואמא ציפה' אלת'לות' פהי ממנועה לרגאל וכש' נסא. ואלג'לייה¹¹ יום שבת ממנועה, לא יכוננו ישכבו אלחרייה פי יום שבת כלל מפני הפריצות אלד'י בתחצל בסבב דאלך,

ופי ז' ימי המשתה אד'א אראדו יסירו יגתמעו ענד אלחתן ריעיו ומיודעיו לשם מצות שמחת חתן וכלה אלד'י לא יגלס וחדה מצוה היא בידם.

ואד'א אראד אלחתן יצ'ייף פי ז' ימי המשתה פלא מאנע לה אד'א פיה קדרה בשרט שלא יעשה סעודות גדולות אלא אד'א הו אלא חד עשרה בכל יום לא זיאדה ואפי' עשיר וידו משגת, שלא לבייש את מי שאין לו.

וכל זה מיקרי מצוה ובכלל שמחת חתן וכלה הוא. ואמא ג'יר ד'אלך

לא יזכר ולא ישמע עוד מהיום הזה והלאה עד עמוד כהן לאורים ותומים ואז תהיה השמחה שלימה בכית אלהינו שיבנה בב"א. כל זה קיבלו עליהם גדולי העיר אלחאצ'רין¹² ע"ד השליח הנז' וע"ד חכמי א"י, ומי שיפרוץ גדר לעשות ביד רמה לעבור הגבול על אחת מכל אלה הן הסכמנו כולנו וגזרנו שלא להזדמן ולילך אצלו בשום סעודה או סמרה¹³ כל ימי החופה. ומי שילך להזדמן אצלו נקרא עובר על התקנה ועל השבועה.

ואלד'י ביסיר ב'גיר דאעי לילה' אלקידוש או גורהא ראוי לגעור בהם ולביישם הואיל וכיזו את עצמם.

הד'א מא אגברו עליה אלעקאל אלחאצ'רין ונט'רו פיה אלצאיב

⁸ ר"ל ההוצאה.

⁹ תערוכת של צמוקים, סוכריות, גרעינים ואפונה שמחלקים למוזמנות.

¹⁰ הכוונה ל"עסב", שעורכים לחתן ולכלה בחדר הייחוד ואח"כ מחלקים אותם למרעי החתן ולתינוקות.

¹¹ סעודה מטעם בית החתן. בתקופה האחרונה נקבע מועדה ליום א'.

¹² הנוכחים.

¹³ מסיבה.

לקיים המצוה כתקנה. היום יום ב' ז' אייר בקל"ט¹⁴ [תקפ"ח¹⁵] בס' והייתם לי קדושים כי קדוש אני ה' ואבדיל אתכם וכו'.

אערצ'נא הדי'א אלמושב עלא אלקהל בכל בתי כנסיות אחנא וחכם יוסף¹⁶ כ"ץ הנז"ל והסכימו עליו כל הקהל לקיים כל מה שנזכר והתנו אן מר אראד יסמר בעד אלקידוש ויתחנא הרשות בידו פי ד'אלך פקט¹⁷. אבל השאר שריר וקים.

הצ"י¹⁸ יוסף בן שלום אלקארה יצ"ו | הצ' יצחאק בן ישועה הלוי | הצ' דוד בן מ"ו אברהם צאלח יצ"ו.

אערצ'נא הדי'א אלמושב אלמרקום באטן עלא כניסה' כה"ר שלום כ"ץ אלעראקי והסכימו עליו.

איצ'א אערצ'נאה עלא כניסה' כה"ר אברהם אלשיך אללוי נר"ו והסכימו עליו

איצ'א אערצ'נאה עלא כניסה' בית אלסיאני והסכימו עליו.

איצ'א אערצ'נאה עלא כניסה' בית אלכסאר והסכימו עליו.

איצ'א אערצ'נאה עלה כניסה' בית אלשרעבי והסכימו עליו.

איצ'א אערצ'נאה עלא כניסה' גזפאו והסכימו עליו.

איצ'א אערצ'נאה עלא כניסה' בית אל-עזירי והסכימו עליו.

איצ'א אערצ'נאה עלא כניסה' בית חבארה והסכימו עליו.

איצ'א אערצ'נאה עלא כניסה' בית סעאדי והסכימו עליו.

איצ'א אערצ'נאה עלא כניסה' בית אל-טירי והסכימו עליו.

איצ'א אערצ'נאה עלא כניסה' בית אלריעאני והסכימו עליו.

איצ'א אערצ'נאה עלא כניסה' בית אלכחלאני והסכימו עליו.

כל הנזכר בפנים מקובל ויציב בהסכמתנו יחד. הצעיר אברהם בן מ"ו יוסף יצחק יצ"ו.

תרגום

וזה שמסיבת מוצאי-שבת וליל חמישי תבטל.

ולא יזמין החתן אלא יום חמישי לתספורת וקידוש וסעודת מצוה בלבד,

וההזמנה לשבת החתונה במקומה כפי המנהג.

וכן יום הרביעי המיוחד לנשים ומסיבת הנשים יבטלו. ולא יוזמנו הנשים אלא לקבלת הכלה ולמשתה יום הראשון למי שידו משגת בתנאי שיבטל "עסב" הצמוקים וזולתו בקבלת הכלה וביום הראשון.

לא ייראה "עסב" פרט ל"עסב" החתן וכלתו וכן בית הכלה לא יקראו לנשים אלא לסעודת יום חמישי כנהוג ולא ייראה בה "עסב" כלל.

ואירוח החתן בבית הכלה לסעודת אירוסין בלבד, אירוח יום שלישי אסור לנשים וכל שכן לנשים. "ג'לייה" אסורה ביום שבת. אין מקשטין את הכלה בשבת כלל מפני שמביאין לידי פריצות.

¹⁴ [= 2139 למניין שטרות].

¹⁵ [= 5588 ליצירה = 1828 למניין הנוצרים].

¹⁶ הצענו מושב (דהיינו תקנון) זה לקהל בכל בתי כנסיות אנחנו וחכם יוסף.

¹⁷ כי מי שירצה להמשיך אחר הקידוש ולהימשח בכופר הרשות בידו בזה בלבד.

¹⁸ הצעיר.

בשבעת ימי המשתה אם ריעיו ומיודעיו של החתן רוצים להתקבץ אצלו לשם מצות שמחת חתן וכלה שלא ישב יחידי מצוה היא בידם.

אם החתן רוצה לארח בשבעת ימי המשתה אין לעכב בידו אם הוא בעל-יכולת בתנאי שלא יעשה סעודות גדולות אלא עד עשרה בכל יום לא יותר, ואפילו עשיר וידו משגת כדי שלא לבייש מי שאין לו.

אך זולת זה

ואלה שהולכים בלי הזמנה בליל הקידוש או זולתו זהו מה שחייבו ראשי הקהל הנוכחים וראו בו אמת וצדק.

צנעא, תרל"ח (1878)

קאפח, י': הליכות תימן, ירושלים תשכ"ג, עמ' 257-260.

א. כלל קהלא קדישא הדריס פה עיר ואם בישראל קאע ביר אלעזב הי"ו¹ ומכל צרה ונוק יציל אתכם; ידוע למעכ"ת² בהיות שבעה"ר³ צארו אלבעידין⁴ הולכים מדחי אל דחי ומפרך אל פרך, ולא יכלו מלט-משא מתלאות הזמן ודוחק הפרנסה ויוקר השערים ואין לך יום שאין "ברכתו"⁵ מרובה משלפניו; ת"ם חצ'רו בעץ' עקאל ת"ח וצחבתהם⁶ אנחנו צעירי הצאן, לפקח על עסקי רבים, ולתקן איזה תקנות המועילות, כפי השעה וכפי צורך הזמן, ולפקח בעניני ג"ח אשר בעוה"ר נמנעו רוב בעלי בתים מן גמילות חסדים אצל החתנים ואצל האבל לא אליכם; ואלסכב⁷ ריבוי ההוצאות ללא צורך וללא הכרח, ובשכיל זה רוב האבלים, ב"מ⁸, לא אליכם, אפילו בסעודה ראשונה ישב בדד וידום ואין מרחם ואין חונן, ושכניו וקרוביו לא יוכלו לגמול עמו חסד מחמת ריבוי ההוצאה; לד'אלך⁹ הסכימו חשובי הקהל והת"ח, ואנו¹⁰ עמהם, שאם ח"ו יארע איזה אבל באיזה שכונה, ההולך לגמול חסד עמו במשך ה"שבעה" לא ילך אצלו כי אם בדבר ההכרחי, מעט קליות לבד, בלי שום תערובת מיני פירות אחרים מן מכ'צ'ר וג'ירה וקליל ערק¹¹, כפי מסת ידו; וג"כ הסעודה, העיקר פת ממה שחננו השי"ת חטים או שעורים, וקליל בלסן וביצ'תי¹², כפי צוואת חכמינו ז"ל, שאלו דומין לגלגל; ואם אין בלסן מצוי יקח קליל דבא וביץ' וצליט ואמא אלבשר¹³ לא ייזכר ולא יישמע בבית האבל, וזה יהיה חוק קבוע בין לעני בין לעשיר. ובעבור הדבר הזה כל שכונה תגמול חסד עם האבל, שבשכונתה, בדבר ההכרחי, ולא יהיה עליהם למשא כבוד עשיית המצוה; ותקנה מעולה שלא יתקפחו העניים האמיללים האבלים; והמאשר ומקיים זאת קדוש ייאמר לו, ולא יזח ולא ימוט זה המנהג לעולם, והעובר על תקנה זו יחו"ש לעצמו.

1 ה' ישמרכם ויחייכם.

2 למעלת כבוד תורתכם.

3 שבעוונותינו הרבים.

4 נעשו הרחוקים, והוא דרך כינוי שלא יאמרו על עצמם משום "אל יפתח אדם פיו לשטן".

5 כינוי, במקום: קללהו.

6 לזאת נתאספו מקצת נבוני תלמידי חכמים ועמהם.

7 והסבה.

8 בר מינן, לא אליכם - לשני המושגים משמעות אחת, וחוזרים עליה לשם חיזוק יתר.

9 לפיכך.

10 כלומר בית הדין.

11 מפירות טריים וזולתן ומעט ערק.

12 מעט עדשים ושתי ביצים.

13 מעט דלעת וביצים ושמן, אבל הבשר.

ב. ועל ענין בתי משתאות ביקע¹⁴ טורח גדול והוצאה מרובה על בעל הבית ועל ההולכים לגמול חסד עם החתן, ואלסבב פי ד'אלך יוקר הפירות מת'ל אלגוזו ואלפרסך וג'יר ד'אלך עלא מא בתנצ'רו¹⁵; והסכימו ת"ח וחשובי הקהל — ואנחנו צעירי הצאן עמהם אלתכ'פוף עלא¹⁶ בעל הבית והמתארחים אצלו אן אלגעלה פי בית אלחאצ'י מן לילת אלסמרה אלא מכ'תם לילת אלולימה לא תכון אלא קלא פקט¹⁷; וג"כ המתארחים אצל החתן ביום ש"ק לא יגו אלא בקלא פקט¹⁸ ועיקר השמחה ביין ובשר;

ג. והד'ה אלתקנה תכון פי כל מוגב בין מוגב רגאל או מוגב נסא או כ'תאן, בין מן בעל הבית, או לפלפה, או ופא, או מנוא, לא יקע טורח עלא בע"ה ולא עלא אלמסובין, ואד'א אחד¹⁹ הוציא עצמו כענף מן הבר ודכ'ל אלא אלמסובה²⁰ ממיני שאר פירות, מלבד מה שנותנים עיניהם בו ונקרא פורץ גדר, אלא חוב מוטל עלא אלמסובים לפרוש ממנו. כד'אלך אלד'י אראדתה יסיר בית אלערס — יורו עצמו ויסיר בחין, לא יחצל טורח עלא בע"ה, ולא עלא אלמסובים אלחאצ'לין פי אלמכאן, וכ"ש פי סעודת מצוה בערב שבת לא יחצל אלשראק²¹.

ד. כד'אלך בעץ אלנאס עאדהם מתחילין אלסעודה וקד ביג'זרו באלדאפי ומנהג הראשונים, אכ'ר אסעודה, יקרבו אלדאפי תרג'וב, ואמא פי סעודת מצוה ממנוע אלדאפי²².

...

ה. ומובטחים אנו שאם נתנהג כשורה ונתראחם ונתחשאפק ען בעצ'נא בעץ²³ — שירחמו עלינו מן השמים, וישפיע מטובו עלינו בשופע ברכות רוב טוב, ויאמר ליסורנו ולצערנו די, אכ'יר; כה דברי החתומים למטה פה עיר צנעא יע"א²⁴, ביום א' ט"ו לחדש סיון שנת בקפ"ט לשטר'י²⁵, סדר והיו לזכרון לפני אלד'יכם אי"א²⁶ והכל קיים.

סלימאן בן מ'ו יוסף אלקארה; אברהם בן מ'ו צאלח; יוסף בן מ'ו דאוד אלמנולי; סעיד בן יוסף קאפח; סאלם בן יחיא כ'ריף; יחיא בן יהודה אלצארם; (והוא הוסיף:;) יציבא מילתא ויקירא ועוד ראוי וחובה עלינו להחזיר תקנת הראשונים, שתיקנו בענין הנישואין בשנת בקל"ט וזה מוטל על הב'ד יצ'ו; הצעיר יחיא בן שכר אלבדיחי; סאלם בן יחיא חבשוש; יחיא בן סלימאן אלקאפח; סלימאן בן

¹⁴ נעשה.

¹⁵ והסיבה לכך יוקר הפירות, כגון האגוזים והאפרסקים וזולתן כפי שאתם רואים.

¹⁶ להקל על.

¹⁷ שה"געלה" בבית המשתה, מליל נשף ההתחלה עד סיום ליל סעודת הסיום לא תהא אלא קליות בלבד.

¹⁸ לא יבואו אלא בקליות בלבד.

¹⁹ ותקנה זו תהיה בכל מסיבה בין מסיבת גברים בין מסיבת נשים או ברית מילה, בין משל בעה"ב בין שכל אחד מביא משלו, בין מסיבת סיום, חגיגות לידה, או בסעודת נדר, כדי שלא יהא טורח על בעה"ב ולא על המסובים, ואם מי שהוא.

²⁰ והביא אל המסיבה.

²¹ על המסובים לפרוש ממנו. וכן כל הרוצה ללכת לבית המשתה יורו עצמו, וילך מוקדם, כדי שלא יגרום טורח לבעה"ב, ולא למסובים הנמצאים באולם, וכל שכן בסעודת מצוה בערב שבת שלא יארע איחור.

²² וכן מקצת בני אדם בעוד שהקהל מתחילים בסעודה וכבר מכניסים פת חמה, ומנהג הראשונים להביא רק בסוף הסעודה פת חמה לעורר התיאבון, אבל בסעודת מצוה בשום אופן אין להגיש פת חמה.

²³ ונרחם ונחוס זה על זה.

²⁴ יעזרם אל.

²⁵ התרל"ח לב"ע.

²⁶ אני ה' אלקיכם.

צנעא, תרל"ח

סאלם צאלח; חיים בן מ"ו יוסף קרח; סעיד בן אברהם משרקי; סאלם בן סאלם שמן; חיים בן יחיא חבשוש; הרון משה; סעיד סן סאלם שרעבי; יהודה בן סאלם שרעבי; יוסף בן יחיא עראקי; יחיא בן מוסי קהבור; יחיא בן אברהם כסאר; יוסף בן סאלם בדיחי; חיים בן סאלם נדאף; יחיא בן סעיד חבארה; הרון יוסף דנוך; סאלם בן דאוד אלמנזלי; מוס' בן יחיא יצחאק; חיים בן יוסף יצחאק; אבראהם בן שכר אלתאם; הרון בן סאלם חבשוש; שכר בן סעיד שריאן; לוי יחיא שיך; יחיא הארון פנחס; אפרים כהן; יצחאק בן מ"ו עואץ; שמואל ערוסי; סלימאן הרון משרקי; סעיד בן יוסף משרקי; יחיא בן יוסף ג'יאת'; יוסף בן סלימאן מסעוד; יוסף מוסי' שחב; חיים בן מ"ו וכבוד אהרן כ"ץ; סאלם סלימן צאלח; סאלם בן סאלם אלכסאר; מאיר בן מ"ו יחיא קארה; יחיא בן מ"ו סלימאן צאלח; חיים בן סאלם עמר; מוסי' יוסף עזירי; סאלם סלימאן ערוסי; אברהם סאלם שמן; סלימאן בן מ"ו דאוד צאלח; יחיא בן יחיא נוני; יעיש בן יצחאק ימני; סלימאן סעיד; הרון בן יוסף מדינה; יוסף בן הרון כהן; אברהם בן יודא בדיחי.